

Jím bylo ukončeno důležité období v dějinách Izraele, období, v němž Bůh byl přímým králem Izraelovým. 1S 28,3-25 vypravuje ještě o tom, jak si Saul žádal vyvolat S-e ze šeułu prostřednictvím věštkyň v Endor. 1Pa 6,33 uvádí Hémána, jednoho z Davidových zpěváků, mezi syny S-ovými. Ve Sk 3,24; 13,20 je S. počítán mezi proroky, Žd 11,32 vyzdvihuje S-e mezi sz-mi osobnostmi, vedenými vírou.

2. Syn Amiudův. Zastupoval kmen Simeonův ve skupině těch, kteří rozdělovali zaslíbenou zemi (Nu 34,20).

3. Syn Izacharův z rodiny Tolovy a hlava čeledi [1Pa 7,2]. N.

Samuelovy knihy jsou počítány v starých hebrejských biblích za jednu knihu. Rozdělení na dvě knihy je převzato z řeckého překladu septuagintního a proniklo od XV. století též do některých hebrejských rukopisů a většiny tisků.

Řecký překlad septuagintní a po jeho vzoru i překlady latinské a staročeské, a v podtitulku ještě Kralická Šestidílka, počítají dvě knihy Samuelovy jako I. a II. knihu Královskou; podle tohoto počítání pak III. a IV. kniha Královská značí totéž, co podle našeho běžného názvu je pojmenováno jako I. a II. kniha Královská. *Královské knihy.

Knihy Samuelovy věnují nejvíce místa a pozornosti králi Davidovi, důležitou úlohu v I. z nich má také král Saul, Samuel vystupuje více jen na začátku I. knihy, a tamtéž v kap. 25,1 je zpráva i o jeho smrti. Pro pojmenování knihy byla patrně směrodatná stará židovská tradice, zachovaná v talmudu, podle níž napsal tuto knihu Samuel; při čemž ovšem konec považuje za dílo proroků Nátana a Gáda, sr. 1Pa 29,29-30.

V knihách Samuelových jsou obsaženy různé látky různého původu, jejichž pojetí je rozdílné. Složitý vznik této knihy je patrný i z toho, že hebrejský originální text je na mnoha místech odlišný od starého řeckého překladu septuagintního. Tak v 17. kap. I. knihy nemá řecký překlad verše 12-31,41,50,55-58, jež se považují za pozdější dodatek hebrejského znění. Hebr. text je někde těžko srozumitelný a mnohdy jej lze vysvětlit a přeložit jen s pomocí souběžných míst z 1Pa a řeckého překladu.

Obsah: I. kniha: 1-3 mládí Samuelovo, 4-6 truhla Hospodinova, boje s Filištinskými [též kap. 7],

8-12 Saul povolán za krále,

13-15 Saulovy války, jeho zavržení,

16 David pomazán za krále,

17 David a Goliáš,

18-27 Saulovo nepřátelství vůči Davidovi,

28 Saul u věštkyň v Endor,

29-30 David u Filištinských,

31 porážka a smrt Saulova.

II. kniha: 1 následky smrti Saulovy,

2-5,5 David králem nad Judou v Hebronu, Izbozet králem nad Izraelem,

5,5-8 David králem nad celým Izraelem v Jerusalemě, upevnění jeho vlády,

9-10 David a Mifibozet, války Davidovy,

11-12 hřích Davidův vůči Uriášovi,

13-18 vzpoura a smrt Absolonova.

19-20 další obtíže Davidovy,

21-24 dodatky: další obtíže, seznamy válečníků, básnické oddíly.

Kapitoly 21-24 II. knihy obsahují látky, které sem byly snad vsunuty dodatečně, zatím co první dvě kapitoly 1Kr navazují těsně na 20. kap. 2S. 2S 22 tvoří královský žalm, který je též obsažen v knize žalmů jako Ž 18. Básnický oddíl 2S 23,1-7 se nazývá »poslední slova Davidova«.

2S 9-20 jsou jednotným souvislým líčením, k němuž ještě patří 1Kr 1-2. Hlavním jeho námětem je otázka nástupnictví po Davidovi. Toto velmi živé, přesné a názorné líčení je patrně dílem přímého účastníka těchto událostí.

I. kniha a prvních 8 kap. knihy II. obsahují vypravování o Samuelově povolání [1S 1-3], vypravování o událostech s truhlou Hospodinovou [1S 4-6; 2S 6], zprávy o povolání Saule za krále, které jsou zřejmě dvojího původu [1S 8-12], zprávy o dalším průběhu vlády Saulovy a o jeho nepřátelství vůči Davidovi [1S 13-31], zprávy o začátcích Davidovy vlády [2S 1-8].

Oddíl o ustanovení Saule králem tak, jak je upraven nyní, vykazuje určité nesrovnalosti, které vznikly tím, že patrně dvě zcela samostatné a souvislé zprávy byly beze zbytku spojeny v jeden celek. První zpráva je zcela zřetelně patrná v 1S 9,1-10,16; 11,1-11,15; podle ní *většec* [»vidoucí«] Samuel na popud Hospodinův pomaže za krále mladého Saule, který k němu přijde pro poradu v jiné věci, a ten pak zvítězí nad nepřáteli. Určitou úlohu zde hraje svatyně Galgala. Druhá zpráva je obsažena v kap. 8, 10, 17-25; kap. 12. Podle ní je *soudce* Samuel donucen lidem, aby vybral a ustanovil krále. Samuel ukazuje, že tento požadavek odporuje Boží vůli, vyhoví však a vybere v Masfa z celého shromáždění izraelského - patrně losem - Saule z pokolení Benjaminova; užil tedy téhož postupu, jakého bylo užito při odhalení zločinu Achanova [Joz 7,16-18]. První zpráva tedy vidí v království zřízení dané od Boha, druhá zpráva je považuje za nutné zlo, a zvláště ostře posuzuje kralování Saulovo. *Kráľ.

Podobné dvojí zprávy, které se těžko dají uvést v soulad, pozorujeme i jinde: David byl podle 1S 16,18-23 povolán na dvůr Saulův a byl s ním v úzkém styku, podle 1S 17,55-58 ho Saul nezná. Sr. též útěk Davidův [1S 19,11-18 a kap. 20], zradu Zifejských [1S 23,19-24 a 26,1-4], zmínku o synech Absolonových [2S 14,27; ale 2S 18,18].

Je zřejmé, že zde máme dvojí odchylné podání, které se liší jak obsahově - postojem k instituci království, tak slohově. Podání, které se staví ke království přiznivě, je psáno slohem živým a názorným, v tom se podobá t. zv. prameni jahvistickému [J, *Pentateuch],

[852] Sananim-Saraiáš

kdežto zpráva království nepříznivá obsahuje více náboženských úvah a svým slohem je podobná t. zv. prameni elohistickému [E]. Soudí se [Sellin], že každé z těchto podání je vázáno na některou svatyni, prvé na Galgala, druhé na Masfa, kde bylo přednášeno při bohoslužbě. Podání příznivé království je však rázu více světského a ukazuje spíše do kruhů dvorských nebo válečnických. Lze soudit, že obojí vyprávění bylo nějakou dobu tradováno ústně a teprve později zachyceno písemně; jejich sloučení spíše předpokládá již tyto psané záznamy. Do prosaických zpráv jsou též vsunuty některé básně [kromě výše uvedených v 2S 22 a 23]: modlitba Anny [1S 2,1-10], která je všeobecného rázu, a žalozpěvy Davidy nad smrtí Saule a Jonaty [2S 1,17-27] a Abnera [2S 3,33-34].

Zvláště cenné na Samuelových knihách je jejich živé líčení hlavních i vedlejších osobností, které nikterak nezatajuje ani jejich stinné stránky. Ani David, zbožný král z vůle Boží, není ušetřen oprávněného odsudku, když se provinil. Tyto knihy nám realisticky ukazují člověka tak, jak je, a tím nám mohou být zrcadlem našich vin i našich povinností. Sgt.

Sananim, pohraniční místo na území kmene Neftalimova [Joz 4,11; Sd 19,33] poblíž Kádes. Badatelé se domnívají, že jde o dnešní Bessúm, ležící na planině záp. od moře Galilejského, asi 5 km sv od hory Tábor a 8 km záp. od jižního cípu moře Galilejského.

Sanballat [? akkádské jméno, značíci prý: Sin (měsíční božstvo) dal život] Choronský, t. j. rodák z Bethoron [Kral. *Betoron, Joz 16,3,5; 18,3] na hranicích mezi územím Efraim a Benjamin [jiní myslí na Choronaím na území Moábském], který se stal ve službách Artaxerxových místodržitelem v Samaří krátce před r. 407 př. Kr. Byl současníkem nejvyššího kněze jerusalemského Eliasiba, otce Joiady, jehož syn Manasses byl zetěm S-ovým [Neh 13,28]. S. byl odpůrcem Nehemiášovým zvláště ve snaze znovuzřídit Jerusalema [Neh 2,10,19]. Společníky v tomto jeho odporu byli *Tobiáš Ammonitský a *Gesem Arabský, kteří spolu s jinými chystali dokonce ozbrojený nájezd na Jerusalema [Neh 4,7nn]. Když se tento záměr nezdařil, snažili se S. a jeho druhové odstranit Nehemiáše pod záminkou pokojného vyjednávání [Neh 6,1-8], ba dokonce i prostřednictvím najatých zrádců [Neh 6,10-14]. Když pak Nehemiáš vyloučil Manasses a kněžství pro jeho smíšený šňatek, vzrostla ještě více nenávisť S-ova proti Židům. Nato dal patrně postavit vzdorochrámy na hoře Garizim a ustanovil svého zetě nejvyšším knězem. *Samaritán.

Sanir jest amorejské pojmenování hory v pohorí Hermonském [Dt 3,9]. Sidonští [Feničané] ji nazývali *Sirion. Pis 4,8 ji nazývá Senir. Ez 27,5 připomíná, že tu rostly proslulé jedle, hodící se k řezání prken k táflování. *Hermon.

Sanitr [Př 25,20; Jr 2,22], nikoli náš s. [salnitr], t. j. dusičnan draselný [ledek], nýbrž uhličitan sodný [soda], jak vyplývá z Jr 2,22. Užívalo se ho ke praní šatstva. Podle Př 25,20 tak jako ocet působí nepříznivě na s., tak nepříznivě působí veselá píseň na smutného. Egypťané sanitrovým roztokem připravovali mrtvolu k balzamování.

Sapati někým, stč. = trhati někým. Řecké *syntribein* = drásati, vysilovati, umořovati [L 9,39].

Sára, Sarai [= kněžna, princezna, Gn 11,29n], žena Abrahamova, krásné tváře [Gn 12,11], o jejíž rodině a příbuzenství nevíme nic podrobnějšího. V Gn 20,12 nazývá ji Abraham svou sestrou, dcerou Táré, ale jiné matky než Abrahamovy. Podle židovské tradice jest S. totožná s dcerou Háránovou, sestrou Melchy, ženy Náchorovy, a sestrou Lotovou. S. byla dlouho bezdětná. Když Abraham odcházel z Cháran do zaslíbené země, byla S. už aspoň pětadesátiletá [Gn 12,4]. Přesto se Abraham bál, aby ho kvůli ní Egypťané nezabili pro její krásu [Gn 12,10-20]. O něco později se opakuje totéž v Gerar. Abimelech, král gerarský, chtěl S-u přijmout do svého harému, snad aby se stal příbuzným bohatého Abrahama [Gn 20,1-18] a zajistil si tak jeho spojení. Když bylo Sáře 75 let, bála se, že zaslíbení Boží o četném potomstvu Abrahamovi [Gn 12,1-3] a požehnaní celému světu skrze něho se nesplní, a proto přiměla svého manžela, aby pojal *Agar za ženu. Z tohoto spojení vzešel Izmael [Gn 16,1-16]. Teprve v devadesáti letech porodila S. Izáka a stala se tak matkou syna »zaslíbení« [Gn 18,10; Ř 4,19; 9,9]. Tu teprve změnil Bůh její jméno ze Sarai na Sára [Gn 17,15n]. Když Izák byl odkojen, uspořádal Abraham velké hody, při nichž se Izmael, syn Agary, vysmíval. To vedlo k vyhánění Agar i Izmaele [Gn 21,9-21]. S. zemřela v Hebronu ve stáří 127 let, o 28 let dříve než Abraham. Byla pohřbena v jeskyni Machpelah [Gn 23,1nn]. V NZ je S. uvedena jako příklad manželské poslušnosti [1Pt 3,6] a viry [Žd 11,11].

Saraf [= hořící nebo had], potomek Sély z pokolení Judova. Spolu s jinými panoval na čas nad částí moábského území [1Pa 4,22].

Sarai [= (Hospodin) osvobodil?]. Syn Bániův. Na naléhání Ezdrášova propustil svou pohanskou manželku [Ezd 10,40].

Saraiáš [= Hospodin bojuje, zápasí, vládne]. - 1. Pisaf, t. j. sekretář krále Davida [2S 8,17]. V 1Pa 18,16 je uveden pod jménem Susa. - 2. Nejvyšší kněz za krále Sedechiáše [2Kr 25,18; Jr 52,24] v době, kdy Nabuchodonozor dobyl Jerusalema. Byl otcem Jozadaka, jenž byl odveden do zajetí babylonského [1Pa 6,14n], a dědem prvního velekněze po návratu lidu izraelského ze zajetí, Jesuy [Ezd 3,2] a nějakým předkem Ezdrášovým [Ezd 7,1]. Zahynul v Ribbla rukou Nabuchodonozorovou [2Kr 25,18-21]. - 3. Syn Tanchumeta Netofalského, hejtman ve vojsku Sedechiášovu [2Kr 25,23; Jr 40,8]. - 4. Syn Neriášův, kníže me

nuchské [t. j. vrchní komorník], bratr Báru-chův, poslaný od Sedechiáše do Babylona ve 4. roce jeho králování se zvláštním poselstvím. Prorok Jeremiáš dal mu knihu, kterou napsal proti Babylonu, s nařízením, aby ji uvrhl doprostřed Eufratu na znamení, že tak bude potopen Babylon a nepovstane více [Jr 51,59-64]. - 5. Syn Azrielův, jeden z těch, jimž bylo rozkázáno, aby zatkli Bárucha písaře a Jeremiáše proroka [Jr 36,26]. - 6. Syn Cenezův, bratr Otonielův [1Pa 4,13]. - 7. Syn Azielův, otec Jozabiášův, děd Jehův z pokolení Simeonova [1Pa 4,35]. - 8. Izraelita, který se navrátil se Zorobábelem ze zajetí [Ezd 2,2]. U Neh 7,7 se nazývá Azariášem. - 9. Syn Azariášův, otec Ezdrášův, písař [Ezd 7,1]. - 10. Muž z čeledi kněžské, který s Nehemiášem potvrzoval smlouvu s Hospodinem, že se oddělí od pohanů a bude zachovávat Zákon Hospodinův [Neh 10,2]. - 11. Syn Helkiášův, vnuk Mesullamův, pravnuke Sádochův [Neh 11,11], správce domu Božího po návratu ze zajetí, snad totožný s č. 8. V 1Pa 9,11 má jméno Azariáš, ale snad jde o různé osoby, z nichž Azariáš žil před zajetím a S. po něm. Anebo jde o různé osoby po zajetí. - 12. Přední z čeledi kněžské, který se navrátil se Zorobábelem z Babylona [Neh 12,12], snad též jako v č. 6.

Saraim [= dvě brány]. - 1. Město v nížině na území pokolení Judova [Joz 15,36], snad záp. od Socho a Azeka [1S 17,52; sr. s v. 1]. - 2. Město Simeonovo [1Pa 4,31], snad totožné se Sarohem [Joz 19,6] a Selim [Joz 15,32], asi 25 km jv od Gázy.

Sárar Ararský, otec Achiamy, jednoho z rytířů Davidových [2S 23,33]. V 1Pa 11,35 má jméno Sachar.

Sarasar [akkadsky: Zachovej krále!], syn Senacheribův, bratr Adramelecha, s nímž společně zavraždil svého otce a pak utekl do země Ararat [2Kr 19,37; Iz 37,38].

Saratazar [= ? nádherná svítání], město na území pokolení Rubenova, ležící na hoře nad údolím, pravděpodobně Mrtvého moře [Joz 13,19]. Ozvěnou tohoto jména je snad *Chammát es-Sara* poblíž Machaeru, kde vyvěrají horké prameny.

Sardes, Sardy, bohaté hlavní město staré Lydie, sídlo Kroisova [563-546 př. Kr.] a později perských a seleukovských místodržitelů. Leželo asi 80 km v. od Smyrny při úpatí hory Tmolos [1800 m], chráněno předhradím, v úrodné rovině na obou březích zlatonosného Paktolu [přítok Hermosu]. R. 546 dobyl toto město Kyros [bibl. Cyrus] a učinil z něho sídliště perského satrapy. Athénané je spálili r. 499 př. Kr. a tak přivolali perský nájezd na Recko za vlády perských králů Xerxa a Daria. R. 334 př. Kr. se město podrobilo Alexandru Velikému. R. 214 př. Kr. se města zmocnil Antiochus Veliký, ale ztratil je opět r. 190 př. Kr. v bitvě s Římany u Magnesia. Římané je připojili nejprve ke království Pergamskému, r. 129 však je vtělili do provincie, jež měla jméno Asie. R. 17 po Kr. utrpělo velice zemětřesením. Císař Tiberius proto odpustil městu

Saraim-Sarezer [853]

daně a vynaložil značné částky na jeho znovuvybudování. Bydlelo zde mnoho Židů. V městě byla uctívána bohyně Kybele, o níž se bájilo, že dovede křísti mrtvé. Křesťanský sbor, zde založený, byl v době Ježevní Jana už mrtvý, oddaný neukázněnému životu [Zj 1,11; 3,4]. Většina členů sboru se patrně vrátila opět k pohanství. Jen jména několika křesťanů byla zapsána v nebesích. Že mělo napomenutí Zj dobrý účinek, soudíme z toho, že se zde křesťanství dlouho udrželo. Biskup sardský byl metropolitou Lydie. Dnes jsou S. malou vesničkou. Ale zříceniny starého města byly vykopány u Sert-Kalessi, zvláště zbytky chrámu bohyně Artemidy, postaveného ve 4. stol. př. Kr., a chrámu Diova, o němž se tvrdí, že byl zbudován na základech Kroisova paláce. Hned u chrámu Artemidina byly nalezeny zdi bývalého chrámu křesťanské církve ze 4. stol. po Kr.

Sardinský *Sardes.

Sardius, sardis, zvláštní červená odrůda achátu [Ez 28,13], drahokam, umístěný v první řadě náprsníku nejvyššího kněze [Ex 28,17; 39,10]. Podle Zj 4,3 podobal se »sedící na trůně« [Bůh] sardisu, jenž byl svou barvou symbolem mstvic Boží spravedlnosti, zatím co žlutý jaspis představoval Boží velebnost, smaragdová zelená duha pak Boží milosrdenství. Podle Zj 21,20 tvořil s. šestý základ nebeského Jerusalema. Jméno tohoto drahokamu je pry odvozeno od města *Sardes, kde se podle Plinia hojně vyskytoval. Ale nejvýznamnější druhy byly dováženy z Babylonie. Izraelci snad je kupovali v Arabii, kde se také vyskytuje.

Sardonyx [Zj 21,20], bíle proužkovaná odrůda chalcedonu, pátý základ nebeského Jerusalema. Vyskytuje se hlavně v Indii a Arabii.

Sared, syn Zabulonův, zakladatel čeledi [Gn 46,14; Nu 26,26].

Sareda, nějaká vesnice, snad na horách Efraimských [nynější *'Ain Seredá* = studnice S. nedaleko *Chirbet Balátá*, asi 24 km jz od Sichem], z níž pocházeli Nebat, otec Jeroboámův, a pravděpodobně i sám Jeroboám [1Kr 11,26].

Sarepta Sidonská [= tavící pec?], dočasné bydliště proroka Eliáše v druhé polovině období sucha a hladu, poblíž Sidonu [1Kr 17,9n; L 4,26] ve Fenicii, totožné s dnešním Sara-Fend, kde bylo nalezeno mnoho zřícenin a vykopávek, podle nichž lze soudit, že S. byla značně velkým městem. Abd 20 prorokuje, že S. bude jednou náležíti Izraeli. Původně náležela k panství Sidonu [1Kr 17,9], později se podrobila assyrskému králi Senacheribovi [r. 701 př. Kr.], za dob Ježíšových patřila opět Sidonu [L 4,26].

Sáres [= kofen, výhonek?], Manassesovec z rodiny Machirovy [1Pa 7,16].

Sarezer [akkadsky: Ochraňuj krále!] a Regemmelech, poslové zajatých Izraelců v Babyloně, kteří ve čtvrtém roce krále Daria

[854] Sargon II-Sarsechim

byli vysláni do Jerusalema, aby se poučili u Aggea, Zachariáše a Malachiáše o postu, zřízeném na památku zničení Jerusalema, když přece toto město bylo už zase v rukou vyvoleného lidu [Za 7,2n], Zachariáš vzkázal po těchto poslech, že půst v minulosti byl často jen pouhou náboženskou formou. Raději mají ostříhati nařízení proroků [Za 7,4-7]. Dále jim připomněl, že Bůh na tento formální půst nedbal [v. 8-14] a že exulanti mají zachovávat příkázání lásky; pak všechny jejich posty a slavnosti se promění v radost a plesání [Za 8,9-19]. Konečně pak zdůrazňuje, že v budoucnosti bude Jerusalem středem náboženského života celého světa [8,20-23].

Sargon II., na rozdíl od akkádkského Sargona I., zakladatele mocné říše a dynastie akkádkské, který žil v 19. stol. př. Kr., král assyrský, o němž je v bibli jmenná zmínka pouze u Iz 20,1. Zdá se, že byl uchvatitelem trůnu svého předchůdce Salmanasara V. a že přijal jméno proslaveného akkádkského krále. Panoval od r. 722-705 př. Kr. Dokončil obléhání Jerusalema r. 722-1 [2Kr 17,1-6], posledního izraelského krále Ozee svázal a vsadil do žaláře [2Kr 17,4] a zemi osadil kolonisty

Babylonský král Sargon. Podle barevného reliéfu ze Sargonova paláce v Chorsabadu.

[*Samaří]. Sotva byl prohlášen králem, vzbouřili se proti němu Babyloňané, podporovaní Elamity. S-ovi se na čas nedařilo jejich podmanění. R. 720 povstaly proti němu zbytky Izraelců v Samaří, kteří doufali v pomoc vzbouřenců v *Emat [2Kr 17,24], ale S. je potřel a provedl další deportaci Izraelců. Téhož roku porazil krále města Gázy a u Rafia, asi 32 km j. od Gázy, egyptského krále Sua [2Kr 17,4], v němž právem viděl příčinu odboje jak Ozee, tak i samařských zbytků. R. 717 dobyl také *Charkemis [= Karkemiš], hlavní město hetejské říše, čímž vlastně tuto říši vyvrátil. R. 716 napadl Armenii, následujícího roku Medii. V té době poslal do Samaří také arabské kolonisty. Ve svých zápisech se vychloubá, že si kolem r. 714-712 podmanil i Judstvo, [sr. Bič I., 105n]. Bylo to patrně v době, kdy Ezechiáš uznal nadvládu assyrskou a začal platit poplatky této říši [sr. Iz 39,1; 2Kr 20,12]. R. 710 se zmocnil Babylonie, kde vládl Merodach-Baladan, a přijal titul krále babylonského. Hlavním městem učinil Chorsabad [*Dur-šar-rukin* = hrad Sargonův] asi 3 km sev. od Ninive. Jeho palác byl 1800 m dlouhý a rovněž tak široký. Měl 26 dvorů, kolem nichž se kupilo 200 síní, ozdobených malbami, ornamenty a obložených sádrovými a alabastrovými deskami. S. byl snad na nějaké výpravě r. 705 př. Kr. zavražděn. Jeho nástupcem se stal jeho syn Senacherib.

Sarid [= ten, kdo unikl, pozůstal], vesnička na j. hranici území Zabulonova [Joz 19,10.12], dnešní *Tell Šadid* v sev. části roviny Jezreel, 8 km jz od Nazareta.

Sarion [= krunýř], jméno, jež dávali Sidonští pohoří Hermonu [Dt 3,9]. *Sanir. *Sirion [Ž 29,6].

Saroheh *Saraím 2.

Sáron [= rovina]. 1. Rovina sáronská, k východu mírně stoupající mezi pobřežím Středozemního moře a pohořím střední Palestiny, tvořící pokračování roviny Šefelá v délce asi 100 km při průměrné šířce 15 km od Joppen [Jaffy] až po Karmél. Při samém pobřeží je řetěz písečných pahorků, které zabraňují odpadu vody, takže rovina na těchto místech [na př. u Cesareje] je bažinatá. Jinak byla tato rovina v době izraelské velmi úrodná, vynikající bujnou orientální vegetací [Pís 2,1] a výbornými pastvinami [Iz 35,2; 65,10; 1Pa 27,29]. Ale i této rovině bylo předpovídané zpusnutí [Iz 33,9]. Stačí totiž, aby několik dní nepřelo nebo aby byl východní vítr, a všechna květena zde zežloutne a uschne. První křesťanská misie tu měla značné úspěchy [Sk 9,35].

2. S. z 1Pa 5,16 leží na vých. straně Jordánu v sousedství s územím Galád a Bázan. Někteří vykladači však se domnívají, že jde o Sirion, Sarion = Hermon. Jiní mají za to, že je míněna galádská planina mezi řekou Arnonem a městem Ezebon [sr. Dt 3,10].

Sáronský *Sáron.

Sarsechim, jeden z knížat Nabuchodonozorových, kteří po průlomu Jerusalema se

usadili k soudu v prostřední bráně [Jr 39,3].

Sartan. - 1. místo vých. od Jordánu asi uprostřed mezi mořem Galilejským a mořem Rudým, kde byly zahrazeny vody Jordánu, když Izraelci jižněji přecházeli přes řeku [Joz 3,16]. Dnešní *Tell es-Sa'idije*. Snad jde o totéž místo, o němž je řeč v 1Kr 7,46. Je tu skutečně jílovitá půda, jež se hodila k slévání bronzových nádob pro chrám. V 2Pa 4,17 je toto místo uvedeno pod jménem Saredata.

2. Nějaké místo pod Jezreelem [1Kr 4,12] na území pokolení Manassesova.

Sárug [= ratolest?], syn Réhův [Regaův], otec Náchorův, praděd Abrahamův. Podle Gn 11,20-23 byl živ 230 let [Gn 11,20 = Sáruch L 3,35].

Sáruch *Sárug.

Sarvie [= sevřená tísní?], matka Joába, Abizai a Azaele, sestra Abigail [2S 2,18]. Podle 1Pa 2,16 byla S. nevlastní sestrou Davidovou, dcerou Ízaiovou [Jesse]. Podle 2S 17,25 byla Abigail, sestra S., dcerou Nahasa Ammonitského. Vykладаči si z této nesrovnalosti pomáhají tím, že tvrdí, že Ízaiova žena byla původně provdána za Nahasa Ammonitského.

Sasai, syn Bániův, který na naléhání Ezdrášovo zapudil svou pohanskou manželku [Ezd 10,40].

Sasák, syn Elpálův, Benjaminovec [1Pa 8,14,25].

Satan, saťanáš [2S 24,1; 1Pa 21,1; L 4,8; Zj 12,9]. *Dábel. Ježíš podle Mt 16,23; Mk 8,33 nazval Petra s-em, t. j. tím, jenž zastává věc s-ovu [sr. Mt 4,1n], když odporoval Ježíšově předpovědi o smrti a zmrtvýchvstání a snažil se jej odvrátit od cesty, jež vedla ke spáse člověka. Tím se stal Ježíšovi kamenem úrazu, pohoršením.

Saul [= vyprošený, vyžádaný (na Bohu)]. - 1. Syn Benjaminovce Císa, první král izraelský, vynikající vysokým vzrůstem i příjemnou tváří, udatností a statečností. Po prvé o něm slyšíme, jak marně pátral po zaběhlých oslicích svého otce nejen na hoře Efraim, ale v celém území Jemini až do země Zuf. Když už chtěl pátrání zanechat, obrátil se na radu svých služebníků k »vidoucimu« *Samuelovi, aby mu za čtvrt lotu stříbra udal směr cesty k pravému pátrání. Samuel, Bohem připraven na toto setkání, odcházel právě na horu, aby zahájil obětní obřady, spojené s hodováním. Vzal Saula s sebou, ujistiv jej, že oslice byly už nalezeny, a při hostině mu vykázal nejpřednější místo mezi třiceti pozvanými. Při odchodu pak druhého dne jej tajně pomazal »za vůdce nad dědictvím Hospodínovým« [1S 9,1-10,1]. Na důkaz toho, že jde o vůli Boží, předpověděl Samuel S-ovi, co se mu stane na cestě k domovu v Zelzachu, na rovině [příslušný hebrejský výraz ovšem neznamená »rovinu«, nýbrž »posvátný strom«!] pod Tábo-rem, a konečně na pahrбку Božím. Bible připomíná, že »Bůh proměnil srdce S-ovo v jiné« a že se všechna ta znamení, mezi něž patřilo i vydržení mysli uprostřed zástupu proroků, sku-

Sartan-Saul [855]

tečně zběhla [1S 10,2-13]. Mezitím už svolal Samuel lid do Masfa, když předtím dostal Boží pokyn, aby vyhověl přání lidu a řídil volbu prvního krále [1S 8,22]. I S. měl býti v Masfa, ale když královský los padl na něj, marně se po něm sháněli. Na dotaz u Hospodina se dověděli, že se skryl »mezi nádobím« [1S 10,22]. Patrně se tu myslí na zařízení svatyně. Když byl S. povolán králem přes odpor některých lidí, odešel do svého domu v Gabaa spolu se zástupem bojovníků, kteří jako královská garda tvořili zárodky izraelské armády. Pochopil, že jeho kralování je jiného rázu než u okolních národů. Chápal je jako čistě služebnickou záležitost. Nedomníval se, že má zastupovati Boha po způsobu staroorientálních králů pohanských. Nevíme, jak dlouho žil takto v tichém ústraní. Když se však dověděl, že Náhas Ammonitský obhléhl město Jábes v Galád a že vyhrožuje vyloupením pravého oka každému jeho obyvateli a všem Izraelcům, sestoupil na něho Duch Boží. Rozsekal pár volů, s nimiž právě oral, a rozeslal kusy po celé zemi s připomenutím, že se tak stane každému, kdo nepřispěchá na pomoc. Tak shromáždil vojsko čítající 330.000. Po vítězné bitvě se lid na pokyn Samuelův shromáždil do Galgala a znovu povolal S-a za krále [1S 11]. Při tom se Samuel s lidem rozloučil. Svou řeč na rozloučenou ukončil výzvou k sloužení Hospodinu celým srdcem. »Jestliže však přece zle činití budete, i vy i král váš zahynete« [1S 12,24n]. S. propustil vojsko a nechal si pouze 3000 mužů, z nichž 2000 přebývalo s ním v Michmas a Bethel, 1000 pak s jeho synem Jonatou v Gabaa [1S 13,2]. Když Jonatan pobil filištinskou »stráž« [hebrejský výraz *n'sib* znamená však spíše nějaké výsostné znamení filištinské, sochu božstva a pod., sr. Bič I, 122, 277], bylo nutno svolat znovu bojovníky. Tentokrát se však Izraelců zmocnil strach, zvláště když Samuel odložil svůj příchod o sedm dní, a začali se skrývat v jeskyních, ve skalách a v jamách, takže bylo nebezpečí, že se S-ovo vojsko rozuteče. S. se rozhodl, že vykoná oběť, již se zahajovala bitva, sám. Vtom však se objevil Samuel, vytkl S-ovi, že přestoupil svou pravomoc a tím propadl Božímu soudu nad svým domem [1S 13,11-14]. Samuel odešel do Gabaa, zatím co S. s Jonatou zaujali se svým vojskem místo u Gaby [v hebr. jsou Gabaa a Gaba různé hláskovány]. Filištinští leželi u Michmas. Jonatan způsobil zmatek u předních hlídek Filištinských, který se přenesl na všechno jejich vojsko [1S 14,1nn]; S. způsobil Filištinským velkou porážku. Ta by byla bývala ještě důkladnější, kdyby byl S. nevydal zákaz jídla, dokud nebude boj ukončen. Večer se vyhladovělí bojovníci vrhli na zbitý dobytek a jedli jej bez ohledu na rituální předpisy. S. se snažil tomu zabránit tím, že obětoval u velkého kamene a že vzdělal oltář Hospodinu [1S 14,24-35]. Když pak S. nedostal odpověď od Boha na otázku, má-li dále pronásledovat

[856] Saveh-Sbíratí (se)

Filištinské, usoudil, že někdo z bojovníků zhršil proti Hospodinu. Při novém dotazování se ukázalo, že se provinil Jonatan, který proti příkazu a přísaze okusil trochu medu. Lid však se postavil za Jonatana a uchránil jej před smrtí [1S 14,37-45]. Na rozkaz Samuelův podnikl S. vyhlazovací boj proti Amalechitským. Přes výslovný pokyn, že vyhlazení má být úplné, uchoval S. nejlepší ze stád nepřítelových pod záminkou, že je chce obětovat Hospodinu, a krále amalechitského Agaga. Tímto činem neposlušnosti S. ukázal, že nedovede jednat jako poslušný nástroj Boží, ale že chce prosazovat svou vůli [1S 15,1-35]. Samuel byl proto odeslán do Betléma, aby pomazal *Davida za krále [1S 16,1-13].

»Duch Hospodinův odšel od S-e, a nepokojil ho duch zlý« z dopuštění Božího [1S 16,14]. Jen hra na harfu jej dovedla uklidnit. A tak se řízením Božím dostal mladý David, jenž ovládal tento nástroj, ke dvoru S-ovu [1S 16,14-23]. Když však po porážce Goliáše byl David lidem jášavěji přivítán než S., stal se z Davida-hrdiny a manžela dcery S-ovy psanec, zuřivě pronásledovaný žárlivým králem [1S 17-30]. Dvakrát se octl S. v rukou Davida, který však měl příliš velkou úctu k pomazanému Hospodinovu, aby se odvážil jej zabít. Konec S-ův přišel jinak. Filištinští vytáhli ke boji a položili se u Sunem poblíž roviny Jezreel. S. se postavil se svým vojskem na hoře Gelboe. Pronásledován nepokojem, protože mu Bůh neodpovídal »ani skrze sny, ani skrze *urim, ani skrze proroky« [1S 28,6], vydal se v přestrojení k věstkyni v Endor poblíž ležení Filištinských, aby si dal vyvolat ducha Samuelova přes všechny zákazy Zákona [Ex 22,18; Lv 20,27; Dt 18,10-14; 1S 28,3,9] a přes to, že sám dal vyhladit věstce a hadače ze země. S. se tak dověděl, že on a jeho synové příštího dne zahynou [1S 28,19]. Tak se skutečně stalo. Tři synové S-ovi, mezi nimi i Jonatan, padli, S. byl těžce zraněn, načež skončil sebevraždou. Filištinští s'tali jeho hlavu a upevnili ji s těly jeho synů na zeď v Betsanu, zatím co jeho brnění a zbraně byly uloženy v chrámu bohyně Astarot. Obyvatelé Jábés Galád z vděčnosti ke svému někdejšímu osvoboditeli za noci sňali

mrtvá těla a spálili je ve svém městě [1S 31]. Později přenesl David zbytky kostí S-ových a Jonatanových do Sela na území Benjaminově a pochoval je v hrobě Cisově [2S 21,12-14]. Podle Pavla a Josefa Flavia vládl S. 40 let [Sk 13,21], ve skutečnosti byla jeho vláda velmi krátká, takže se S-ovi ani nepodařilo zkonsolidovat zemi.

2. S., jeden z prvních králů idumejských, nástupce Semeľův, pocházející z Rohobot na Eufratu [Gn 36,37n; 1Pa 1,48].

3. Syn Simeonův s kananejskou ženou [Gn 46,10; Ex 6,15]. Podle Nu 26,13 založil čeleď.

4. Levita z pokolení Kahat [1Pa 6,24].

5. Původní židovské jméno apoštola *Pavla [Sk 7,58; 13,9], dosti obvyklé u příslušníků pokolení Benjaminova [R 11,1; F 3,5].

Saveh [= rovina], údolí, mající později přízvisko Královské [Gn 14,17n], poblíž Sálemu, kde král sodomský a Melchisedech uvítali Abrahama po vítězství nad Chedorlaome-rem. Snad je S. totožné s Královským údolím, v němž si Absolon podle 2S 18,18 postavil pamětní sloup.

Sběhnouti (se), ve významu shora se sběhnouti, na př. o vodě [Gn 49,4; Joz 3,16]; ve významu shromáždit se, scházeti se, na př. Iz 55,5; Mk 9,15; Sk 19,32; ve významu státi se, na př. 1S 10,7,9. Řecké *katantán* znamená vlastně dojít k určenému cíli [*Přijít]. Cílem křesťanského sboru je podle Ef 4,13 jednota víry a bezpečné poznání Syna Božího, dokonalost a vyznání v plnost Kristovu. Je to cíl stanovený Bohem. V něm se mají setkat i [Kral.: sběhnouti] všichni věřící. Je to sice cíl eschatologický, ale už nyní mají věřící k němu směřovat ve vši své práci při budování těla Kristova [Ef 4,11n]. Tak jako Syn Boží je nerozdělený, tak i církev má být nerozdělená. A v této nerozdělenosti je současně dokonalost, na niž má mít podíl každý jednotlivec. Je to možné ovšem jen tenkrát, přebývá-li v něm Kristus skrze víru [Ef 3,16n].

Sbíratí (se) ve smyslu shromažďovati [se], soustředovati [se], shlukovati se [Ž 59,4]. Tak na př. Hospodin sbírá vojsko k válce [Iz 13,10], ale také pohané se soustředují, shlukují proti Sionu [Mi 4,11]. Zeman překládá Ž 140,3: »Každého dne vyvolávají spory«.

Úlomek (obětní díka?) slonoviny, nalezený v Megiddo; z doby kolem r. 1200 př. Kr. Rytina představuje kanaanského krále na trůnu z cherubinů. Před ním stojí rádce a hudebník s lyrou (kral. harfa), za ním číšníci podávají králi víno. Vpravo přivádějí stráž zajaté nepřátele. Scéna v mnohém upomíná na biblické ličení Saula a Davida (viz 1S 4,4 a 1S 16,23).

Sbírka. O dobrovolné sbírce k vybavení bohoslužebného stánku čteme v Ex 35,4-29. Na výzvu Mojžišovu sebral lid mezi sebou 1436 kg zlata, 4390 kg stříbra, 3476 kg mědi. Je příznačné, že se tato sbírka z ochotného srdce nazývá obětí [Ex 35,5]. Horlivost lidu byla tak veliká, že ji Mojžiš musel mírniti [Ex 36,5n]. Ve 2Pa 24,6 jde o náboženskou daň, »sbírku Mojžiše, služebníka Hospodinova«, která nebyla vybírána každoročně, ale mohla být vysána, kdykoliv se naskytla potřeba [2Kr 12,4]. Ale podle Ex 30,12n se zdá, že šlo přece jen o pravidelnou roční daň [sr. Neh 10,32n; Mt 17,24n] na potřeby kultu. Od doby Makkabejských každý Žid mimo Palestinu považoval za svou povinnost posílati vedle pravidelné daně také dobrovolný dar do Jerusalema na udržování bohoslužeb.

V podobném smyslu jest rozuměti řeckému výrazu *logeia*, který Kral. v 1K 16,1n překládají s. Nejde o daň v pravém slova smyslu, nýbrž o dobrovolný dar ve prospěch jerusalemského sboru, který vstupuje na místo židovských příspěvků jerusalemskému chrámu. Pavel radí, aby každý vždy v neděli dal stranou a uložil, co je mu možno, aby se sbírky nedály teprve, až by sám přišel. Že Pavlovi nešlo o nic, co by se nějak podobalo nuceným dárkám, je patrné z toho, že jindy pro sbírku užívá řeckého výrazu *charis* [= milost, 1K 16,3; 2K 8,4n], *diakonia* [= služba, Ř 15,31; pomoc 2K 9,1], *eulogia* [= požehnaný čin, šlechtný dar, 2K 9,5], *leiturgia* [= svatá služba, liturgie, 2K 9,12] a *koinónia* [= pospolitost, jež se sdílí s druhými o všecko, sr. Neh 8,10,12; Ga 6,6]. Zvláště tento poslední výraz ukazuje, že s. není Pavlovi jen peněžní záležitostí, nýbrž především výrazem nehlubšího duchovního obecenství a duchovní pospolitosti, jež vzniká »v Kristu« [2K 9,13 »sdílnost«, Ř. 15,26 a 2K 8,4 »sbírka«] a přináší milost [2K 8,4]. Pavlovi nezáleží tak na množství sebraných peněz, jako na vyjádření duchovní pospolitosti a sounáležitosti křesťanů, v níž má Bůh zvláštní zalíbení [Žd 13,16]. Tyto sbírky misijních sborů ve prospěch chudých sboru jerusalemského měly být také viditelným projevem a potvrzením jednoty církve z Židů i Řeků, obřezaných i neobřezaných. Proto Pavlovi tak velice záleží na tom, aby jerusalemští bratři tuto sbírku přijali opravdu rádi a s pravým pochopením [sr. Ř 15,31].

Sbor, bratrským pravopisem foneticky zbor [Sk 9,31; 11,26; 2K 8,18; 11,28; Ga 1,22; 3J 10; Zj 1,4,20], jeden z překladů řeckého *ekklésia*, které bývá častěji překládáno slovem *církev. Hus tohoto slova užívá při definici církve a pak o koncilu Kostnickém [sbor Konstancký, současně však také »svolání Konstancké«]. Ve SZ-ě se toto slovo vyskytuje v Lv 23,9 o sebrání, shromáždění lidu k náboženské výroční slavnosti [hebr. *mikrá* = svolání, bohoslužebné shromáždění]. V NZ-ě mají Kral. tento výraz tam, kde jde o shromáždění věřících na jednom místě, tedy o místní souhm věřících. O poměru s-u

a církve viz *Církev 3.4. Čeští bratři nazývali své modlitebny s-em.

Sceptrum, stě. z řec. [lat.] = žezlo, berla [Ž 125,3]. V Př 22,8 a Iz 14,5 překládají Kral. totéž slovo výrazem prut.

Scestný = bludný [Iz 32,6].

Scéva [řecky *Skeuas*], Žid, který bydlel v Efezu při druhé návštěvě apoštola Pavla v tomto městě [Sk 19,14-16]. Mluví se o něm jako o předním knězi. Snad konal úřad v Jerusalemě nebo stál v čele některé ze 24 kněžských tříd, anebo snad pouze patřil k rodině nejvyššího kněze. Jeho sedm synů se přizpůsobilo hellenistickému prostředí tím, že provozovali magii [kouzelnictví] a pokoušeli se o vymítání zlých duchů pomocí formule »Zaklínám vás skrze Ježíše, kteréhož káže Pavel«. Bylo to ve shodě s magickou představou, že kouzlo je tím účinnější, čím více jinou z mocných božských bytostí je zaklínáno. I jména Ježíšova chtěli takto použít. Podle Sk 19,16 zlí duchové, takto oslovení, obořili se na syny S-ovy a zmátli je na rozum. Tím se má vyjádřit, že jména Ježíše Krista se nesmí zneužívat k magii.

Scýta [řecky *Skythēs*], obyvatel Skythie. Skythové, národ indoevropský, žijící mezi Dunajem a Donem severně od Černého a Kaspického moře, jsou jmenováni v Ko 3,11 mezi těmi, kteří stojí níže než barbaři [Kral.: cizozemec]. Athénští jich užívali za policisty, protože byli drsní a mohutné postavy.

Sčísti, sčítati, sečísti, spočítati [Gn 13,16; 15,5; Nu 23,10; 26,2; Ž 22,18]. Ve SZ sčítání lidu znamenalo často odvádění k vojsku [Nu 4,23; 26,2]. 2S 24,1nn mluví o »nešťastném Davidovu lidu sečtení«, v němž se projevila nedůvěra v Boží vedení a pomoc a spoléhání na vojenskou moc. 1Pa 21,1 praví, že tuto myšlenku vnukl Davidovi satan. Proto se rozhodli Židé velice bránili každému sčítání, i římskému censu [daňovému soupisu obyvatelstva] r. 6 po Kr. [Viz Sk 5,37]. »S. pod meč« [Iz 65,12] = připisati meči, určití k záhubě mečem. »Sčetl Bůh království tvé« [Dn 5,25n], t. j. doba tvého králování je už spočítána [*Mene]. Někdy má sloveso s. význam připisovati, přičítati někomu něco za vinu, imputovati [1S 22,15; sr. Ž 55,4; 2S 19,19; ale také Jk 2,23]. Ž 147,4 překládá Zeman: »Určuje počet hvězdám«.

Sdíletí se, sdílnost. Jde o takové dávání podílu druhým na vlastních statcích, že to vede k utužení duchovní pospolitosti [*koinónia* *Obecenství. *Sbírka. Ga 6,6; Žd 13,16; sr. Neh 8,6] a k oslavování Boha [2K 9,13 překládá Škrabal: »Je to k oslavě Boží, že se podřizujete evangelium Kristovu, které vyznáváte, a že se v prostotě s nimi a se všemi dělíte«].

Seal, syn Baniův. Je v seznamu těch, kteří na podnět Ezdrášův zapudili své pohanské manželky [Ezd 10,29].

Sear Jašub [= ostatek, zbytek se obrátí, Iz 7,3; sr. 10,21], symbolické jméno, které dal

[858] Seariáš-Sedechiáš

Izaiáš svému synu na znamení, že ostatkové lidu izraelského se navrátí k Hospodinu a do země zaslíbené po vyvrácení Judy a odvedení do zajetí. Podle některých vykladačů však toto symbolické jméno má smysl zákrytný a mělo, prý vyjádřit, že se navrátí »náčelník« [král], ne »ostatek«. V hebrejštině, kde se nepsaly samohlásky, se tohoto zákrytného významu dosáhne snadno čtením souhlásek pozpátku [r'-š místo š-'-r].

Seariáš [= Hospodin zhodnotil?], potomek Jonatanův [1Pa 8,38; 9,44].

Seba [= přísaha nebo sedm]. 1. Jméno studnice, kterou vykopali služebníci Izákovi, když byla uzavřena smlouva s Abimelechem. Podle ní bylo nazýváno město Bersabé [Gn 26,33].

2. Místo na území pokolení Simeonova, jmenované mezi Bersabé a Molada [Joz 19,2]. Badatelé se domnívají, že jde buď o *Tell es-Seb'a*, asi 5 km vých. od Bersabé, anebo o chybné psaní původního jména Sama [hebr. šema', sr. Joz 15,26], anebo konečně o opisovačskou chybu, která vznikla z předcházejícího jména Bersabé. V 1Pa 4,28 je totiž toto jméno vynecháno.

3. Syn Bichri z pokolení Benjaminova na horách Efraimských, náčelník při povstání Absolonově. Prošel celou říší Izraelskou a bouřil proti Davidovi. Joáb ho pronásledoval, oblehl v Abel-Betmaacha, ale jakási žena předešla zkáze města tím, že pohnula obyvatelstvo k vykonání popravy S-ovy. Když byla S-ova hlava vyhozena přes zeď města, odtáhl Joáb se svým vojskem zpět do Jerusalema [2S 20,1-22].

4. Bud' jeden ze sedmi synů Gádových, kteří bydlili v Bázan, anebo jméno jednoho z jejich bydlíšť [1Pa 5,13,16].

Sebai [= přísaha nebo sedm], syn Jektanův z rodu Semova [Gn 10,28]. *Sába.

Sebaniáš [= Hospodin mne přivedl zpět?]. - 1. Levita, trubač před truhlou Boží v době Davidově [1Pa 15,24]. - 2. Jméno jedné z kněžské čeledi, jež se vrátila ze zajetí [Neh 12,14]. Její zástupce připojil pečeť ke smlouvě s Bohem [Neh 10,4]. - 3. Levita, který pomáhal o slavnosti stánků jako jeden z těch, kteří »hlasem velkým« vyzývali shromážděný lid k dobrořečení Hospodinu [Neh 9,4n] a jménem své čeledi potvrdil smlouvu s Bohem [Neh 10,10]. - 4. Jiný levita, který jménem své čeledi stvrdil smlouvu s Hospodinem [Neh 10,12].

Sebeon Hevejský, otec Any, jehož [či jejíž?] dceru Olibamu pojal Ezau za manželku [Gn 36,2,20,24]. Snad je totožný se Sebeonem Horejským, synem Seir [Gn 36,29; 1Pa 1,38].

Seber, syn Kálefa a jeho ženiny Maachy [1Pa 2,48].

Sebia [=gazela? ozdoba?]. - 1. Manželka Ochoziášova, matka krále Joasa, pocházející z Bersabé [2Kr 12,1; 2Pa 24,1]. 2. Syn Sacharaimův a hlava benjaminovské čeledi [1Pa 8,9].

Seboim [= vojenské?]. - 1. Jedno z pět

měst v rovině Jordánské, o němž je zmínka v Gn 10,19; 14,2,8; Dt 29,23 a Oz 11,8 vždy ve spojení s Adamou nebo v jeho blízkosti. Jeho král byl poražen od Chedorlaomera [Gn 14,2,8], krále elamitského. Město bylo zničeno ohněm s nebe při zkáze Sodomy a Gomory [Gn 19,17-20; Dt 29,23; Oz 11,8].

2. Místo, jehož v hebr. jinak hláskované jméno snad značí hyeny, leželo vých. od Michmas. Je o něm zmínka toliko v 1S 13,18, kde se vykládá o cestě, odkudž »se hledí k údolí S. na poušť«, t. j. asi k pustým stráním, obráceným k údolí Jordánskému. Jméno je zachováno v dnešním arabském označení *Vádi Abu Diba'* [= údolí otce hyen], které ústí do údolí Keltského.

3. Město, které zabrali Benjaminovci po návratu ze zajetí [Neh 11,34], někde v horách na okraji roviny Sáronské, sev. od Lyddy.

Sebrán, sebrání, sebratí (se), stč. = shromážděn, shromážditi [se], shrnouti, shrabati, posbírati [2S 14,14; Iz 10,14; 11,12; 33,4; 49,5; Jr 8,2; Ez 22,21; Mi 2,12; 4,6; L 9,17; J 15,6 a j.]; shromáždění, shluk [Ž 68,31; sr. 1,5]. Výraz »sběře vás Bůh« [Iz 52,12] překládají jíní: »Váš průvod uzavře Bůh« [Orelli], t. j. bude tvořit nejen přední, nýbrž i zadní stráž [sr. Ex 14,19]. Podobně Iz 58,8: »Sláva Hospodinova potáhne za tebou«.

Sebuel [= zajatec Boží]. - 1. Syn Gersomův a vnuk Mojžíšův [1Pa 23,16; 26,24]. V 1Pa 24,20 a v LXX na všech místech má jméno Subael [=vrať se, Bože!]. - 2. Syn Hémanův [1Pa 25,4, nazývaný ve v. 20 Subael].

Sedad, místo, nejspíše věž na sev. hraniční čáře Palestiny [Nu 34,8; Ez 47,15], snad dnešní Sadad na silnici z Ribla do Palestiny [*Tadmor, 2Pa 8,4].

Sedání, stč. = obydlí, obývání, na př. 1Kr 10,5. Keil tu myslí na místnosti obsluhujících služebníků, jíní na jejich shromáždění k jídlu. »S. tvé znám« [Iz 37,28] = vím o každém tvém pohybu [sr. Ž 139,2], o tom, co se děje v tvém příbytku [2Kr 19,27]. »S. i povstání« = všecko počínání [Pl. 3,63]. *Seděti, sednouti.

Sedechiáš [= Hospodin je spravedlivý nebo Spravedlnost Hospodinova]. - 1. Syn Kenanův, náčelník proroků při dvoře Achaba, krále izraelského. Prorokoval Achabovi šťastnou vojenskou výpravu do Rámot Galád [1Kr 22,11; 2Pa 18,23], uživ k symbolisaci tohoto proroctví železných rohů, uznaného to odznaku pokolení Efraimova. Prorokovi Hospodinovu Micheášovi vyfal políček, když předpovídal neúspěch obmyslené výpravy [1Kr 22,11-25].

2. S., syn Maaseiášův, jeden z proroků, jimž Jeremiáš předpovídal, že je Nabuchodonozor upeče na ohni, protože falešné prorokovali a v lidu izraelském v zajetí babylonském vzbuzovali plané naděje [Jr 29,21-23].

3. S., syn Chananiášův, kníže judské v době proroka Jeremiáše a za časů krále Joakima [Jr 36,12].

4. S., poslední král judský, třetí syn Joziáš a jeho manželky Chamutal. Původně se jméno

val Mataniáš, ale Nabuchodonozor, ustanoviv ho králem, dal mu jméno S. Byl vlastním bratrem Sallum-Joachazovým [2Kr 23,31; 24,17n; 2Pa 36,11], strýc krále Joachina, který byl odveden do zajetí. Bylo mu 21 let, když počal kralovati [2Kr 24,17-25,7; Jr 39,1-7; 52,1-11; 2Pa 36,10n], a vládl jedenáct let [597-586 př. Kr.]. Za jeho panování byl poskvrněn jerusalemský chrám pohanskými kulty [2Pa 36,14] a spravedlnost byla porušována [Jr 21,11n]. Na slovo proroka Jeremiáše nebylo dbáno [2Pa 36,12; Jr 37,1n]. Lid judský těžce nesl porobu a závislost na králi babylonském. Utvořila se pod vedením falešných proroků dokonce i silná strana, která nabádala k zjevnému odporu [Jr 27,12-22]. Také okolní menší státy [Tyrus, Sidon, Edom a Moáb] pobízely S-e ke spojení proti Kaldejským [Jr 27,2-11]. Nadto egyptský král Hofra [Ua-chab-Ré, Apries] sliboval těmto státům vojenskou pomoc a šťval je proti Babylonu. S. z počátku, podporován prorokem Jeremiášem, těmto svodům odpíral, dokonce vyslal k Nabuchodonozorovi poselstvo [Jr 29,3] nejspíše s ujištěním o své věrnosti, a ve čtvrtém roce své vlády sám navštívil Babylon [tak podle některých překladů Jr 51,59], ale když strana revoluční v zemi se stále vzmáhala, povolil a v devátém roce svého panování odepřel Babyloňanům povinnou daň. Král Nabuchodonozor ihned přitáhl s velkým vojskem r. 588 a oblehl Jerusalema. V úzkosti přiměl S. lid, aby zrušil otroctví [Jr 34,8nn], ale toto rozhodnutí netrvalo dlouho. Když se blížilo egyptské vojsko, Babyloňané na čas odtáhli [Jr 37,5], ale záhy se vrátili. Po půldruhém roce dobyli města. Utíkající král S. byl na rovinách jeriškých dopaden a předveden před Nabuchodonozora v Ribla. Zde byl nad ním vykonán krutý soud: jeho synové byli před jeho očima popraveni a on na to oslepen a v řetězech odveden do Babylona [2Kr 25,1-7; 2Pa 36,11-21], kde zemřel [Jr 52,11]. Spolu se syny S-ovými byli v Ribla vyvražďeni i nejvyšší kněz Sariaš a jiní znamenitější mužové judští. Jerusalema byl vyvrácen, všichni zámožnější lidé odvedeni do zajetí a v zemi ponecháni jen lidé »chaterní« [2Kr 25,12] pod správou *Godoliasovou. Tak skončila říše Judská.

5. Syn Jekoniášův [1Pa 3,16]. Vykladači však soudí, že syn = nástupce.

6. Předák navrátilšího se lidu izraelského, jmenovaný v seznamu těch, kteří stvrdili smlouvu s Bohem, hned po Nehemiášovi [Neh 10,1].

Sedeur [= (božstvo) Šaddai září, je příznivo], otec Elisura, předáka z pokolení Rubenova v době, kdy Izraelci putovali pouští [Nu 1,5; 2,10].

Seděti, sednouti. Obvykle se sedalo na židli bez opěradla [stolici], jež patřila i k nejprostšímu vybavení každé místnosti [2Kr 4,10], anebo podle egyptského a řeckého zvyku na lehátku [Král.: ložce, lože Gn 48,3; Ez 23,41]. »S. za stolem« [Mt 9,10; 26,7,20; Mk 14,18; 16,14; L 22,27; J 13,28] znamená doslovně ležeti u stolu, t. j. na lehátku. Leželo se na levém boku, aby pravice byla volná k jídlu. Děti

Sedeur-Seděti, sednouti [859]

však, ženy a otroci obvykle u jídla stáli [sr. L 22,27], nebo seděli v dřepu jako ještě i dnes u Arabů. Při slavnosti beránka se sedělo snad také proto, že Izraelci po odchodu z Egypta nebyli už otroky, ale svobodnými. Pod širým nebem se sedělo na kamenech [Ex 17,12], zvl. však pod stromy [1Kr 13,14] a keři [Mi 4,4]. Ale viz další výklad!], na vrchu hory [2Kr 1,9], u studnice nebo na její obrubě [Ex 2,15; J 4,6]. Jobovi přátelé seděli s ním na zemi [Jb 2,13; ale viz další výklad!], Ježíš rád sedával u moře [Mt 13,1], na hoře [Mt 5,1; 15,29; 24,3; Mk 13,3; J 6,3]. Služebníci sedávali s oblibou na dvoře domu [v t. zv. atriu, Mt 26,58,69; L 22,55n].

Podle starověkých vyobrazení božstva obvykle seděla, zatím co modlitebník před nimi stál. Sedění na stoličce bylo tedy symbolem důstojnosti. Izraelci si představovali, že truhla smlouvy byla Božím trůnem [1S 4,4; 2S 6,2; 2Kr 19,15; 1Pa 13,6; Ž 80,2; 99,1; Iz 37,16]. David v písni o Hospodinu říká, že vsedl na cherubina a letěl [2S 22,11], Izaiáš vidí Pána, sedícího na trůnu vysokém a vyzdvíženém [Iz 6,1nn], žalmista praví, že Bůh sedí na svém svatém trůnu [Ž 47,9]. Zdá se, že se tento obrat stal liturgickým výrazem pro důstojnost Boží [sr. Mt 5,34n; 23,22; Zj 4,2nn; 5,1nn; 6,16; 7,10nn; 19,4; 20,11; 21,5]. Antikrist je popisován v 2Te 2,4 jako ten, který se vetřel do chrámu a posadil se, »počínaje sobě, jako by byl Bůh«. Podobně i Řím jako symbol Bohu a Kristu nepřátelské moci je popisován, že sedí na vodách [Zj 17,1.15], na horách [Zj 17,9; sr. 18,7].

Je jen důsledkem tohoto názoru na sedící božstva, že jeho představitelé, t. j. podle antických představ panovníci, jsou zobrazováni obvykle jako sedící. Důležitým obřadem při každé korunovaci bylo posazení na trůn [sr. 1Kr 1,35.46], jež znamenalo uchopení královské moci [Ex 11,5; 12,29; 1Kr 1,17nn; 3,6; 8,25]. I když SZ bojoval proti t. zv. božnosti královské [viz o tom Bič I., 137nn; 208n; 293nn a j.], přece jen čteme, že se král šměl v přítomnosti Boží posadit [1Pa 17,16]. Šlo ovšem o představitele mesiášského krále [Ž 110,1] Ježíš Kristus právě jako mesiášský král zasedne na pravici Boží [Mk 14,62; Mt 26,64; L 22,69; Ko 3,1; Ř 8,34; Žd 1,3; 8,1; 10,12; 12,2] a dá také věřícím seděti s sebou na svém trůnu [Zj 3,21; sr. Mt 20,21], t. j. dá jim podílet se o slávu vítězů nad hříchem a nad smrtí.

Zvláštní význam má obrat »s. v bráně« [*Brána], neboť v bráně se uzavíraly smlouvy [Rt 4,1nn], prodeje i koupě [Dt 21,19nn]. V bráně se konaly také soudy [Dt 21,19nn]. V bráně zasedal Lót [Gn 19,1], Bóz [Rt 4,1], Mardocheus [Est 2,19], David [2S 19,8], Sedechiáš [Jr 38,7]. Zvláště Jb 29,7nn ukazuje, že to byl čestný úřad, nejspíše úřad soudcovský, který zastával přední z lidu. Že ani tento čestný úřad a posvátné místo nebyly uchráněny před neodpovědností, ukazuje Ž 69,

[860] Sedm

13 [sr. 1,1; Jr 15,17]. Někdy městskou bránu nahrazovaly posvátné stromy [sr. Sd 4,5; 1S 14,2; 22,6]. V NZ se setkáváme se zvykem, platným v římské říši. Vyšší soudní úředníci vynášeli rozsudky a rozhodnutí ze soudní stolice [t. zv. *sella curulis*, Mt 27,19; J 19,13; Sk 25,6,17]. Také Herodes Agrippa I. [Sk 12,21] a velekněz [Sk 23,3] svou soudní pramovoc symbolisovali tím, že se posadili na soudnou stolicí. Odtud pochází obraz z líčení posledního soudu: nejen Syn člověka, ale i dvanáct jeho učedníků se posadí na dvanácti soudních trůnech [Mt 19,28; 25,31; sr. Zj 20,4].

Podle rabínského zvyku, obecně však platného ve starověku, učitelé seděli na zemi mezi svými žáky. Ježíš většinou kázal sedět [Mt 5,1; 13,1n; 15,29n; 24,3; 26,55; Mk 4,1; 9,35; 13,3; L 4,20; 5,3; J 6,3; 8,2]. Sedělo se také k vyjádření smutku nad svým i cizím neštěstím [Jb 2,8nn.13]. »Sedící v temnostech« je vůbec označení ubohého, ztraceného [Z 107,10; Iz 9,2 (= Mt 4,16; L 1,79); Iz 42,7]. Nařikající ženy nad smrtí božstva *Tammuze při svém pláči obřadně seděly [Ez 8,14]. Také ženy, truchlící u hrobu Ježíšova, seděly [Mt 27,61]. Sedět v popelu, v prachu, v žíní [Iz 47,1; Jr 48,18; Jon 3,6; L 10,13] bylo výrazem pokání.

Při bohoslužbách v synagoze vedle učícího [L 4,20] seděli obyčejně i představení synagogy, zákoníci a vynikající členové náboženské obce [sr. Mt 23,6; Mk 2,6; L 5,17; Sk 13,14; 16,13]. Bývala tu polokruhovitá řada sedadel., někdy nádherně vyzdobených, obrácených tak, aby sedící hleděli na posluchače. V prvokřesťanských sborech se při shromáždění sedělo [Sk 2,2; 20,9; 1K 14,30; Jk 2,3; sr. snad také Zj 4,4; 11,16].

Ve stč. má s. také význam bydlení, přebývati [Gn 23,10; Sd 5,17; Ž 84,11; Iz 47,8; Ez 3,15].

Sedm, prvočíslo, jež mělo od nejstarších dob symbolický význam a bylo pokládáno za posvátné ve starověku. Egypťané, Židé, Arabové, Assyřané a Babyloňané, Peršané i Číňané, Řekové, Římané i staří Germáni přikládali sedmičce zvláštní význam. Někteří vykladači se domnívali, že důležitost tohoto čísla vznikla ze starověkého zjištění sedmi planet, o nichž se věřilo [zjistitelně však teprve od I. stol. př. Kr. v Egyptě], že každá z nich řídí jeden den v týdnu. Ale sedmička byla pokládána za posvátné číslo ještě dříve, než byl konstatován starověký počet planet. Je také příznačné, že dvanáctka [12 měsíců, 12 znamenání zvěrokruhu], která tvořila v Babylonii základ počítání [V Assyrii uznávali 12 hlavních božstev], se stala podobně posvátným číslem. Zdá se, že významnost sedmičky byla nejspíše odpozorována původně na čtyřech proměnách měsíce vždy po sedmi dnech, jež primitivnímu člověku daly základ k dělení času. Zjištění sedmi planet pak dodatečně zesílilo význam, který byl přikládán sedmičce. U starých Babyloňanů a už předtím u Sumerů měla sedmička důležitost v kultu

i v mythologii. Bylo to číslo, symbolisující plnost, úplnost, uzavřenost celku, totalitu, a to totalitu zřízenou a posvěcenou božstvem.

Také ve SZ-ě má sedmička důležitý význam. Dům Moudrosti spočívá na s-i sloupech [Př 9,1]; s. dní obcházeli Izraelci Jericho [Joz 6,20; Zd 11,30]; Samson, nazarejský Boží, si splétá vlasy do s-i pramenů [Sd 16,13.19], s. mužů bylo pověšeno na usmíření viny [2S 21,6.9], s. jednic bylo svědectvím přísahy [hebr. *šb'* = 7 = přísahati], Jákob sloužil za Ráchel s. let [Gn 29,20], z Nilu vycházelo s. krav [Gn 41,2], ze stébla s. klasů [Gn 41,5.22.30], Bůh při stvoření světa odpočinul s-ý den [Gn 2,2n; Ex 20,11; 31,17; Žd 4,4], s-ý měsíc byla slavnost troubení [Lv 23,24; Nu 29,1], slavnosti velikonoční a jiné trvaly s. dní [Ex 12,15; Lv 23,6.34.42; Dt 16,15], s. týdnů bylo mezi slavnosti velikonoční a slavnosti »téhodnu« [žňovou, Ex 34,22; 23,16; Dt 16,15], s. rok byl rokem sobotním a 7 x 7 rok létem milostivým [Lv 25,8; Nu 36,4]. Ve svatyni byl sedmiramenný svícen [Ex 25,31n], stavba chrámu trvala s. let [1Kr 6,38], kultická nečistota i kultické očišťování trvalo s. dní [Ex 29,37; Lv 12,2; 14,38] a pod. Tak dostala sedmička pečeť posvátnosti, souvisící s kultickým životem Izraelců. Daniel propočítává běh světa na 70 »téhodnu« [= sedmiletí, Dn 9,24nn], tedy 70x7 let, Jr 25,11 předpovídá, že Izrael bude sloužiti králi babylonskému sedmdesát let [sr. Jr 29,10]. Tato čísla nutno chápat jako čísla symbolická, značící plnost a dokonalost. Práví-li se ve 2Kr 4,35, že dítě Sunamitské ženy kýchlo s-krát, chce se tím snad naznačit, že se mu dokonale navrátilo zdraví. Sedminásobné pokopení slitovnice krví obětního zvířete symbolisovalo dokonalé odstranění hříchu a dosažení dokonalého odpuštění [Lv 16,14nn]. Práví-li 1Kr 19,18, že Bůh zachoval v Izraeli 7.000 věrných, znamená to nikoli přesné číslo, nýbrž číslo symbolické, označující pravého, skutečného, vlastního Izraele [sr. Ř 11,4].

V NZ-ě máme s. podobenství [Mt 13]. Je to asi jen stilistická zvláštnost autora Mt a nemá patrně hlubšího významu. Také modlitba Páně má s. proseb. Š. chlebě [a málo rybiček] a s. košů u Mt 15,32nn; 16,10; Mk 8,1nn znamená nejspíše zaokrouhlené číslo bez symbolického významu. Rovněž s. bratří, kteří po sobě splnili povinnost *levirátního sňatku u téže ženy [Mt 22,23nn; Dt 25,5nn], znamená neurčitý, ale značný počet. Někteří vykladači na základě předpokladu, že *levirátní sňatek v době Ježíšově už nebyl anebo ještě nebyl znovu praktikován, tvrdí, že číslem s. je tu naznačeno, že jde nikoli o skutečnou událost, nýbrž o umělé sestrojený případ, jimž saduceové chtěli zesměšnit jak farizejskou víru ve vzkříšení, tak jejich kasuistickou metodu, jež mravní a náboženské zásady takřka znehodnotovala podrobným výpočtem jednotlivých případů. Číslo s. u Mt 12,45; L 11,26; 8,2 [sr. Mk 16,9] je náznakem dokonalé zkaženosti, jež už nemůže být horší. Petr se ptá Ježíše, má-li povinnost odpouštět druhým nějakou

hranici [Mt 18,21n] a zda nestačí odpustit pouze s-krát, jde-li o téhož provinilce. Ježíš svým příkazem odpustiti 70 x 7krát naznačuje, že podle jeho vůle není pro dokonalé odpuštění žádná hranice. Protějškem k tomu bylo pravděpodobně slovo Lámechovo o pomstě sedmdesátkrát sedminásobně [Gn 4,24; sr. v. 15]. V poněkud jiné podobě je toto Ježíšovo slovo u L 17,4, kde se předpokládá na straně provinilcově upřímná lítost. Možná, že rozdělení *rodokmenu Ježíšova na skupiny po s-i [Mt 1,1nn; L 3,23nn], při čemž Ježíš je poslední v deváté skupině u Mt a v jedenácté u L, má být jediným z průkazů jeho mesiášství.

Podle L 10,1nn vyslal Ježíš s-desát učedníků na misijní cestu. Předobrazem tu snad bylo 70 starších, které ustanovil Mojžíš, aby »s ním nesli břímě lidu« [Nu 11,16]; spíše však šlo o židovskou představu, že na světě je 70 národů [Gn 10; Dt 32,8; sr. s Gn 46,27; Ex 1,5], k nimž Ježíš posílá své posly, když předtím vyslal dvanáct učedníků výslovně jen k příslušníkům domu izraelského [Mt 10,5n]. S-desátka tu je symbolem světa a universalismu Ježíšova posláni i nároku. Nevíme, proč první jerusalemský sbor zvolil právě jen s. mužů k přísluhování stolům« [Sk 6,2nn]. Snad to souvislo s tím, že správa židovských sborů se skládala obyčejně ze s-i mužů. Úkolem těchto sedmi podle Sk 6,2 bylo pečovat o vnější věci [stoly], ale hned dále čteme, že přední z nich, Štěpán, byl mocným kazatelem evangelia [Sk 6,8-10], a také Filip byl v prvé řadě misionářem [Sk 8,5nn; 8,26-40], takže je ve Sk 21,8 dokonce nazván evangelistou. Je tedy zřejmé, že oněch sedm mužů mělo úkol vésti hellenistickou část prvotního sboru po všech stránkách, nejen po stránce dobročinnosti.

Zvláštní místo má sedmička ve Zj. S-i maloasijským sborům odpovídá s. andělů [Zj 1,4nn]. S. svícni a s. hvězd je spojeno se zjevením toho, jenž byl podoben Synu člověka [Zj 1,13nn.16nn]. Před trůnem Božím je s. duchů [Zj 1,4; 4,5]. Kniha Boží je zapečetěna s-i pečeti po způsobu římského zapečetění poslední vůle [Zj 5,1nn]. Beránek má s. rohů a s. očí [Zj 5,6; sr. Za 7,10]. S. andělů má v rukou s. trub [Zj 8,2nn]. S. hromů promluvalo [sr. Z 29,3-9, kde se s-krát mluví o hlasu Hospodinu], ale pisatel měl zakázáno zapsat obsah jejich sdělení [Zj 10,3n]. »Drak veliký ryšavý« měl s. hlav a s. korun [Zj 12,3; sr. 13,1; 17,3nn]. S. andělů přináší »s. ran posledních« [Zj 15,1n]. Všecky tyto sedmičky jsou symbolem jednak úplnosti [s. sborů = celé maloasijské křesťanstvo] a celosti, nepolovičitosti Božího jednání, jednak také nejvyššího vypětí a vystupňování protibožských sil, Antikrista [Zj 12,3 a j., sr. 2Te 2,4; 2K 11,14]. Sem patří i číslo čtyřiceti dvou měsíců = 3 1/2 roku = 1/2 roku [Zj 13,5]; 1260 dní = 3 1/2 roku [Zj. 11,3; 12,6] jakož i půlčtvrta dne [Zj 11,9nn] a výraz »do času a časů, a do půl času« [Zj 12,14; sr. Dn 7,25] = 3 1/2 roku. Značí-li sedmička plnost, značí 3 1/2 neplnost; prvé je božské, druhé lidské.

Sedmdesát *Sedm.
Sedmeronásobně *Sedm.
Sedmkrát *Sedm.
Sedminásobně *Sedm.
Sednouti *Seděti.

Sednutí i povstání [Ž 139,2] = sezení vstávání ve smyslu: každé hnutí. *Seděti.

Seera [= pokrevství, příbuzná], dcera Efraimova nebo Beriova, která spolu se svým potomstvem vystavěla Betoron a Uzen Seera [1Pa 7,24].

Sefam, místo na sv hranici Kananejské země, poblíž Ribla [Reblata, Nu 34,10n].

Sefar [= počet, počítání], hora při vých. hranicích bydlíště synů Jektanových, kteří se usadili v jz části poloostrova Arábie [Gn 10,30].

Sefarvaim, jedno z míst, odkud Assyřané přivedli kolonisty do zpusťované a vyčistěné říše Izraelské [2Kr 17,24.31], snad totožné s městem téhož jména [2Kr 18,34; 19,13]. Někteří badatelé se domnívají, že jde o město Sippar na vých. břehu Eufratu, sev. od Babylona. Jiní mají za to, že je míněno Sabarim, syrské město, které vyvrátil Salmanazar V. r. 727 př. Kr. [sr. Šibraim u Ez 47,16].

Sefarvaimští, rodáci nebo obyvatelé města nebo místa *Sefarvaim [2Kr 17,31].

Sefat [= strážní věž], kananejské město poblíž území Edomova, přidělené pokolení Simeonovu. Judovci pomohli Simeoncům vyvrátiti toto město, jež od té doby mělo jméno *Horma [= proklaté místo]. Sd 1,17.

Sefata [= strážní věž], údolí poblíž *Maresy na území pokolení Judova [2Pa 14,10], snad dnešní *Vadi Safije u Beit Džibrinu*.

Sefatiáš [= Hospodin soudí]. - 1. S. Charufský z pokolení Benjaminova, bojovník, který přišel do Sicelechu, aby se připojil k Davidovi [1Pa 12,5].

2. Pátý syn Davidův z matky Abigail, narozený v Hebronu [2S 3,4; 1Pa 3,3].

3. Syn Maachův, správce houfu Simeonců, žijící v době Davidově [1Pa 27,16].

4. Syn Jozafatův, bratr krále Jehorama [2Pa 21,2].

5. Syn Matanův, kníže judské, který spolu s jinými radil Sedechiášovi, aby Jeremiáš zabil nebo aspoň uvrhl do vězení, protože prý zemdlivá srdce bojovníků, obležených v Jerusalemě Nabuchodonozorem [Jr 38,1].

6. Potomek Fáresův, vnuk Judův [Neh 11,4]. Žil nejspíše ještě před zjetím babylonským.

7. Hodina Sefatiášova v počtu 372 osob se navrátila ze zajetí se Zorobábelem [Ezd 2,4; Neh 7,9]. Druhá výprava čeledi S-ovy se Zebadiášem, synem Michaelovým, v počtu 81 mužů, byla přivedena Ezdrášem [Ezd 8,8].

8. Otec jiné stejnojmenné čeledi ze služebníků Salomounových, kteří přišli ze zajetí se Zorobábelem [Ezd 2,57; Neh 7,59].

9. Otec Benjaminovce, bydlícího v Jerusalemě po návratu ze zajetí babylonského [1Pa 9,8].

[862] Sefer-Seir

Sefer [=krása], jméno hory, jedno z tábořišť Izraelců, putujících pouští [Nu 33,23n].

Sefi [= stráž?], syn Elifázův, vnuk Ezauův [1Pa 1,36]. V Gn 36,11.15 má jméno Sefo.

Sefo [= holost?], syn Sobala, pocházejícího z Horejce Seira [Gn 36,23].

Sefon [= sever]. - 1. Město, přidělené pokolení Gádovu v údolí Jordánu [Joz 13,27], snad dnešní *Tell 'Ammatá*, vých. od Jordánu a 13 km sv od ústí řeky Jabok. Jiní však myslí spíš na *Tell es-Sa'idijé*. - 2. V hebr. jinak hláskované jméno syna Gádova, značící »vyhlížení, očekávání« [Gn 46,16; Nu 26,15]. Byl zakladatelem čeledi Sefonitské.

Sefor [= pták, snad vrabec], otec Baláka, krále moábského [Nu 22,4.10].

Sefora [= nádhra, krása], jméno egyptské porodní báby, která dostala od faraóna rozkaz, aby při porodu utratila každého hebr. chlapce. Ona se však bála Boha a neuposlechla [Ex 1,15-21].

Seftan [(Bůh) provozuje soud], Efraimovec, otec Kemuelův, jeden z těch, kteří byli určeni k tomu, aby rozdělili zaslíbenou zemi synům Izraelským [Nu 34,24].

Ségor [=malost, nepatrnost, sr. Gn 19,20. 22], jedno z nejstarších pěti měst, ležících v rovině u Mrtvého moře [Sodoma, Gomora, Adama, Seboim], jediné, jež bylo při této katastrofě uchováno. Původní jméno města bylo Běla. Jeho král byl poražen králem elamitským Chedorlaomerem [Gn 14,2.8]. Leželo v úrodném údolí [Gn 13,10] a bylo viditelné až s hory Nébo [Dt 34,3]. Lot prchající ze Sodomy si je vyprosil za útočiště [Gn 19,20nn]. Zdá se, že hned u města byla hora nebo vyvýšenina s jeskyní, v níž na čas bydlil Lot se svými dvěma dcerami [Gn 19,30]. Město existovalo ještě nejen v době Mojžíšově, ale i Izaiášově [Iz 15,5] a Jeremiášově [Jr 48,34]. Poněvadž oba tito proroci jmenují S. ve spojitosti s Moábem, můžeme se domnívat, že leželo na vých. straně Mrtvého moře [sr. také Gn 19,37]. V době makkabejské patřilo k Arabskému království, jehož hlavním městem bylo Petra. Podle Josefa Flavia stálo u jižního cípu Mrtvého moře. Někteří badatelé je hledají v rozvalin *el-Kerjé*, jež ve středověku tvořilo důležité místo na cestě z Elat do Jerusalema.

Segub [vznešený, vyvýšený?]. Nejmladší anebo mladší syn Hielův Bethelského [1Kr 16,34]. Obratu »v Segubovi postavil brány« [Jericha] jest snad rozuměti tak, že S. zemřel, když jeho otec postavil brány do znovuvystavěných zdí jeriškých. Tak se splnila kletba z Joz 6,26; neboť i prvorozený syn Hielův, *Abiram, zemřel, když Hiel město zakládal. Někteří vykladači se však domnívají, že zahájení a ukončení stavby bylo provázeno lidskými oběťmi podle starého kananejského zvyku, dosvědčeného vykopávkami v Gezeru a Taanaku. *Hiel.

Shesima. Město na hranicích území Iza-charova mezi horou Tábor a Jordánem

[Joz 19,22]. Snad dnešní *Tell el-Mekarkaš* na křižovatce dvou údolí.

Shlacen, sehlcení, sehlťiti ve významu shlacen, pohlcen [Oz 8,8], sežrán [Sof 3,8]; pohlcení; shltnouti [Jb 1,16], pohltiti [Ž 124,3; Kaz 10,12], požrťiti [2S 20,19; Ž 21,10; 35,25], zničiti [Ž 56,2n, nemá-li se překládati »hladově chňapatí«, Ž 57,4; Iz 42,14; Am 8,4]; strávití [Iz 26,11]. Jb 37,19 překládá J. Hrozný: »Má mu býti oznámeno, že chci mluvit, nebo žádá někdo, aby byl zničen?« »Sehlťiti u vítězství« [Iz 25,8] = navždy zahubiti, shltnouti. »Reči k shlčení« [Ž 52,6] = zhoubná slova, jež působí zmatek. Ve 2K 2,7 se přimlouvá Pavel za kajícího hříšníka, který byl veřejně vyloučen z bohoslužebných shromáždění, aby mu bylo odpuštěno a zase byl veřejně přijat do sboru. Jinak by se mohlo stát, že by byl přílišným zármutkem sehlcen [Kral.], dohnán k zoufalství [Žilka].

Sechania, Sechaniaš [= Hospodin bydlí, přebývá]. - 1. Potomek Aronův. Jeho rodina byla za dnů Davidových tak četná, že se mohla stát desátou třídou kněžskou z celkového počtu 24, na něž David rozdělil kněze [1Pa 24,1.6.11].

2. Levita z doby panování Ezechiáše, krále judského [2Pa 31,15].

3. Potomek Zorobábelův, otec Semaiášův [1Pa 3,21n], uvedený ve výčtu rodiny Davido vy, ale patrně nikoli z nástupnické linie králův ského rodu. Snad zakladatel rodiny, jejíž za stupci se vrátili s Ezdrášem ze zajetí babylon ského [Ezd 8,3]. Viz č. 2.

4. Synové S-ovi, kteří se navrátili v počtu 150 ze zajetí s Ezdrášem [Ezd 8,3].

5. Syn Jachaziela ze synů Chattus, s nímž se vrátilo 300 mužů, vedených Ezdrášem [Ezd 8,5].

6. Syn Jachielův ze synů Elamových [Ezd 10,2n]. Za sebe a ostatní navrhl, aby všichni, kteří měli pohanské manželky, uzavřeli smlouvu s Bohem o jejich zapuzení.

7. Otec Semaiášův, strážný Východní brány, nejspíše levita, který opravoval zdi jerusalemské [Neh 3,29].

8. Syn Arachův [Neh 6,18], tchán Tobiaše Ammonitského.

9. Vůdce kněžské rodiny, který se navrátil ze zajetí se Zorobábelem [Neh 12,3].

Sechariáš [= Hospodin dává svítati], Benjaminovec, syn Jerochamův [1Pa 8,26].

Sechem [= rámě]. - 1. Syn Galádův, praotec čeledi Sechemské z pokolení Manassesova [Nu 26,31; Joz 17,2]. - 2. Syn Semidův [1Pa 7,19].

Sechron [= opilost], město na sev. hranici území, patřícího pokolení Judovu [Joz 15,11].

Seiáš, písař Davidův [2S 20,25]. *Sisa.

Seir [= chlupatý až démonický]. - 1. Jméno země [Gn 32,3; 36,30] a pohoří [Gn 14,6] i obyvatel tohoto území [Ez 25,8], původní označení pohorské krajiny, táhnoucí se po vých. straně údolí Araba v zemi Idumejské [Gn 36,21; Nu 24,18; Ez 35,15] od Mrtvého moře až k zálivu Rudého moře u Elat. Pohoří S. k jihu poznenáhu stoupá a dosahuje výšky

1300 m; v sev. části se skládá z vápence, v jižní z rudého pískovce. Jméno má buď od původních obyvatel *Horejských [Gn 36,20], kteří byli vypuzeni potomky Ezauovými [Gn 32,3; Dt 2,12; Joz 24,4; sr. 1Pa 4,42n], anebo snad případněji od vzhledu krajiny, pokryté křovinami, jejíž sev. část sluje dosud Ed Džibal, jižní Eš-Será, proslulá četnými jeskyněmi, ve kterých kdysi bydleli původní obyvatelé tohoto území. Ve staré izraelské písni se praví, že Hospodin přišel Izraelcům na pomoc až ze S., z pole Edomského [Sd 5,4]. Chce se tím naznačit, že Bůh není pánem jen zaslíbené země a že také k ní není poután. Je Pánem celého světa [sr. Iz 63,1].

2. Horský hřeben, táhnoucí se při sev. hranici judské [Joz 15,10] mezi Kariatjeharim a Betsesem.

3. V hebr. jinak hláskované jméno, značící malý. Je to místo v Edomu nebo poblíž tohoto území, kde přenocoval se svým vojskem král judský Jehoram před útokem na Idumejské [2Kr 8,21; sr. 2Pa 21,9], snad dnešní *Sa'ír* nebo *Si'ír* asi 8 km sv od Hebronu, kde se ukazuje hrob Ezauův [sr. *Sior, Joz 15,24].

Seirat, nějaké místo v pohoří Efraimském, nejspíše v jeho jv části. Ahod se tam uchýlil po zavraždění *Eglona [Sd 3,26].

Sejmouti, snít, snímati, odstraniti, na př.

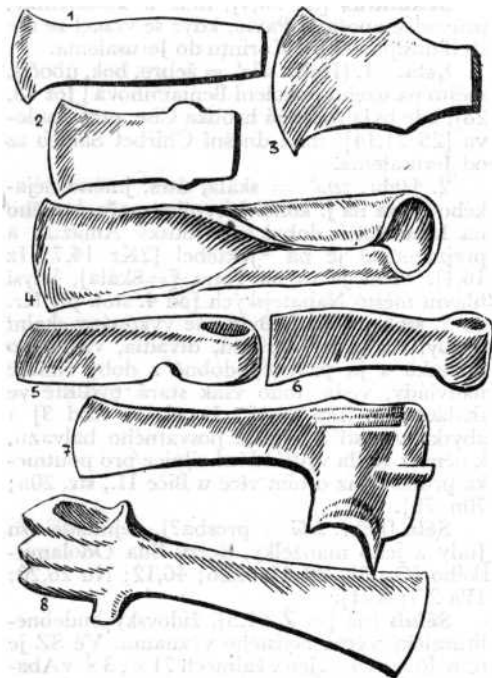
Seirat-Sekera [863]

roboty s lidu [Ez 45,9], nepravost [Oz 14,2]. Recké *airein*, užitě v 1J 3,5 [»on se okázal, aby hříchy naše sňal«], znamená [vzítí na sebe] a nésti, odnésti, odkliditi. Jde o zástupné nesení trestu za hřích a tím o jeho odstranění [sr. Iz 53,12; J 1,29].

Sekati, ve smyslu rozřezati v Žd 11,37. Myslí se tu na legendu, uchovanou v apokryfní

Assyrští vojáci nesou božstvo s odznaky moci: sekýrou a blesky. Reliéf z Ninive.

Různé starověké sekýry. 1. Z doby železné z Beth-Sean. 2. Syřská z Mišřifa. 3. „Evropská“ ze Sýrie. 4. „Násadcová“ z Megidda. 5-6. Z Tell-džemme. 7. „Cyperská“ ze Sýrie. 8. Z Ras Šamra.

knize Nanebevzetí Izaiášovo, podle níž Izaiáš za krále Manassesa byl vložen do dutého stromu a rozřezán pilou. Recký a lat. text vykazuje na tomto místě některé odchylky, ale ve všech je uchován tento výraz.

Sekera. Ve Sz máme pět různých výrazů, jež Kral. překládají slovem s. Nevíme už, čím se jednotlivé druhy lišily navzájem. O s. na kácení stromů a osekávání klád je zmínka v Dt 19,5; 20,19; 1Kr 6,7; 2Kr 6,5; Iz 10,15. O těžkou s-u jde v Sd 9,48; 1S 13,20n; Ž 74,5; Jr 46,22; o lehkou sekýrku v Ž 74,6; o šířičinu nejspíše u Jr 10,3; o špičatou motyku [Kral. nosatec] u Ez 26,9. Nevíme, o jaké s-y šlo v 2S 12,31. Recký výraz *axiné* znamená drvoštěpovu s-u [Mt 3,10; L 3,9]. S. je na skulpturách egyptských, hettitských a mykénských odznakem moci a vysokého postavení. Dokonce i božstva jsou zobrazována se s-ou v ruce, zvláště na mincích. Odznakem Hospodinovým však ve SZ není s., nýbrž lučičtá a meč [Ž 7,13; Iz 5,28; Za 9,13]. Jen u Ez 9,2 mají nebeští služebníci Boží,

[864] Sekta-Sélah

jež spatřil prorok u vytržení mysli, v rukou »zbroj rozrážející«, t. j. sekeru.

Sekta, stč. z lat. = strana, přívrženectvo, odštěpenectvo, rozkolnictvo, k němuž se jednotlivci připojuje z náchylnosti a z dobré vůle. V hellenismu byly řeckým výrazem *haireis* [pův. = výběr, volba; potom: výběrem vzniklá skupina] označovány: jednak pevně vybudované učení, jednak školy, jež pěstovaly toto učení, s jeho praktickými důsledky pro život až i do vytvoření skupiny přívrženců, která se odštěpila od ostatní společnosti a ostatních škol. Šlo po většině o filosofické školy. Také v židovstvu po návratu ze zajetí babylonského byly různé školy a náboženské směry, mezi něž Josef Flavius počítá *saduceje [Sk 5,17], *farizeje [Sk 15,5; 26,5] a Essejské, Filon pak zvláště therapeuty. Essejští [aram. chasajové, česky snad = zbožní, čistí nebo vidoucí], o jejichž původu nevíme téměř nic až na to, co říká Josef Flavius, tvořili pevně uzavřený řád, do něhož byli členové přijímáni až po tříleté zkoušce. Hlavním pravidlem bylo pěstování pospolitosti do posledních důsledků, ano až do společenství majetku. Kulturní obmývaní a společná jídla, úzkostlivé dodržování ustanovení Zákona až na to, že neobtěžovali zvířata, závazek naprosté poslušnosti představeným, pravdivost, pokora, mlčenlivost před cizími - to vše podporovalo ducha pospolitosti. Symbolem Boha jim bylo slunce; proto se při ranní modlitbě obraceli k východu. Věřili v mimořádnou moc andělů, v existenci nesmrtelné duše už před jejím vstupem do těla, zavrhovali přísahu, doporučovali celibát a pod. Byla to zvláštní směs židovství a prvků iránsko-babylonských [zoroastrismu a pod.]. Ještě r. 79 po Kr. se o nich zmiňuje Plinius. Jejich zbytky se udržely v Zajordání až do 4. stol. po Kr. - V Egyptě, zvláště v okolí Alexandrie, žila podobná sekta t. zv. therapeutů [»služebníků« Božích], kteří snad původně tvořili s Essejskými jediný celek. Byli to židovští poustevníci, muži i ženy, kteří se vzdali majetku, vyhýbali se městům i vesnicím a žili v malých domech o dvou světničkách, z nichž jedna byla ložnicí, druhá modlitebnou. Jedli až po západu slunce, a to jen chléb s trochou soli, a pili čistou vodu. Zachovávali sobotu a každou sedmou sobotu se scházeli, aby vykonali společně modlitby, společně povečeřeli, ale tak, že ženy byly odděleny od mužů. Mezi sekty snad lze počítati také Samaritány [*Samaritán] a *Herodiany. Tyto sekty žily na půdě židovstva, ale po zničení chrámu jerusalemského r. 70 po Kr. se mnohé odloučily od židovstva, takže hebr. výraz *minim* [= členové sekty, řecky *hairetikoí*] dostává význam našeho heretikové, odpadlíci. Bylo to označení jinověrců. Takovou sektou byla na př. jejich obec v Damašku z 1. stol. po Kr., která zdůrazňovala »novou smlouvu«, měla svůj chrám s oltáři, oběťmi, kněžími, levity a pod. I křesťané byli pokládáni za s-u nazorejskou [Kral. *Nazaretskou, Sk 24,5; 28,22], za jejíhož vůdce byl pro

hlašován Pavel. O těchto židovských s-ách doby nř se nyní dovidáme mnoho nového z nedávno [r. 1947] v Judské poušti nalezených starověkých rukopisů. Byla to asketická bratrstva se sklonem ke gnostickým theologickým spekulacím, která se v mnohem podobají obrazu, jež Josef Flavius kreslí o Essejcích.

V křesťanské církvi mělo řecké *hairesis* [odtud středověké a novodobé slovo hereze] vždy podezřelý přízvuk. Ga 5,20 vypočítává tvoření sekt ke skutkům těla vedle nenávisti, hněvu, dráždění, různic a j. Pavlovi se prostě pojmy církev a s. navzájem vylučují. Připouští sice, že v církvi musí dojít k tvoření s. [Kral. »kacířstva«, 1K 11,19; sr. Mk 13,5n; Sk 20,29n; 2Pt 2,1; 1J 2,19], aby se objevilo, kdo jsou »právě [= vpravdě] pobožníci, t. j. kdo patří k pravé církvi Kristově, ale zlo tím nikterak neomlouvá. Neboť s. opouští sám základ církve. Nejde tu jen o »roztržku [schisma] na půdě sborové, nýbrž o utvoření nové pospolitosti, jež svým učením a způsobem života zapírá. Pána jako Vykupitele a tím uvádí na sebe rychlou zhoubu [»sekta zatracení« = záhubná sekta, 2Pt 2,1]. Církev je shromážděním všeho lidu Božího a každé opouštění tohoto Božího svolání narušuje jednotu těla Kristova. V pospolitostské křesťanské církvi byli výrazem s. označováni přívrženci gnosticismu, ať už s nádechem pohanským nebo židovským. *Kacíř. *Roztržka. X X

Sekundus [Sk 20,4], muž z Tessaioniky, průvodce apoštola Pavla, když se vracel ze své třetí misijní cesty z Korintu do Jerusalema.

Sela. - 1. [Hebr. *séla* = žebro, bok, úbočí], město na území pokolení Benjaminova [Joz 18,28], kde byla rodinná hrobka Cise, otce Saulova [2S 21,14], snad dnešní Chirbet Salach sz od Jerusalema.

2. Hebr. *sela* = skála, útes, jméno nějakého místa na j. konci Mrtvého moře, kterého na Idumejcích dobyl král judský Amaziáš a přejmenoval je na *Jektehel [2Kr 14,7; Iz 16,1]. Snad je to nz Petra [= Skála], kdysi hlavní město Nabatejských [od 4. stol. př. Kr. do 2. stol. po Kr.]. Byly zde vykopány skalní hroby, rozvaliny chrámů, divadla, vítězného oblouku a j., pravděpodobně z doby římské nadvlády, vedle toho však stará bydliště ve skalách [sr. 2Pa 25,12; Iz 42,11; Abd 3] a zbytky výstostí a zvláště posvátného balvanu, k němuž vedla vydlážděná silnice pro poutnická procesí [viz o tom více u Biče II., str. 20n; 70n. 79].

Sela [hebr. *šélá* = prosba?], nejmladší syn Judy a jeho manželky, dcery Sua Odolamitského [Gn 38,2.5.11.14.26; 46,12; Nu 26,20; 1Pa 2,3; 4,21].

Sélah [na př. Ž 61,5], židovský hudebně-liturgický výraz nejistého významu. Ve SZ je toto slůvk 74 x, jen v žalmech 71 x, 3 x v Abakukovi [3,3.9.13]. Snad to bylo znamení pro vpadnutí sboru, který zpíval chvalozpěv. Výraz by tedy znamenal česky snad »pozdvihněte!« nebo »hlásitě!« Nebo šlo o znamení pro hudební doprovod [naše forte, fortissimo!] pro

dobu mezi zpěvy. Jakub z Edessy [640-708 po Kr.] srovnává tento výraz s křesťanským „Amen“, jež bylo zpíváno křesťanským shromážděním po chvalozpěvu a modlitbě. Snad bylo zavedeno v pozdní perské době v souvislosti s liturgickým užíváním žalmů a naznačovalo okamžik, v němž bylo vsunuto požehnání. Targúm, Jeronym a j. je překládají výrazem »na věky«, ale nepravě, ježto by dávalo smysl jen na některých místech [Ž 62,9], ale na většinu míst se tento překlad nehodí [Ž 32,4].

Selach [Neh 3,15], rybník u královské zahrady v Jerusalemě. *Siloe.

Selam [Ezd 4,17]. *Cheet.

Sélanitský [Nu 26,20]. Sélanitští jsou potomci Sélovi z pokolení Juda. *Séla.

Seled [=jásoť], Judovec z čeledi Jerachmeelovy [1Pa 2,30].

Selmiáš [= Hospodin odměňuje, nahrazuje]. - 1. Vrátný chrámu z doby Davidovy [1Pa 26,14]. - 2. Syn Chuzův, otec Netaniášův [Jr 36,14], děd Judy, který byl vyslán knížaty, aby před ně předvedl Bárucha, píše Jeremiášova. - 3. Syn Abdeelův, jeden z těch, kterým bylo přikázáno, aby zatkli Jeremiáše i Bárucha [Jr 36,26]. - 4. Otec Jiriáše, hejtmana nad strážnými, který jal Jeremiáše [Jr 37,13]. - 5. Otec Juchala, jednoho z knížat Sedechiášových [Jr 38,1]. - 6. Dva ze synů Baniových [Ezd 10,39,41], kteří pojali ženy cizozemky, ale na ponoukání Ezdrášovo je zapudili. - 7. Otec Chananiášův, který opravoval zdi jerusalemské [Neh 3,30]. - 8. Kněz v době Nehemiášově, ustanovený nad sklady odvedených desátků [Neh 13,13].

Seles, syn Helema, Asserovce [1Pa 7,35].

Seleucie [řecky Seleukeia], přístavní město Středozemního moře, 8 km sev. od ústí řeky Orontes. Bylo silně opevněno od dob Seleukovců, kde zakladatel pevnosti, Seleukos Nicator, byl i pohřben. Pompejus toto město prohlásil za svobodné, což mělo význam pro jeho rozkvět. Pavel a Barnabáš plavili se na počátku své první misijní cesty ze S. do Kypru [Sk 13,4] a bezpochyby zde zase přistáli při svém návratu [Sk 14,26], neboť S. byla přístavištěm *Antiochie Syrské, s níž byla spojena řekou Orontes. Vzdálenost po řece byla asi 23 km.

Selhati *Lež, lhát, lháti.

Setim [=stěly, výhonky]. Město na nejzazším jihu Judstva [Joz 15,32], snad dnešní Chirbet Šalha, 8 km záp. od Beit Džibrinu.

Selomit [=pokojný]. 1. Kníže, syn Izarův, levita [1Pa 23,18], nazývaný Selomot v 1Pa 24,22.

2. Potomek Eliezera, syna Mojžišova, žijící za časů krále Davida, ustanovený nad poklady [1Pa 26,25n.28; sr. 23,15-17].

3. Syn Semeiův z čeledi Gersonovy z pokolení Leví [1Pa 23,9].

4. Syn Jozifiášův, náčelník 160 mužů, navrátilivších se z Ezdrášem z Babylona [Ezd 8,10].

5. Syn nebo dcera Roboáмова [2Pa 11,20].

6. Dcera Zorobábelova [1Pa 3,19].

Selomot *Selomit 1.

Sem [= jméno; proslavený?], snad prvo

Selach-Semaiáš [865]

rozený syn Noemův, narozený podle biblických zpráv, když bylo jeho otci 500 let [Gn 5,32; 10,1.21]. Po potopě za uctivé chování k otci stal se nositelem zaslíbení a požehnání [Gn 9,1.20-27]. Po dvou letech narodil se prvorozený syn Sův Arfaxad. Pak se narodili ještě Sále, Heber a Peleg. Arfaxad se usadil v sev. Assyrii, Heber s Pelegem táhli dále na jih a usadili se v Ur. S. je biblickým praotcem Semitů [Gn 10,21n], k nimž jsou počítáni Babyloňané, Assyřané, Amorejci, Feničané, Hebreové, Aramejci [Syrové], Kaldejští, Samaritáni, Nabatejci, Arabové, Sabejští, Minejští a Ethiopci.

Sem i tam obracení *Obět, str. 519a.

Sema [= pověst, zpráva nebo (Bůh) slyšel]. 1. Syn Hebronův, Judovec [1Pa 2,43n. *Maresa 2.]. - 2. Syn Joelův, Rubenovec [1Pa 5,8]. - 3. Benjaminovec, hlava čeledi, bydlící v Aialon [1Pa 8,13]. Ve v. 21 má jméno Simei. - 4. Snad kněz, jeden z těch, kteří pomáhali Ezdrášovi při veřejném předčítání Zákona [Neh 8,4].

Semachiáš [= Hospodin podepřel], levita, potomek Obededoma, vrátného svatyně [1Pa 26,7].

Semaiáš [= Hospodin uslyšel] - 1. Praotec Ziza, kníže v pokolení Simeon [1Pa 4,37].

2. Syn Joelův z pokolení Rubenova [1Pa 5,4].

3. Syn Elizaфанův, kníže čeledi za časů krále Davida. Zúčastnil se dvěma sty svých příbuzných slavnostního přenášení truhly Hospodinovy z domu Obededoma na horu Sión. [1Pa 15,8-11].

4. Syn Natanaelův, píšák z pokolení Leví za krále Davida [1Pa 24,6].

5. Nejstarší syn Obededomův [1Pa 26,4.6.7]. Se svými syny byl ustanoven za vrátného svatyně.

6. Prorok za časů Roboámových [1Kr 12,22; 2Pa 11,2]. Když po rozdělení království Roboám sebral 180.000 mužů, aby přinutil severní odpadlá pokolení k dalšímu poddanství říši Judské, poslal Hospodin S-e s poselstvím ke králi, aby nebojoval proti bratrům, protože Bůh sám způsobil roztržení říše. Když pět let nato egyptský král Sesák ohrožoval Judstvo [2Pa 12,5.7], byl S. znovu poslán k Roboámovi a ke knížatům s poselstvím od Hospodina, aby tento nájezd pokládali za trest Boží a výzvu k pokání. Napsal dějiny vlády Roboámovy [2Pa 12,15].

7. Levita v době Jozafatově [2Pa 17,8], který spolu s jinými vyučoval lid judský Zákona Hospodinovu [2Pa 17,8].

8. Potomek zpěváka Jedutuna za časů krále Ezechiáše [2Pa 29,14]. Pomáhal vyčistit chrám. Snad též jako v 1Pa 9,16 a u Neh 11,17, kde je nazýván Samua.

9. Levita v době Ezechiášově. Byl pomocníkem Choréa, který bděl nad tím, aby bylo správně rozděleno kněžím, co lid dobrovolně obětoval Bohu [2Pa 31,14n].

[866] Semaraim-Semma

10. Levita v době Joziášově, který spolupůsobil při slavnosti fáze a daroval k ní obětní zvířata [2Pa 35,9].

11. Otec Uriáš z Kariatjeharim [Jr 26,20-23], který byl popraven králem Joakimem za to, že prorokoval zkázu Jerusalema.

12. Otec Delaiášův, kníže za časů Joakima, krále judského [Jr 36,12].

13. S. Nechemiámský, falešný prorok mezi vyhnanci v Babyloně, který předpovídal brzký návrat ze zajetí a štlval zvláštním dopisem jerusalemské kněžstvo proti Jeremiášovi [Jr 29,24-32]. Ten mu předpověděl nejen bezdětnost, ale i to, že se sám návratu nedočká.

14. Přední z kněží, kteří se vrátili z Babylona se Zorobábelem [Neh 12,6]. V následující generaci měla jeho jméno celá čeleď [Neh 12,18].

15. Jeden ze synů Adonikamových, který se navrátil s Ezdrášem ze zajetí a s ním šedesát mužů [Ezd 8,13].

16. Jeden z předáků židovských, které poslal Ezdráš ze svého tábořiště u potoka Ahava, když shledal, že mezi vracejícími nejsou levité, ke knížeti Iddovi v Chasifia, aby přivedli levity a služebníky domu Božího [Ezd 8,16].

17. Kněz ze synů Charimových, který zapudil svou ženu cizozemku v době Ezdrášově [Ezd 10,21].

18. Syn jiného Charima, který rovněž zapudil svou ženu cizozemku [Ezd 10,31].

19. Syn Sechaniášův, potomek Zorobábelův [1Pa 3,22], strážný Brány východní, který pomáhal při obnovení zdi jerusalemských [Neh 3,29].

20. Levita z čeledi Merari, syn Chasubův [1Pa 9,14; Neh 11,15].

21. Syn Delaiáše, syna Mehetabelova, falešný prorok za časů Nehemiášových [Neh 6,10-13], najatý spojenec Tobiasův a Sanballatův.

22. Přední z kněží, kteří potvrzovali smlouvu s Nehemiášem. Jeho rodina přišla ze zajetí se Zorobábelem; v době Joiakimově byla zastoupena Jonatanem [Neh 10,8; 12,6.18. Sr. č. 14].

23. Kníže z pokolení Judova v době slavnosti niho posvěcení zdi jerusalemských [Neh 12,34].

24. Levita z rodu Azafova, hudebník [Neh 12,35].

25. Jeden z hudebníků při slavnosti posvěcení zdi jerusalemských [Neh 12,36].

26. Kněz, který troubil při těžce slavnosti [Neh 12,42].

Semaraim. 1. Město na území pokolení Benjaminova [Joz 18,22], jež archeologové hledají buď v dnešním Chirbet es-Samrá [asi 5 km záp. od Jordánu a 6 km sev. od Jericha] anebo v dnešním Rás ez-Zeimara v horách mezi et-Taijibé a Rammún.

2. Hora v pahorkatině efraimské, kde král judský Abiáš oslovil své vojsko, aby je povzbudil k bitvě s vojskem Jeroboáma, krále izraelského [2Pa 13,4]. Snad ležela j. od Bethel [2Pa 13,19], snad poblíž města S.

Semariáš [= Hospodin ochránil] - 1.

Benjaminovec, který se připojil k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,5]. - 2. Syn Roboámův [2Pa 11,19]. - 3. Syn Charimův, který na podnět Ezdrášův zapudil svou pohanskou ženu [Ezd 10,32]. - 4. Syn Baniův, který je v seznamu těch, kdo uposlechli naléhání Ezdrášova, aby zapudili své pohanské manželky [Ezd 10,41].

Semeber, král seboimský, který byl s jinými králi poražen od Chedorlaomera a jeho spojenců v údolí Siddim [Gn 14,2.8.10].

Semei [= (Hospodin) slyšel?]. - 1. Syn Gersonův, vnuk Lévi. Založil čeleď Semejskou [Ex 6,17; Nu 3,18.21; 1Pa 6,17; 23,7.9n; Za 12,13].

2. Levita z čeledi Merariovské z domu Moholiov [1Pa 6,29].

3. Syn Zakuriův z pokolení Simeonova [1Pa 4,24-27]. Měl 16 synů a 6 dcer.

4. Syn Jachatův, levita z rodiny Gersonovy [1Pa 6,42].

5. Levita z čeledi Gersonovy, jeden z knížat čeledi Ladanských [1Pa 23,9].

6. S. Ramatský, ustanovený správce nad vinicemi Davidovými [1Pa 27,27].

7. Syn Gery z čeledi domu Saulova z pokolení Benjaminova. Žil v Bahurim. Když David utíkal před Absolonem [2S 16,5-13], zlořečil Davidovi a házel po něm a po jeho průvodcích kamením. Když se však potom David zase vítězně vracel do Jerusalema [2S 19,18], byl S. zase první, který ho vítal při přechodu přes Jordán a prosil snažně o milost. Král mu sice život zachoval, ale při své smrti připomenul čin S-ův svému synu Šalomounovi [1Kr 2,8.36n], který S-e internoval v Jerusalemě. S. po třech letech utekl do Gát. Když se navrátil, byl pro zrušení přísahy zabit [1Kr 2,41-46]. Viz Bič I., 311.

8. Syn Elův, Šalomounův úředník v pokolení Benjaminově, který měl na starosti opatrování potravin pro královský dům [1Kr 4,18], snad totožný se S-em z 1Kr 1,8.

9. Syn Goga z pokolení Rubenova [1Pa 5,4].

10. Syn Pedaiův, bratr Zorobábelův [1Pa 3,19]. Patřil ke královské rodině judské.

11. Člen *rodokmenu Ježišova. Žil v době po Zorobábelovi [L 3,26]. *Simei.

Semeno *Símé.

Semer [= stráž, strážný]. - 1. Muž, od kteréhož Amri koupil horu Someron, na níž bylo vybudováno Samari [1Kr 16,24]. - 2. Syn Merariovce Moholia, levita [1Pa 6,46]. - 3. Benjaminovec, syn Elpálův. Vystavěl města Ono a Lod s přílehlými vesnicemi [1Pa 8,12].

Semida [= jméno (potomstvo) zná?], syn Galádův, zakladatel čeledi [1Pa 7,19].

Semiramot. - 1. Levita - zpěvák, žijící za vlády Davidovy [1Pa 15,18.20]. - 2. Jeden z levitů, jež král Jozafat určil k tomu, aby učili v Judstvu Zákonu Hospodinovu [2Pa 17,8].

Semla [= roucho, šat], král idumejský, pocházející z *Masreka [Gn 36,36n].

Semma [= on (Bůh) slyšel]. Bratr krále Davida [2S 13,3.32; 21,21; 1Pa 20,7], nazývaný v 1Pa 2,13 v Kral. překlada Samma [sr.

1S 16,9; 17,13]. Byl otcem Jonadaba a Jonatana.

Semmaa [= zprava, pověst?], Benjaminovec z Gaba, jenž se připojil k Davidovi, když se zdržoval jako psanec v Sicelechu [1Pa 12,3].

Sen [= zub, útes, skalní]. Místo poblíž kamene, který Šamuel nazval Eben-Ezer na památku Boží pomoci ve válce s Filištinskými [1S 7,12]. V LXX a v syrských překladech se místo jmenuje Ješená [*Jesana].

Sen [sny]. Primitivní člověk věřil, že se ve snu stýká s nadsmyslným světem. Postavy, jež se mu ve snu ukázaly, považoval za skutečné bytosti. Viděl-li mrtvé nebo božstva, byl přesvědčen, že se jeho duch odpoutal od těla a octl se v oblasti záhrobního světa anebo že byl těmito bytostmi navštíven. Ti, kdo mívali obzvlášť živé sny, byli pokládáni za miláčky božstev a jejich prostředníky. Někteří se snažili přivodit s. umělými prostředky jako postem, různými medikamenty a pobytem na určitých posvátných místech, na př. v chrámech Asklepiových nebo Serapidiných [*Pergamon], v jeskyních [sr. 1Kr 19,9], na horách a jinde. Později byl s. vykládán symbolicky jako pokyn božstev k určitému činu nebo jako výstraha nebo předpověď. Mnohé svatyně a kultická zařízení vznikly na základě nějakého snu a mnohá politická rozhodnutí souvisela s předcházejícími sny vedoucích činitelů. Jednotlivci pak přikládali snům důležitý význam pro svůj osobní život a rozeznávali sny příznivé a nepříznivé. Vytvořil se dokonce stav vykladačů snů z povolání, zvláště v Egyptě, kde byla jejich společnost, původně určená k ochraně života faraonova, proměněna v jakousi universitu, jež měla jméno »Pisaři domu života«; její jedna »fakulta« se zabývala výkladem snů především faraonových, ale pak také ostatních lidí [sr. Gn 41,1.8; Dn 2,1nn]. Vykladači snů v Babyloně, Egyptě, Řecku, Malé Asii a j. vytvořili celou literaturu, jež svým vlivem pronikla až do novodobých lidových snářů. Ovšem už ve starověku se ozývaly kritické hlasy proti neobmezené víře ve významnost snů. Některé sny byly považovány za dílo démonů a proto za klamavé, nebo za následek fyzických příčin [jídla, opojných nápojů], a proto za bezvýznamné. Pythagorejci [6. stol. př. Kr.], varovali na př. před požíváním bobů, jež prý zatěžují ducha, a za významné pokládali jen ty sny, jež se objevily až k ránu, kdy trávicí proces byl ukončen. Nejdůkladnější útok proti výkladu snů jako božského vnuknutí provedl Cicero [† r. 43 př. Kr.] ve své knize *De divinatione*, který s. prohlašuje za pokračování činnosti lidské duše ve spánku; poněvadž však této činnosti chybí kormidlo bdělého vědomí, dochází k všelijakým fantastickým sestavám představ. Tu a tam se sice některý s. náhodně »vyjeví«, ale jen výjimečně. Lháři nevěříme, ani když tu a tam mluví pravdu, uzavírá Cicero a připojuje poznámku, že se tím nikterak nechce dotýkat náboženství.

Ve SZ-ě souvisí s. především s představou Boží činnosti. Bůh i snu může použít jako svého

Semmaa-Sen [sny] [867]

nástroje. Tak ve snu mluví k Abimelechovi, a je příznačné, že Abimelech ihned na základě tohoto snu jedná [Gn 20]. Ve snách vidí a slyší Jákob Boha a hned po procitnutí zřizuje na tomto místě oltář v podobě kamene a přejmenovává jej na Bethel [= dům Boží, Gn 28,12nn]. Prostřednictvím snu řídí Bůh lidské jednání [Gn 31,10-13.24]. Izraelce věřil, že to, co viděl ve snu, je právě taková skutečnost jako to, co vidí za bdělosti. Když se Bůh ukázal »ve snách« Šalomounovi na počátku jeho vlády, a když vypravěč připojuje, že »procitl Šalomoun, a aj, byl to s.«, neznamená to, podle výkladu Pedersenova, nějaké znehodnocení snu, nýbrž právě naopak: potvrzení Boží výpovědi a její významnost. Proto také Šalomoun hned po procitnutí jde do Jerusalema a obětuje oběti zápalné a pokojné. Ovšem ne všechny sny byly tak jasné a srozumitelné jako Abimelechovy, Jákobovy a Šalomounovy, v nichž šlo o přímé pokyny k činu. Některé sny byly symbolickými obrazy, na něž si člověk buď nemůže vzpomenout anebo jejichž význam nedovede pochopit [Gn 40,7nn; 41,8nn; Dn 2,1nn], takže je uveden do bolestných nejistot a trapného neklidu. Proto musí být sny vyloženy někým, kdo dovede vniknout do jejich významu [Gn 41,8n.25]. Neboť s. podle biblického pojetí je projevem Boží činnosti, již formuje a naplňuje lidské duše. S. je chápán jako výsledek dosud utajené a nějak vázané události, která byla vložena do duše určitých osobností a čeká na uskutečnění. Ukazují to zvláště sny Josefovy [Gn 37,5-11], jejichž uskutečnění chtějí bratři zabránit vraždou [Gn 37,19n]. Jsou totiž přesvědčeni, že jeho s. je dosud neuskutečněná možnost, jež nějak souvisí s jeho duší. Vraždou nebo odstraněním Josefa ze své blízkosti chtějí znemožnit vývoj události, jež byly vloženy do jeho duše jako zárodek a nárok, směřující k realizaci. Podobně s., který měl madiánský voják, byl Gedeonovi bezpečným znamením toho, co se stane [Sd 7,13n]. Neboť ve vojsku, jež se Hospodin rozhodl porazit, musí docházet k porážecímu snům. S. a porážka sama jsou jen různým projevem téže skutečnosti. Bůh vložil porážku do jejich »duše«.

Ovšem bible zná také marné, lživé sny, jež neobsahují ani zrunko skutečnosti. Jsou to sny falešných proroků [Jr 23,32; Za 10,2], lidí, vzdálených Bohu [Jb 20,8; Ž 73,20], bojujících proti Bohu [Iz 29,7n], neposlušných jeho rozkazů a majících ve svém srdci lež [Jr 23,25-28; 29,8]. Otázka, zda s. naznačuje skutečnost, souvisí s otázkou po duchovní kvalitě lidské duše. Jl 2,28 spojuje s. s vylitím Ducha sv. Duchovně prázdná duše nemůže mít sny, jež odpovídají skutečnosti, což ovšem nevylučuje možnost, že Bůh dá pravdivý s. i tomu, kdo jej dosud nezná.

Příznačné pro SZ je, že na rozdíl od antického nazírání nikde neoznačuje s. za projev záhrobní [š^eolu]. Významné sny jsou vesměs uváděny v souvislosti s Boží činností i tam, kde

[868] Senaa-Senacherib

jde o pohany [Gn 20,6; 41,1nn; Sd 7,13nn; Dn 2,1nn]. Také výklad není výsledkem nějaké snářské »vědy« nebo lidského umění, nýbrž darem Božím [Gn 40,8; 41,16,39; Dn 2,17-24,28]. Je také příznačné, že Bůh ve SZ-ě dává sny tenkrát, jde-li o zasažení do běhu dějin lidu izraelského [Gn 41,1nn; Sd 7,13nn; Dn 2,1nn; 7,1nn] nebo do života praotců tohoto lidu, kteří měli úlohu v dějinách spásy [Gn 20,6; 31,10nn.24; 40,5nn]. I v těchto snech se Bůh projevuje jako Pán dějin. A ovšem může jich použít i k zjevení své vůle [1S 3,1nn; 1Kr 3,4nn] právě tak; jako používal *urim a proroků [Nu 12,6n; 1S 28,6.15; Dn 7,1nn; Jl 2,28]. Ale stejně příznačné je, že bible připomíná o Mojžišovi: »Ústy k ústům mluvím s ním, ne u vidění« [Nu 12,8], tedy přímo, bez prostřednictví snů nebo záhadných výroků. Dt 13,1nn pak varuje před snáři, znamením a zázraky, jež odvádějí od poslušného následování Boha. Klasičtí sr proroci považují s. nejvýš za podradný prostředek zjevování Boží vůle [Jr 23,16-32; 27,9n; 29,8n], za věc klamu [Za 10,2; sr. Iz 56,10, jež někteří překladači vztahují na vykladače snů]. Kaz 5,3.7 v duchu prorockém prohlašuje s. za výplod »velkého pracovníka«, mnohost snů spojuje s množstvím marnosti a připojuje výzvu: »Ale ty Boha se boj«. Apokryfická kniha Ecclesiasticus [Jezus Sirach] přirovnává s. k fantasiím blouznících rodičů a praví, že »snové mnohé zavedli a ti, kteří naději složili v nich, ku pádu přišli«. Jen Zákon Boží je bez klamu [Sir 34,5-8]. N.

V NZ-ě je slovo s. v Kralické bibli překladem dvou řeckých slov. První z nich [onar] označuje to, co dnes obvykle rozumíme slovem sen: bezděčné vybavování obrazů a představ ve spánku. Na rozdíl od SZ je v NZ zmínka o snech v tomto smyslu řídká. Vyskytuje se pouze u Mt. »Ve snách« se ukázal anděl Páně Josefovi a sdělil mu, že se z Marie narodí Ježíš [Mt 1,20n]; podobně »ve snách« Bůh napomenul mudrce, aby se nevraceli k Herodesovi [Mt 2,12], »ve snách« dostal Josef pokyn jednak, aby utekl do Egypta, jednak aby se vrátil [Mt 2,13.19.22], »ve snách« trpěla žena Pilátova pro Ježíše [Mt 27,19]. Zdá se, že o s. jde i ve Sk 16,9n; 18,9; 23,11, ač se tu mluví o *vidění. Je také příznačné pro NZ, že v citátu z Jl 2,28 u Sk 2,17 jsou sny [označené jiným řeckým slovem: *enypnion*] přesunuty až za vidění. Při tom všechny nz sny jsou omezeny na přímé božské pokyny k určitému jednání, takže k nim není třeba žádného vykladače jako u snů alegorických. Bůh v NZ mluví skrze své Slovo, nepotřebuje proto snů jako svého sdělovacího prostředku, i když jich někdy může užít, aby dal pokyn věřícím. Ale na věřící nehledají snů. Jsou novým stvořením v Kristu Ježíši [2K 5,17]. Hledají »nejprve království Božího a spravedlnosti jeho«. Nedají se znepokojovat sny protože došli smíru s Bohem. Proto také gnostičtí snáři jsou odsuzováni jako ti, kteří

postrádají křesťanské střízlivosti [Ju 8]. Druhé řecké slovo v Kralické bibli překládané sen zní *hypnos* a znamená spánek, buď v přirozeném smyslu [Mt 1,24; L 9,32; Sk 20,9] anebo přeneseně o smrti [J 11,11-13] nebo o duchovní a mravní neuvědomělosti a netečnosti [Ř 13,11; Ju 8]. Viz *Spáti, spánek *Usnouti. *Vidění. x X

Senaa, praotec pokolení, z něhož se navrátilo se Zorobábelem ze zajetí Babylonského 3630 osob podle Ezd 2,35; podle Neh 7,38 však 3930 osob. Jeho potomci opravovali a přestavěli Rybnou bránu v Jerusalemě [Neh 3,3]. Někteří vykladači se domnívají, že S. bylo původně označení místa. Eusebius a Jeronym [Hieronymus] je hledali v Magdalseuna asi 12 km s. od Jericha.

Senáb, král Adamatský, jenž byl poražen od *Chedorlaomera, krále elamitského [Gn 14,2.8.10].

Senacherib [akkádsky: Sin-achché-riba = Sin (božstvo měsíce) rozmnožil bratry], král assyrský [705-681 př. Kr.], syn a nástupce Sargonův, který potlačil povstání *Metodách-Baladanovo [Jr 39,1] v Babyloně obrátil se proti Palestině, aby potrestal odbojně syrské krále. Dobyl Sidonu, *Achzibu, *Sarepty, *Acho, *Askalonu, *Betdagonu a Joppen, oblehl Ezechiáš v Jerusalemě, který, spoléhaje na pomoc egyptskou, přestal platit povinnou daň [2Kr 18,14-16]. *Ezechiáš musel dát S-ovi bohaté výkupné, 30 centnérů zlata a 300 centnérů stříbra. V Babyloně došlo k novému povstání, které S. potlačil, dobyv Babylonu. Znovu se obrátil r. 701 př. Kr. proti Ezechiášovi pro podezření, že se spojuje s Egyptem a opevňuje město. Oblehl judska města Lachis a Lebno a poslal Ezechiášovi list s výzvou, aby se vzdal [2Kr 18,17; 19,14]. Zatím však došla zpráva, že *Tirhák, král egyptský, táhne proti S-ovi. Proto zanechal obléhání Lachis, ale tím hrozivěji se obrátil proti Jerusalemu. V této úzkosti přišla Eze

Opevněný tábor Senacheribův při obléhání města Lachis. Relief z královského paláce v Ninive.

chiášovi nenadálá pomoc: přes noc ztratil S. buď morem nebo jiným Božím zasažením 185,000 mužů. Narychlo odtáhl a ohrožen Tírhákem, vzdal se všech válečných vymožeností v Syrii. Ve svých nápisech však se chlubil, že dobyl 46 opevněných měst v Judstvu a odvedl 200.150 zajatců s bohatou kořistí koní, oslů, mulů, velbloudů a ovcí. Vrátil se do Assyrie, ježto vypukly nové zmatky v Babylonii. R. 689 př. Kr. zničil Babylon, strhl jeho zdi a chrámy a zatopil jej vodami Eufratu. Posledních osm let se věnoval výstavbě a opevnění Ninive, jež oběhl zdi dlouhou 13 km. V sz části tohoto města si vystavěl obrovský palác. Zvláštním zavodňovacím systémem opatřil město dobrou pitnou vodou. R. 681 byl svými dvěma syny Adramelechem a Sarasarem zavražděn [2Kr 19,37; 2Pa 32,21; Iz 37,38]. Jeho nástupcem se stal jeho mladší syn *Esarchaddon [681-668].

Senan [= místo stád? či zarostlé trnín?], město v nížině judské anebo záp. od ní [Joz 15,37], snad totožné se Zaanan [Mi 1,11], dnešním 'Arák el-Charba.

Senazar [akk. = Ó Sine (měsíční božstvo), ochraňuj!], potomek Jekoniášův [2Pa 3,18].

Seneh [= trnitá křovina], jedno ze dvou příkrých skalisek, chránících průsmyk mezi Michmas a Gabaa. Mezi těmito skalisky se propířil Jonata se svým zbrojnošem k přední stráži Filištinských [1S 14,4n, sr. *Saul].

Senir [Pís 4,8] jest amorejské jméno hory v sev. Palestině, které Židé říkali Hermon, Feničané Sirion. Snad označovalo jen jednu část pohorí Hermonského. *Hermon. *Sanir.

Sensenna [= datlová ratolest], město v nejjižnějším Judstvu [Joz 15,31], snad

Senan-Septuaginta [869]

dnešní Chirbet eš-Šamsáníjât, 16 km sv od Bersabé.

Senua, otec jakéhosi Judy, jenž po návratu ze zajetí bydlil v Jerusalemě [Neh 11,9]. *Hasenua.

Seon, král amorejský, jenž sídlil v Ezebonu. Před příchodem Izraelců podle bibl. zpráv odňal Moábským značnou část území a zatlačil je k Arnonu [Nu 21,21-29]. Pět madianských kmenů bylo v jeho područí [Joz 13,21]. Když přitáhli Izraelci k jeho hranicím, žádali povolení k volnému průchodu [Nu 21,21n; Dt 2,26]. S. však nepovolil. Byl v bitvě u Jasy na hlavu poražen, království jeho rozvráceno a země od Arnonu až k Jabboku přešla v držení Izraelců [sr. Sd 11,22; Ž 135,11] a přidělena pokolením Ruben a Gád pro bohatství pastvin [Nu 32,1-4.33-38; sr. Neh 9,22].

Seorim [= ječmen], potomek Aronův. Jeho rodina se rozrostla v čeleď za dnů Davidových a tvořila čtvrtou ze čtyřiačtyřiceti tříd, na něž David rozdělil kněžstvo [1Pa 24,1-8].

Septuaginta [označovaná v tomto slovníku a ve vědecké literatuře vůbec značkou LXX = 70, po př. řeckou značkou pro 70 = O'], je nejstarším řeckým překladem Sz-a. Má svůj název podle 70 [vlastně 72] překladaců, kteří prý byli zaměstnáni překladem Pentateuchu pro rozsáhlou knihovnu Ptolema II. Filadelfa [285-247 př. Kr.] v Alexandrii. Podle legendy, jež je uchována v t. zv. listu Aristeově [*Pseudepigrafy], tento král na podnět svého knihovníka Demetria Falerea požádal jerusalemského velekněze Eleazara o vyslání schopných lidí, kteří by Pentateuch

Král Senacherib na válečném voze. Reliéf z králova paláce v Ninive.

[870] Ser-Sergius Pavel

přeložili do řečtiny. Eleazar vyhověl a vyslal 72 [zkráceno a zaokrouhleno na 70] starších, po šesti z každého pokolení, kteří pořídili překlad Zákona. Byl jim prý přidělen klidný dům na ostrově Faru v přístavu Alexandrijském, kde v 72 dnech překlad dohotovili. Tolik legenda. Jisto je jen to, že překlad vznikl v Egyptě, a to postupně. Nejříve za Ptolema Filadelfa byl přeložen Pentateuch, později také ostatní části SZ-a. Zdá se, že celý SZ byl přeložen do řečtiny až kolem r. 150 př. Kr. Jezus Sirach v Předmluvě k Ecclesiastiku asi r. 132 př. Kr. se už dovolává řeckého překladu Zákona, Proroků a jiných knih. Postupný růst LXX se projevuje v nestejné úrovni překladu jak po stránce výstižnosti a přesnosti, tak po stránce kvality řeckého jazyka. Někdy se text LXX od dochovaného znění hebrejského [ma-soretského] odchyluje do té míry, že mnozí badatelé předpokládali, že překlad byl zhotoven na základě odchýlného hebr. textu. Tak tomu je na př. u knih Pí, Jr, Dn. Je však také možné, že překladatelé daný hebr. text podávali velmi volně, že máme tedy v některých částech spíše t. zv. parafrázi, obdobnou aramejským targumům, než překlad ve vlastním slova smyslu. Otázky s tím související nejsou stále ještě plně prokázány a definitivně rozhodnuty. Nejlépe byl pořízen překlad Pentateuchu mimo část Ex a t. zv. poetické části [Gn 49; Dt 32-33], kde jsou značné odchylky. Někde překladatelé upravovali svůj překlad ve shodě se svými bohosloveckými názory, stojícími pod vlivem hellenismu; někde snad také rozšiřovali text ohlasy řecké poezie [na př. v Jb]. Také v seřazení knih se LXX značně odlišuje od masoretského textu [viz o tom více Bič III., 158nn].

Původní text LXX časem prodělal nejednu proměnu. Origenes kolem r. 245 po Kr. pojal do své Hexaply [t. j. šesti paralelních textů v hebrejštině, hebrejštině v řeckém přepisu, překladu Aquilově, Symmachově, LXX a Theodotionově] upravený text LXX. Lukian, presbyter v Antiochii [† 311 nebo 312 po Kr.], vydal jiný upravený text LXX, pečlivě porovnaný s hebr. textem, ale jiným než masoretským. Hesychios, biskup v Egyptě [† 311 po Kr.], vydal text, dnes ztracený, ale částečně uchovaný v t. zv. Codexu Marchalianu ze 6. stol. K proniknutí až k původnímu textu LXX napomohly nedávno objevené papýry [t. zv. Chester Beattyho] z 2. křesťanského století a papyrus Rylandův z 2. předkřesťanského století, v nichž jsou zlomky překladu LXX.

Jisto je, že LXX vznikla především z potřeb diasporního židovstva, jež namnoze už hebrejštině nerozumělo. Je pochopitelné, že se stala velmi užitečným misijním prostředkem mezi pohany, mluvícími řecky, později však i nástrojem křesťanské polemiky proti Židům. To vedlo Židy nakonec k tomu, že se textu LXX zřekli [snad také proto, že obsahovala mnohé apokryfní knihy, jež synoda

v Jamnii (Jabně) r. 90 po Kr. neuznala za kanonické] a uznali raději novější překlady [Aquilův asi z r. 130 po Kr., Theodotionův asi z téže doby, uznávaný též křesťany, Symmachův z počátku 3. stol., po Kr. Viz o nich více u Biče III., 164nn].

NZ cituje SZ obvykle ze LXX s nevelkými změnami. Zdá se, že i moučení ethiopské královny čten ze LXX [Sk 8,30-33]. Jinde nz pisatelé přinášejí jiný překlad, jež snad pořizují přímo z hebr. x x

Ser, opevněné město na území pokolení Neftalím [Joz 19,35].

Seraf, serafin [totéž hebr. slovo *sáraf* překládají Kral. v Nu 21,6 »ohnivý had«, u Iz 14,29; 30,6 »drak ohnivý«. Společným znakem je tu pálivost, nikoli podoba], nějaká služebná bytost nebeská, kterou popisuje Iz 6,2n. Měla tři páry křídel, z nichž dvou užívala k létání kolem trůnu Božího, dvou užívala k zakrývání svého obličeje a dvou k zakrytí nohou na znamení pokory před Hospodinem. Úkolem s-ů bylo oslavovati Boha v slavnostním chóru, jehož zvuk otfáral základy nebeského paláce, a zprostředkovati mezi nebem a zemí [sr. Iz 6,3,6; Ez 1,5nn]. Někteří se domnívají, že jméno je odvozeno od babilonského *Sarapu* [= Nergal, božstvo ohně], a tvrdí, že jde o plameny, zahalující božstvo. Jiní myslí na mitanskou bohyni *Saraf*, jiní na egyptské *seref*, t. j. strážce hrobů nebo chrámových prahů, kteří měli podobu lva s orlími křídly. Židovští vykladači myslí na určitou třídu andělů. *Cherubín.

Serach, dcera Asserova [Gn 46,17; Nu 26,46; 1Pa 7,30].

Serebiáš [= Hospodin seslal pálici žár]. - 1. Levita, hlava rodiny, jež přišla se Zorobábelem z babilonského zajetí [Neh 12,8] a patřila ke sboru zpěváků [Neh 12,24]. - 2. Hlava levitské rodiny, jež se vrátila z Babylona s Ezdrášem [Ezd 8,18]. Snad tvořila část velké rodiny, jejíž jedna část se vrátila se Zorobábelem [viz č. 1], druhá však zůstala ještě v Babyloně a teprve na naléhání Ezdrášovo, že v Jerusalemě není dost levitů, odhodlala se také k návratu. S-ovi, knězi z této rodiny, byla spolu s jinými svěřena ochrana darů pro chrám, aby nebyly zcizeny cestou do Jerusalema [Ezd 8,24].

3. Jeden z levitů, kteří pomáhali Ezdrášovi při předčítání Zákona a jeho výkladu [Neh 8,7]. Byl jedním z těch, kteří po veřejném vyznání hříchů lidu vyzývali »hlasem velikým« k dobrořečení Bohu [Neh 9,4].

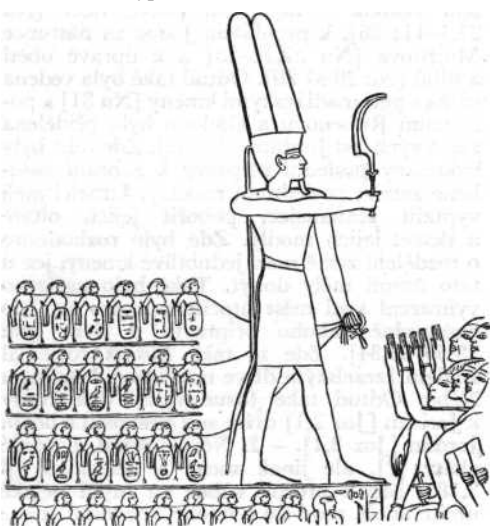
Sergius Pavel, římský prokonsul na Kypru v době, kdy tam přišli apoštolové Pavel a Barnabáš na své první misijní cestě. Zpráva Lukášova ho popisuje jako muže opatrného a pravdu hledajícího. Z tohoto rysu jeho povahy dá se vysvětliti i přítomnost čaroděje Elymasa v jeho společnosti, i to, že povolal oba misionáře, aby se poučil o křesťanství. Když poznal pravdu evangelia, nedal se už déle klamati Elymasem [Sk 13,6-12]. Na sev. pobřeží Kypru byla nalezena mince s nápisem, uvádějícím »Pavla prokonsula«.

Seror [= ranec nebo oblázek?], Benjamínovec, předek krále Saula [1S 9,1].

Serua [= malomocná], matka Jeroboáma I., syna Nebata Efratejského ze Sareda [1Kr 11,26].

Sesai, potomek rodiny Enakovy, bydlící v Hebronu. Odtud byl vyhnán Kálefem [Joz 15,14; sr. Nu 13,32n].

Sesák [Šesonk, Šošenk, Šišák, Sesonchis], egyptský farao, zakladatel 22. dynastie. Nastoupil na trůn kolem 950 př. Kr. v 26. roce panování krále Šalomouna. Na zdi chrámu v Karnaku, bývalých Thebách, jest nápis, v němž se vypočítává, že S. dobyl 133 hrazených měst. Na počátku svého panování pohostinsky přijal Jeroboáma, který utekl před Šalomounem [1Kr 11,40], a vzhledem k takto navázanému přátelství a aby pojistil panství nad Judou, vytáhl S. s velkým vojskem proti Roboámovi, dobyl Jerusalema, vyplnil ho

Král Sesák vede zajaté Izraelce. Relief z chrámové zdi z Thebách.

hatství královského paláce a chrámu a Roboáma učinil svým poplatným vasalem [1Kr 14,26nn; 2Pa 12,8-12].

U Jr 25,26; 51,41 jde o krycí jméno za Bábel, jak patrně ze LXX. Krycí jména se tvořila na př. tak, že se počítala písmena od zadu abecedy. Na př. za druhé písmeno od počátku abecedy, v tomto případě b [beth], se dosadilo druhé písmeno od konce abecedy, v tomto případě š [šin], za dvanácté písmeno hebr. abecedy, v tomto případě l, se dosadilo dvanácté písmeno téže abecedy, ale od konce, t. j. k, takže místo bbl [= bábel] vzniklo ššk [= šesák].

Sesan, Judovec z čeledi Ezrona z rodiny Jerachmeelovy [1Pa 2,31]. Neměl synů. Jedna z jeho dcer se provdala za egyptského otroka [1Pa 2,34n]. *Achlaí.

Seror-Sestra [871]

Sesbazar [akkádsky: Ó Slunce (?), chraň (pána nebo syna)], judský kníže, kterému Kyros vydal nádoby, zavlčené z jerusalemského chrámu do Babylona, aby je převezl zpět do Jerusalema [Ezd 1,8.11; 5,14]. Tento S. založil základy obnoveného chrámu [Ezd 5,16]. Někteří vykladači mají za to, že S. je babylonské jméno Zorobábelovo.

Sestoupiti, dolů sestupovati, na př. s hory [Ex 19,14; 34,29] se stromu [L 19,5], s břehu [2Kr 5,14; sr. Gn 24,16; J 5,4.7], s oblak, s nebe [Z 72,6; 2Kr 1,10; Iz 34,5; Mt 28,2; L 9,54; Sk 8,38] a pod. S kananejské vysočiny se sestupovalo do Egypta [Gn 12,10; 26,2; 42,38; 46,4; Joz 24,4], rovněž s Kány v galilejských horách se sestupovalo do Kafarnaum [J 2,12]. Ale sestupovalo se i do *pekla [Nu 16,30; Z 55,16], hrobu [Jb 7,9; 17,16; 21,13; Z 28,1], do porušení [Jb 33,24], do jámy [Z 30,10; Př 1,12; Ez 31,16], pod zem [Kaz 3,21]. Ale i Bůh sestupuje na zem [Gn 11,5.7; 18,21], aby něco důkladně pozoroval anebo aby spásitelně zasáhl [Ex 3,8; 19,11; 34,5; Iz 31,4; 64,1. Hebr. *járad*]. Izraelec nedovedl jinak vyjádřit naprostou skutečnost Božího jednání a zasahování. O Duchu Hospodinovu se v Kral. překladu praví, že sestupuje na člověka [hebr. *sálach* znamená vlastně proniknouti, vniknouti, Sd 14,6.19; 1S 10,6.10; 11,6; sr. Sd 15,14; 1S 16,13; 18,10; 2Pa 15,1; hebr. *náfal* = padnouti, Ez 11,5].

Podobně v NZ Duch svatý sestupuje [Mt 3,16; L 3,22; J 1,32n], na někoho přichází [Kral. sestupuje, Sk 10,44]. Ve výročích Ježíšových, tlumočených u J, je zvláštní důraz položen na to, že Syn člověka sestoupil s nebe [J 3,13], aby činil vůli toho, kterýž ho poslal [J 6,38]. On je »chléb Boží, kterýž sestupuje a sestoupil s nebe« [J 6,33nn.41n] a dává život, takže ten, kdo má podíl na tomto chlebě, má věčný život [J 6,50n.58]. Spojení Ježíšovo s nebem obstarávají Boží andělé, »vstupující a sestupující na Syna člověka« [J 1,52; sr. Gn 28,12]. Ve svaté solidaritě s člověkem sestoupil Kristus až »do nejnižších stran země« [Ef 4,9n, Někteří vykladači tu myslí na sestoupení do pekel na důkaz svrchovaného nároku Otcova, jemuž ani ďábel ani smrt nemohou odolati], aby jako vítěz znovu vystoupil do Otcovy slávy. Jednou ovšem opět sestoupí k poslednímu soudu [1Te 4,16] a s ním i nový Jerusalema [Zj 3,12; 21,2.10]. Všecky tyto výrazy obrazně vyjadřují naprostou jistotu spásitelného jednání Božího a jeho zákroků do dějin člověčenstva. - Podle Jk 1,17 jen od Boha sestupuje dobré; podobně i pravá moudrost přichází [Kral. sestupuje] shora; všechna ostatní je »pozemská, živočišná, tělesná« [řecky psychická, sr. 1K 2,14; 15,44.46], démonická [Jk 3,15].

Sestra, příbuzná, rodná, vlastní sestra [L 10,39n; J 11,1nn; 19,25; Ř 16,15] nebo polosestra [Gn 20,12; Dt 27,22] nebo choť [Pis 4,9; 1K 9,5] nebo příslušnice téhož kmene

[872] Sestřenec-Setim

[Nu 25,18] nebo konečně příslušnice téhož duchovního celku, spoluvěřící [Jr 22,18; Oz 2,1], zvláště v Krista [Mk 3,34n; Ř 16,1; 1Tm 5,2; Jk 2,15]. S. v 2J 13 označuje sesterský sbor, jehož pozdrav vyřizuje pisatel adresátu 2J, t. j. »vyvolené paní i synům jejím« = sboru a jeho údům.

Sestřenec = syn sestry [Ko 4,10].

Setupovati *Sestoupiti.

Setupovati se, stč. = dohromady se sejítí, shromážďovati se; uzavřítí spolek [Ž 2,2].

Seškvyrknouti se = zchrádnouti, ztráceti se, hynouti [Ž 6,8].

Set [= náhrada (?), poněvadž v něm Eva viděla náhradu za zabitého Abela]. - 1. Třetí syn Adama a Evy [Gn 4,25n; 5,3; 1Pa 1,1], který se narodil, když Adamovi bylo 130 let. S. byl otcem Enose; dosáhl stáří 912 let [Gn 5,6-8; L 3,38]. Bible poznamenává, že »tehdaž začalo se vzývání jména Hospodinova«.

2. S. patrně ve významu povyk, hřmot. Označení Moábských jako válečníků a původců nepokojů [Nu 24,17].

Setarbozenai, perský hodnostář, který spolu s jinými se snažil odvrátiti Židy, navráťtí se z Babylona, od znovuvybudování chrámu [Ezd 5,3,6; 6,6].

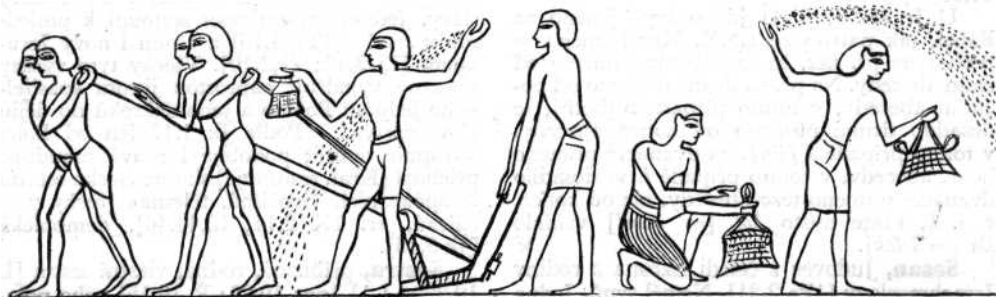
Sethri [(Hospodin je) má skryše], levita z čeledi Kahatovy, z rodiny Uzielovy [Ex 6,22].

Seti pšenice začínalo v Palestině říjnovým deštěm. Ječmen se sel až v lednu nebo v únoru. Zrno muselo být kulticky čisté [Lv 11,37n]. Rozsévač držel nádobu nebo vak se zrním v levé ruce a pravou rozhazoval obilí, jež za příznivého stavu půdy bylo ihned zaoráváno [vláčeno]. Jindy bývalo vehnáno na pole stádo ovcí nebo koz, aby simě zašlapaly do půdy. S. směsky bylo zakázáno [Lv 19,19; Dt 22,9].

Setim, snad nějaký druh akátu [Ex 25,3,5], jenž je v biblických zemích zastoupen asi čtyřmi druhy, rostoucími převážně v údolí Jordánu od moře Galilejského až po Mrtvé moře. Vyskytuje se hojně na poušti Sinajské, takže jeho dříví mohlo sloužit ke zhotovování dřevěných součástek kultických předmětů ve svatostánku [Ex 25,5.10.13.23; 26,15.26.32; 27,1.6; 30,1.5]. V Egyptě bylo dříví s. užíváno

ke zhotovování člunů. Někteří myslí, že s. označuje spíše nějaký druh dříví cedrového. Kral. totéž hebr. slovo *šittá* překládají na př. u Iz 41,19 výrazem »výborný cedr« a jinde třebas jen transkribují.

Setim [= akátovi?]. - 1. Místo posledního tábořiště Izraelců před vstupem do zaslíbené země [Nu 25,1; Joz 2,1; 3,1]. Rozprostíralo se na rovinách Moábských naproti Jerichu na levém břehu Jordánu [Nu 33,48n] s mnoha akátovými háji. Izraelci se zde utábořili po porážce, kterou způsobili králům Seonovi a Ogovi [Nu 21,20nn; 22,1]. S. bylo svědkem důležitých událostí. *Balám se tu pokoušel o zlořečení Izraelcům [Nu 22 až 24] a na konec poradil Moábským, aby je prostřednictvím Moábských žen svedl k smilnému modlářství [Nu 25; 31,16; Mi 6,5], jež mělo za následek morovou ránu [Nu 25,9; sr. *Mojžíš 2.]. Zde došlo ke druhému sčítání lidu [Nu 26], k vyhlášení zákona o dědicím právu dcer [Nu 27,1-11; 36], k prohlášení Jozue za nástupce Mojžíšova [Nu 27,12-23] a k úpravě obětí a slibů [Nu 28 až 30]. Odtud také byla vedena válka s pěti madiánskými kmeny [Nu 31] a pokolením Rubenovu a Gádovu byla přidělena země vých. od Jordánu [Nu 32]. Zde také byly vykonány poslední přípravy k zabránění zaslíbené země s posledními rozkazy. Izraelci měli vypudit Kananejce, pobořit jejich oltáře a skácet jejich modly. Zde bylo rozhodnuto o rozdělení země mezi jednotlivé kmeny, jež si tato území měly dobýt. Také bylo nařízeno vyhrazení šesti měst útočištných pro ty, kdo neúmyslně někoho připravili o život [Nu 33,50-35,34]. Zde se také Mojžíš rozloučil s lidem Izraelským dříve než vstoupil na horu Nébo. Odtud také Jozue vyslal dva zvědy k Jerichu [Joz 2,1] dříve než překročil s lidem Jordán [Joz 3,1]. - 2. Někaké údolí, porostlé akáty [?], ale jinak suché a neúrodné [Jl 3,18]. Měl-li prorok vůbec na mysli nějaké určité údolí, snad šlo o údolí Cedronské, jež se táhne od sz na j. pod Jeruselemem a táhne se hlubokou roklinou k sev. cípu Mrtvého moře [sr. Ez 47,1-12]. Prorok chce prostě zdůraznit, že v mesiášské době pokvete zaslíbená země, zatím co království světa zpustnou [Jl 3,9-21]. Duchovní poušť rozkvetne, ze Siona budou vyvěrat potoky požehnaní [sr. Zj 22,1n].

Egyptané sejí obilí. Obraz z hrobu v Thebách.

Setník [Ex 18,21; 2Kr 11,15; Mt 8,5; L 7,2; Sk 10,1; 22,25], vojenský titul velitele nad 100 mužů. *Centurio. *Hejzman.

Setrvati, stč. = vytrvati, vydržeti. O věrnosti učedníků, kteří vytrvají u víře v Krista a věrnosti k němu i uprostřed všech zkoušek, nenávisti a utperení »posledních časů« až do konečného příchodu spásy [Mt 10,22; 24,13; Mk 13,13]. *Naděje. *Očekávání. *Trpělivost.

Setřeni, stč. = zničení, zkáza, zhouba [Gn 18,21; Dt 7,23; Ž 35,8; Př 10,14; 18,12; Iz 1,28; R 3,16 a j.].

Setřiti = rozdrtití [1S 2,10; Dn 6,24; Mt 21,44], obrátiti v drť [Ž 90,3], rozemletí, rozetřiti [Ex 32,20; Dt 9,21], zničití [Dt 9,14], rozšlapati [Jb 6,9], utřiti [slzu, Iz 25,8; Zj 21,4] a pod. V hebr. originále je užito téměř pokážde jiného slovesa.

Setur [= skrytý], syn Michaelův, zvěd, vyslaný z pokolení Asserova k shlednutí zaslíbené země [Nu 13,14].

Séva [= marnost?]. Judovec z čeledi Ezronovy, z rodiny Kálefovy, prapředek Makbejejských a Gibejských [1Pa 2,49].

Sevéne [Ez 29,10; 30,6], město egyptské na hranicích Ethiopie. Prorok Ezechiel předpovídá zpusťování země egyptské až po S. [Syene] na j. Egypta. Dnes sluje toto město Assuan [Asván]. Byla zde kolonie židovská, jež si vystavěla chrám [Iz 19,19] už před r. 525 př. Kr. Chrám byl rozbořen r. 411 [viz o tom více u Biče I., 146nn; II., 54n]. Město leželo proti ostrovu Elefantině.

Sevřeni, sevřiti, trápení, soužení, stesk [Ž 61,3; 116,3; Iz 22,5]; uzavřítí, spoutati [Ž 88,9; 107,10; 105,18; sr. Sk 16,24; Na 3,10], krotití [Ž 32,9], křdrtiti [Ž 88,17] a pod. »Sevřen duchem« ve Sk 20,22 = z vnitřní nutnosti, z vnitřního nutkání, t. j. na pokyn Boží.

Seznati = poznati [Ž 139,1], uznamenati, domakati se, postřehnouti [2Pa 25,16; Př 14,7; Dn 8,27], věděti [Ž 119,75; 135,5], znáti [Iz 66,14] aj.

Sežrati, stč. sezřieti, odtud tvary sžíře [zzříře] = 3. osoba sg. praes. = sežere [Lv 26,38; Dt 28,33.51; 2Kr 1,10; Iz 24,6; Jk 5,3 a j.]. O žrání zvěře nebo hmyzu v Gn 37,20; 41,4; Ex 10,12.15; Dt 28,38; Iz 50,9; o hltavém jedení hladových Jb 5,5; o zničení ohněm 2Kr 1,10; Am 1,4.7.10.12.14; 2,5; Na 3,13.15; Za 11,1; Jk 5,3; o pohubení mečem Dt 32,42; Jr 12,12; o ničivé moci Boží Nu 24,8; o hubící hltavosti nepřátel Dt 28,33; Ž 79,7; Jr 10,25; Ab 3,14; o sžíravé moci smrti Jb 18,13, prokletí Iz 24,6; o hltavosti ďábově 1Pt 5,8; Zj 12,4. »Oheň dýchání vašeho sžíře vás« [Iz 33,11] = váš hněvivý dech, vaše neuralost, vzteklost [sr. Iz 25,4] vás pozří« [sr. Iz 9,18]. K větě »Jižť je sžíře měsíc« [Oz 5,7] poznamenávají Kral.: »V krátkém čase a jako zajeden měsíc zahynou. Jiní vykládají, že každý měsíc jiná nová pokuta na ně dokročí«.

Sformovati, nč. zformovati, dáti tvar, formu, udělati. Ve SZ-ě jsou tak přeloženy čtyři různě hebr. výrazy, z nichž *jásar* znamená dáti formu [2Kr 19,25; Ž 95,5; Iz 37,26;

43,10; 44,2.21; 45,9.18; Jr 1,5], *káras* se obvyčejně překládá odštipnouti, ale také hnísti [hnětu]. Jb 33,6 proto překládá Hrozný: »I já jsem vzat z hlíny«. Hebr. *ásá* znamená udělati [Jb 10,8], tvar slovesa *kún* znamená připravití, uzpůsobití, postavití [Ž 119,73]. Zvláštního slovesa je užito u Jb 26,5.13 a Ž 90,2 [*chil* = zroditi, poroditi s bolestí]. Bůh pro sz člověka je formovatel všeho: člověka [Jb 10,8; Ž 119,73; Iz 44,2.21] i hor [Am 4,13], lidu izraelského [2Kr 19,25], země [Ž 90,2; Iz 45,18] i »hada dlouhého« [Jb 26,13]. I t. zv. božstva jsou jen zformované bytosti, kdežto Bůh je naprostý Pán minulosti, přítomnosti i budoucnosti [Iz 43,10], jediný Tvůrce a Formovatel.

Ap. Pavel v Ga 4,19 praví, že cílem křesťanova života je, aby v něm Kristus byl zformován, nabyt podoby [Hejčl-Sýkora: »Opět vás ve velkých bolestech zplozují, dokud nebudete přetvořeni v Krista«, lépe Skrabal: »Až by se ve vás utvářil Kristus«]. Podle názoru Pavlova Kristus žije ve věřících [Ga 2,20; R 8,10; 2K 13,3.5; Ko 1,27; 3,11], v jeho srdci [Ef 3,17]. To znamená, že Kristus v každém věřícím jakoby se znovu stával člověkem, ale jako plod v lůně matčině musí dorůst do plné zralosti, což je nejen darem Boží milosti, ale zároveň i úlohou, jež v tomto údobí světa nikdy nebude ukončena. Pavel vytýká Galatským, že se uchýlili od pravé víry, a proto je musí v bolestech duchovně znovu rodit, aby v nich mohl Kristus znovu nabyt podoby.

Sháněti se má ve stč. vedle významu ptáti se po někom, hledati čeho také význam pronásledovati [Sk 26,11]. »Sháněti se s někým« [Iz 41,3] = honiti někoho, pronásledovati. Duhm překládá: »Pronásleduje je, prochází neporušen, aniž se svýma nohama dotýká cesty«.

Shladiti, stč. = zničití, vyhladiti, zahubiti. V Dt 7,16 je užito hebr. výrazu, značícího pozřítí, snísti, sežrati [sr. Jr 10,25; 30,16; 50,7.17; 51,34]. Jde-li o hřích, užívá hebr. nejčastěji výrazu *máchá* = vymazati, smazati, zahladiti [Ž 51,3; 109,14; Př 6,33; Iz 43,25; sr. 44,22; Jr 18,23] nebo *káfar* = přikrytí, zakrytí. Je to odborný název pro obřad smíření [Iz 6,7].

V NZ jde o čtyři řecké výrazy, které Kral. překládají: shladiti, shlazení. Řecké *afaireisthai* = odejmouti, odnítí, sejmuti. Krev býků a kozlů není s to sejmuti [Kral. shladiti] hříchy [Žd 10,4]. Může to učiniti jen sám Bůh [R 11,27; sr. Iz 27,9; 44,2; Za 3,4; 2S 12,13] tím, že vyškrtně, vymaže dokumenty, zápis, svědčící proti nám [řecky *exaleifein*, Sk 3,19] a oběti Kristovou je zruší, annuluje [řecky *athetesis* = zrušení, Žd 9,26]. Neboť Kristus je bere na sebe a odnáší pryč [řecky: *anaferoin*, Žd 9,28; sr. Iz 53,12; 1Pt 2,24]. Jde vesměs o kultické, po případě o právní výrazy.

Shlazení, shlazovati *Shladiti.

Shledati ve smyslu naléztí, vypátrati [na př. Jb 33,10; Sk 4,13 a j.]. V Gn 26,12 je téhož

[874] Shlédnouti-Shovívání

slovesa užito ve významu skliditi [Kral, sto měř = stonásobně].

Shlédnouti, ve smyslu propátrati, vyslíditi, proslíditi, vyšpeshovati [Gn 42,9; Nu 13,17.19; 14,36; 21,32; Dt 1,24; Joz 2,2; 6,22; Sd 18,2.14], zpozorovati [Jb 9,5], popatřiti [Z 102,20; Pl 3,50], podívat se [L 14,18].

Shlédnutí, -ý, *Shlédnutí.

Shnízdit se, stč. udělati si hnízdo, uhnízdit se [Iz 34,15].

Sholiti. Vyhlovení [*Holič] *lysiny ve *vlasech nebo na *bradě bylo Izraelcům Zákonem zakázáno. Oholení bylo znamením potupy [2S 10,4; 1Pa 19,4], porážky [Iz 7,20] a zármutku [Jb 1,20; Iz 15,2; Jr 41,5 a j.]. Zákon Mojžíšův však nařizoval sholení vlasů a vousů ve čtyřech případech: 1. při očišťování *malomocného [Lv 14,8n], 2. při poskvrmění *nazarejce stykem s mrtvolou [Nu 6,9], 3. při ukončení nazarejského slibu [Nu 6,18], 4. při sňatku Izraelce se zajatou ženou nepřátelského národa [Dt 21,11n].

Shořeti. *Keř. Obrazně o zkoušce ohněm při posledním soudu a o menších ohních těžkostí a zkoušek, kdy se aspoň poněkud odhalí, zda dílo církevního budování, jak je provádí člověk, přetrvá, protože bylo správné, či shoří pro svou chatrnost [1K 3,13nn].

Shovívání, shovívati. Těmito výrazy je popisována základní vlastnost Boží lásky. Bohu trvá dlouho, než se rozzlobí [tak doslovně hebr. *erek 'appajim* = dlouhý, zpozdílý k hněvu, čekající s hněvem, Ex 34,6; Nu 14,18; Neh 9,17; Z 8,6,15; 103,8; 145,8; Jr 15,15; Jl 2,13; Jon 4,2; Na 1,3; sr. Př 14,29; 15,18; 16,32]. Napětí mezi přísnou Boží spravedlností a milosrdenstvím je podivuhodně popsáno u Oz 11,8n. Patří to k Boží slávě, že je ochoten zdržet svůj hněv ve prospěch svého milosrdenství a odpuštění. Toto s-i však neznamená lhostejné přehlížení hříchu, jak výstižně ukazuje Ex 34,6n a Nu 14,18. Je to jen odsunutí důsledků hněvu. Nedojde-li přes Boží shovívání ke změně v člověku, dostaví se důsledky Božího hněvu ve zvýšené míře [Z 7,12]. »Nebo lítost i hněv rychlý jest u něho, a na hříšníky dolehne prchlivost jeho« [Ecclesiastikus 5,4-9]. Lze tedy říci, že shovívání Boží je jeho darem, na který člověk nesmí hřešit. Někdy se ovšem i věřícímu člověku zdálo, že Bůh hříšníkům dlouho shovívá [Jr 15,15; Jon 4,2]. 2Mak 6,13nn ukazuje na to, že Bůh shovívá pohanům více než svému lidu, protože chce, aby se hříchy pohanů nakupily ke dni hněvu, kdežto svůj lid chce včasným trestáním vychovávat, aby jej nepostihl jeho hněv. Právě z tohoto místa je vidět, jak člověk těžko chápe, že v Bohu je obojí: hněv i shovívání, a že obojího je Bůh svrchovaným Pánem. Jinými slovy: shovívání Boží je projevem jeho milosti.

Toto přesvědčení je patrné zvláště v NZ, kde ovšem řecké *anoché* [= shovívavost], *makrothymia* [= dlouhoshovívavost] a *makrothymein* [= býti trpělivý, shovívavý] překlá

dají Kral. nejen výrazy shovívání, poshověti, prodlévati, dlouhočekání, ale také trpělivosti [Ř 9,22], trpělivě se míti [1Te 5,14], býti trpělivý [1K 13,4], dobrotivost [1Tm 1,16], snášelivost [Ef 4,2] a pod. Zde si všimneme hlavně těch míst, v nichž se v Kral. překladu mluví o shovívání, shovívavosti, dlouhočekání Božím a jeho důsledku pro chování věřících navzájem. Je snad možno říci, že za všemi těmito výroky prosvítá podobenství Ježíšovo o nelitostném služebníkovi [Mt 18,23-35], který se dovolával poshovění svého pána, jemuž nemohl zaplatiti 10.000 dlužných hřiven, t. j. 60 mil. denárů [denár = denní mzda dělníka]. Pán se nad ním slitoval a nesmírný dluh mu odpustil. Ježíš tím popisuje Boží nezměrnou, ničím nezduvodněnou a nevysvětlitelnou milost, jež přesahuje každou představu o lidské shovívavosti a znamená více než pouhé oddálení trestu. I když nepoctivý služebník v zoufalosti slibuje, že »všecko zaplatí«, bylo každému posluchači zřejmo, že tak velký dluh nebylo možno ani odpracovat ani zaplatit. Bůh však podle tohoto podobenství očekává, že člověk, jemuž takto poshověl, bude sám shovívavý. Nestane-li se tak, Boží hněv [v. 34] se obnoví se všemi důsledky. Nečinít pokání tváří v tvář takové shovívavosti znamená pohrdat jí [Ř 2,4] a tím znovu uvolnit Boží hněv. Neboť Božím odpuštěním nebyla odstraněna skutečnost, že člověk propadl Bohu pro své hříchy celou svou bytostí. Ale v aktu shovívání Bůh lidské hříchy nepočítá, ani se jimi nedá vyprovokovat k náhlému projevu hněvu. Bůh svůj spravedlivý hněv zdržuje [to jest význam řeckého *anoché*, Ř 3,26]. Jen tak je možná existence omilostněného hříšníka před svatým Bohem. Tak snad jest rozuměti okrajové poznámce, která se dostala do L 18,7. Kral. tu překládáji obrat s řeckým *makrothymein* »Ačkoli i prodlévá jim«, Žilka: »A je váhavý při nich«. Zdá se však, že nutno překládat: »A on je i k nim shovívavý« a chápat to jako okrajovou poznámku, že Bůh i věřícím dává lhůtu milosti, aby osvědčili svou víru a modlitební důvěru [sr. L 17,6] právě v utrpeních. Vykladači však mají velmi různá pojetí tohoto místa. Ap. Pavel staví vedle sebe a proti sobě Boží hněv [soud] a Boží dlouhočekání. Hněv Boží se už nyní zjevuje proti každé bezbožnosti [Ř 1,18], ale současně se projevuje i jeho svrchovaná shovívavost, jež má člověka vést k pokání [Ř 2,4]. Ovšem, kde k pokání nedojde, hromadí se v této době Božího shovívání také Boží hněv ke dni soudu. V každém případě však se nakonec jak v hněvu, tak ve shovívání zjeví Boží sláva [Ř 9,22n]. Pavel si byl vědom Kristovy shovívavosti vůči sobě, někdejšímu rouhači, protivníkovi a ukrutníkovi; 1Tm 1,16 praví [v Žilkově překladu], že se mu prvnímú dostalo milosrdenství právě proto, aby na něm jako na prvním »Kristus Ježíš mohl ukázat veškerou svou shovívavost«. Právě tato Kristova shovívavost se stala Pavlovi podnětem k vlastní shovívavosti v boji s bludaři [Kral. »snášelivost«, 2Tm 3,10; »dlouhočekání«, 2K 6,6].

Podle 2Pt 3,4-9 celá doba od zmrtvých-vstání Kristova až do jeho druhého příchodu je vlastně výrazem dlouhoshovivavosti Boží, takže věřící se nemají domnívat, že Kristus zapomněl na splnění svého zaslíbení o svém příchodu. Kristus totiž nechce, »aby kteří zahynuli, ale aby se všichni ku pokání obrátili«. Věřící mají pokládat Boží shovivavost i za svou spásu, protože tohoto času mohou využít k životu bez poskvrny a hanu [2Pt 3,14n]. Ale to neznamená, že Boží zúčtování a Kristův druhý příchod nepřijdou. *Trpělivost. *Snášelivost.

Shrnouti (se), dohromady hrnouti, nahromaditi, nakupiti, shromážditi [Ex 8,14; Ž 7,8; 33,7; Př 30,4; sr. 2S 22,12; Ř 12,20]. *Uhli.

Shromáždění. Tak překládají Kral. hlavně dva hebr. výrazy: *káhal* a '*édá* jež často ovšem překládají také jinak. Tak *káhal* překládají také zástup [Gn 28,3; 48,4; Ezd 10,1; u Jr 44,15 jde o zástup žen], množství [Gn 35,11], zběr [stč. = sebranka, cháska, Ez 32,22] a pod. Stejně '*édá* [= smluvené, ustanovené, svolané shromáždění] je překládáno na různých místech na př. zástup [Př 5,14], množství [Nu 1,2; Ex 16,1n; Lv 19,2], lid [Lv 24,14; Nu 31,16], rota [Nu 16,5; 27,3; Ž 22,17; 86,14], zběr [Ž 106,17] a pod. Jakékoliv množství lidu na jednom místě mohlo být nazváno, na př. s. bojovníků nebo diváků [1S 17,47], útočných národů [Jr 50,9; Ez 16,40; 23,47; 38,15], rodinných příslušníků [Jb 16,7] a pod. V Sd 14,8 je roj včel označen hebr. '*édá*. Ale oba hebr. výrazy se soustřeďují víc a více, zvláště v poexilní literatuře sz, na s. Izraele jakožto náboženského celku, i když se k tomuto s. počítali někdy i příchodci, děti a ženy [Ex 12,3.19; 16,22; Nu 15,15]. Celý Izrael, všechen Izrael byl nazýván s. [Ex 12,3.19.47] nebo »všecko množství [*káhal*] shromáždění [*édá*] izraelského« [Ex 12,6], »všecko množství synů izraelských« [Nu 1,2; Ex 16,1n; Lv 19,2], s. Hospodinovo [k označení toho, kdo svolává, shromažďuje, Nu 20,4; 27,17; Dt 23,2n; Joz 22,16; 1Pa 28,8; Neh 13,1; Ž 74,2; Mi 2,5], lid Hospodinův [Nu 31,16], s. lidu Božího [Sd 20,2], při čemž se užívá obou hebr. výrazů bez jasného rozlišování mezi oběma pojmy. Zvláště pak kultické slavnosti byly nazývány s. Izraelské [1Kr 8,14.22.55.65; 2Pa 6,3.12n; 30,13; Ž 22,23.26], s. Judské [2Pa 20,5; 30,25], s. svatých [Ž 89,6; 149,1]. Tato s. byla obvykle svolávána troubami [Jl 2,15n]. Jsou to s. svatá [hebr. *mikrá*'] = svolání, Lv 23,2.36], a to každé soboty [Lv 23,1-3], prvního a sedmého dne slavnosti přesných chlebů [Ex 12,16; Nu 28,18.25; v Lv 23,7 je hebr. *mikrá*'] přeloženo českým »sbor«, o »slavnosti téhodnů«, letnicích [Lv 23,15-21], prvního a sedmého dne sedmého měsíce [Lv 23,24-28; Nu 29,1] a prvního a osmého dne slavnosti stánků [Lv 23,34-36; Neh 8,18]. Všecka práce byla v těchto dnech zakázána. Badatelé se rozcházejí ve vymezení rozdílu mezi *káhal* a '*édá*. Jedni tvrdí, že jde o souznačné pojmy [Nu 16,3; Sd 20,1n], druzí

se domnívají, že '*édá* je širším pojmem [»všecko množství Izraelské«] než *káhal*, jež prý se skládala jen z vybraných zástupců lidu [Lv 4,13n], kteří museli vyhovovat určitým podmínkám [sr. Dt 23,1n; Neh 13,1; Pl 1,10]. Tito vykladači se dovolávají obratu »všecko množství [*káhal*] shromáždění [*édá*]«, t. j. výběr ze shromáždění [sr. Nu 14,5]. Ale toto rozlišení nelze provést na všech místech. LXX ovšem překládá hebr. '*édá* většinou výrazem *synagógé*, *káhal* pak výrazem *ekklésia*, snad pro jakousi souzvučnost hebr. a řeckého výrazu. Pozdější židovstvo začalo mezi oběma pojmy rozlišovati v tom smyslu, že *synagógé* znamenalo s. na určitém místě [naše sbor], kdežto *ekklésia* označovalo Izraele, t. j. všechny ty, kteří »Bohem byli povoláni ke spáse«. Toto rozlišení se prosadilo i v křesťanské církvi. Viz níže!

*Hora shromáždění [Iz 14,13] na nejzazším severu, označené staroorientálního Olympu, přibytku božstev. Babylonský král toužil po tom, aby se mohl usadit na této hoře a tím manifestovat svou rovnost s velikými bohy.

*Stánek úmluvy. *Církev.

V NZ jde jednak o překlad řeckého *synedrion* [= synedrium *Rada 2.; Mk 15,1; Sk 5,41; 23,1], jednak o překlad řeckého *synagógé* [= místní, křesťanský sbor, shromáždění, Jk 2,2], a konečně o překlad řeckého *ekklésia* *Církev, 4; R 16,5; 1K 14,28. 33nn]. Zvláštního výrazu [*episynagógé*] je užito v 2Te 2,1 a Žd 10,5. Ve 2Te 2,1 jde o opak rozptýlení [sr. Ž 147,2; Mt 24,31; Mk 13,27; 1Te 4,17]. Žilka překládá: »Našeho shromáždění před něj« [Krista], Hejčl-Sýkora: »Našeho spojení sním«, Skrabal: »Našeho připojení k němu«. Žd 10,25 se obvykle vztahuje na křesťanská bohoslužebná shromáždění, jež někteří opouštějí. Souvislost, v níž je uveden tento verš, a sloveso *enkataleipein* [= nechat na holičkách, opustiti někoho, zvláště o zrádcích] ukazuje, že tato slova mají ještě hlubší význam: jde také o lhostejnost, neúčastenství na vnějším a vnitřním životě, na prospěchu a utrpení křesťanské pospolitosti jako celku i mimo nedělní shromáždění. Je to známka ochlazení ve víře a vyznávačství. Theodoret [poč. 5. stol.] vykládá řecké *episynagógé* pojmem *symfónia* [naše symfonie], v níž mají žít křesťané navzájem. *Shromážditi, shromažďovati.

Shromážditi, shromažďovati, dohromady svěsti, svolati [Lv 8,3; Nu 1,18; 8,9; sr. 10,7; 20,8; Dt 4,10; 31,12.28; 1Kr 8,1; 12,21; 1Pa 13,5; 15,3; 28,1; 2Pa 5,2; Ž 106,47; Mt 22,10 a j.], [na]hromaditi, nakupiti [Př 25,22], uskladniti [Ex 23,10; Lv 23,39; Mt 3,12; 6,26; 13,30; L 12,17n], sebrati [Př 25,1; L 15,13] a pod. Mt 13,47 překládá Žilka: »Dále je podobno království nebeské síti, která je vrhána do moře a zabírá, všeliký druh ryb.« R. 2,5; 2K 12,14 užívá řeckého slovesa *thesaurizein* [= thesaurovati, hromaditi na poklad,

[876] Shřátí se-Síba

sr. J 4,36]. 2Tm 4,3 mluví ironicky o těch, kteří podle vlastních libůstek budou běhat od jednoho učitele ke druhému, takže si jich nahromadí na tucty, jen aby se nemuseli přidržet strážlivé pravdy evangelia [sr. 2Tm 3,7].

Theologický a eschatologický význam má výraz s. tam, kde se mluví o tom, že Hospodin shromáždí svůj lid, rozptýlený mezi pohany [Dt 30,3; 1Pa 16,35; Ž 106,47; 107,3; 147,2; Iz 40,11; 43,5; 54,7; 56,8; Jr 23,3; 29,14; 31,8.10; 32,37; Ez 28,25; 36,24; Mi 2,12; 4,6; Za 10,8.10]. Je to popis vykupitelského činu Božího, na nějž navazuje Ježíš, když mluví o své činnosti [Mt 23,37; 24,31; Mk 13,27; L 13,34; J 11,52; sr. Mt 13,30]. On shromáždí rozptýlené a zaběhlé ovce domu izraelského, které jsou jeho a Božím majetkem. Kdo mu v tom nepomáhá, kdo je k němu lhostejný anebo chce uchovat vyčkávací neutralitu vůči němu, ve skutečnosti rozptýluje, zahání od něho ovce [Mt 12,30], je spolupracovníkem satanovým, i když si toho není vědom [L 11,17-23]. V Ef 1,10, je užito řeckého *anakelaiisthai* [= znovu uvést v úhrrnou sumu jednotlivé položky; zopakovat hlavní body, rekapitulovat], které zde podle souvislosti znamená někoho znovu uvést v čelo, učiniti hlavou [Ef 1,22], korunovati dílo, seskupiti věci tak, zeje vše podřízeno jedné hlavě. Tím, že církev obdržela v Kristu svou hlavu, nastala zásadní změna ve všem: vše obdrželo svou korunu, své vyvrcholení a naplnění. To, co bylo v Božím plánu od samého počátku jeho díla skrytě obsaženo, bude v Kristu ukončeno. Neboť na Krista to vše bylo zaměřeno jako k cíli a vyvrcholení. Škrabal poznamenává: „Jako stvoření bylo vykonáno skrze Slovo-Syna, tak i o díle vykoupení [Bůh] rozhodl, že se stane jen skrze něho. Bůh pak řídil lidstvo k tomu, aby v určené době, v době mesiášské, se vyplnilo předem rozhodnuté dílo vykoupení. Vykonal je Ježíš Kristus, a tak se stal novým způsobem středem všeho stvoření jím vykoupěného. Hřích uvedl do stvoření nepořádek, jako by je rozdrobil, Ježíš Kristus, který odstranil hřích, znovu vše spojil v jeden celek, a ten v novosti dále udržuje a vede ke konečnému cíli.“

Shřátí se = zahrátí se [Jk 2,16].

Shůry. Tento výraz znamená většinou opis obratu »od Boha«, který »vyhledává shůry« [Jb 3,4]. Ježíš přišel s., od Boha [J 3,31], kdežto jeho odpůrci jsou výplodem pozemskosti [J 8,23]. »Všeliké dání dobré a každý dar dokonalý shůry, t. j. od Boha jest sestupující« [Jk 1,17; 3,15.17]. Pilátovi muselo být dáno s., aby směl Ježíše vydat na popravu [J 19,11]. *Svrchní. *Znovu.

Shustiti, o mléce, které ssedlo na sýr [Jb 10,10].

Scházení = soulož [Lv 15,16].

Scházeti = hynouti [Gn 15,2; 1S 3,2; 18,17; Kaz 10,18], stárnouti [Žd 8,13], shora sejiti [Sd 1,34; L 19,37].

Scházeti se může míti v Kral. češtině rúz

ný význam, na př. shlukovati se [Ž 56,7], shromáždovati se [L 11,29], pohlavně obcovati [Gn 31,10; Ex 22,19; Lv 20,13]. V NZ se řecké sloveso *synerchesthai* [= shromáždovati se] stalo takřka odborným výrazem pro shromáždění křesťanského sboru, vzlaště ke sv. Večeři Páně [1K 11,17nn; 14,23.26].

Schován, schovaný, schovati [se]. Tato slovesa mohou mít vedle obvyklého významu skryti [Jr 36,20; 43,9], uchovati, uložit [1K 16,2], opatrovati tak, aby se nic neztratilo [Dt 32,34; Ex 16,23n; 22,7; 2Kr 12,10; Ž 27,5; 56,9; Iz 49,2 a j.], skryti se [1S 19,2; Iz 26,20; Jr 49,8; Am 9,3 a j.] také význam pohřbiti, pochovati [Jb 14,13], *ostrhiti, t. j. zachovávat [Jb 23,12; Pr 2,1; 7,1], ale také vychovati [Dt 28,54.56]. Pravi-li Oz 13,12, že nepravost Efraimova je svázána a jeho hřích schován, znamená to, že Hospodin na žádnou nepravost ani hřích nezapomíná, že je dobře spočítané uložil jakoby ve své pokladně [sr. Jb 14,17], a že jednou zcela určitě dojde k vyúčtování a odplatě. Podle 2Pt 2,17 je pro lživé proroky uchystána [Kral. schována] mrákota tmy, t. j. pekla [sr. Ju 6,13]. Ve Žj 6,14 je užito řeckého slovesa *elissein* [= svinouti, stočiti]. Nebe je přirovnáváno k pergamenovému nebo papyrovému svitku, který po přečtení je zase svinut. Hejčl-Sýkora překládá: »Nebeská klenba zmizela, jako když se svine svitek«.

Schovanec, odchovanec, za vlastního přijatý, v domácnosti zrozený, ale nikoli vlastní člen rodiny [Gn 15,3].

Schrána, stě. = ochrana, komnata. V Pís 3,9n jde vlastně o krytá nosítka [hebr. *'appir-jón*]. U Oz 9,6 jde o stan, v Jl 2,16 o pokojík, z něhož nevěsta vychází připravena ke svatebnímu obřadu.

Schválení. Tak překládají Kral. ve 2K 9,12 řecké *dokimé* = osvědčení, vyzkoušení [sr. 2K 2,9; 8,2]. Sbírkou na svaté mají se Korintští osvědčit jako věřící. Žilka překládá: »Osvědčením v této pomocné službě přispíváte k oslavě Boha za to, že jste se opravdu podřídili evangeliu Kristovu«. Škrábal volněji: »A když se jim prokáže tato služba, je to k oslavě Boží, že se podřizujete evangeliu Kristovu, které vyznáváte

Schváliti, schalovati. Tak překládají Kral. v Lv 26,41.43 hebr. *rásá*, jež může znamenat jak míti zalíbení [Ž 49,14], schalovati, dobrovolně přijímati, tak zaplatiti, zapraviti [dluh]. Většina reformačních překládů souhlasí s prvním významem: dobrovolně, ochotně, bez reptání vzíti na sebe [sr. Ž 39,10; 51,5n; Dn 9,7n].

Schalující listy = doporučující listy [2K 3,1].

Schýliti se, schylovati se = schouliti se, krčiti se [Gn 49,9], lehati [Jb 31,10], skloniti se, pokloniti se [Rt 2,10], sehnouti se [J 8,8].

Sia[ha], rodina Netinejských, jejíž příslušníci se vrátili z Babylona se Zorobábelem [Ez 2,44; Neh 7,47].

Síba, služebník nebo otrok krále Saula. Měl sám rozvětvenou rodinu [2S 9,10] s mnoha

otroky. David celou tuto rodinu určil ke službě na pozemcích Mifibozeta, vnuka Saulova: 2S 9,9-12. Když musel David prchat před vzbouřenci, vedenými Absolonem, opatřil ho zásobou potravin. Současně obvinil Mifibozeta, že dychtí po královské koruně. David přenesl všechnu majetek Mifibozetův na S-u [2S 16,1-4]. Když byla vzpoura potlačena a David se vracel, vyšel mu S. vstříc se svými patnácti syny a dvaceti služebníky a pomáhal mu při přepravě přes Jordán [2S 19,17n]. Také chromý Mifibozet, který na znamení zármutku nad odchodem Davidovým úplně zanedbal svůj zevnějšek, vyšel vstříc králi v Jerusalemě a prohlásil, že jej chtěl doprovázet do vyhnanství, ale že S. neuposlechl jeho rozkazu, aby mu připravil osla; jeho obvinění pak že bylo křivé. Vydal se úplně na milost královi. Zdá se však, že David mu cele nedůvěřoval. Navrátil Mifibozetovi jen polovici majetku [2S 19,24-30], kdežto druhou ponechal S-ovi.

Siban neboli Sivan, třetí měsíc babylonského a židovského roku [Est 8,9]. Náš květen-červen [přesněji od novoluní v květnu do novoluní v červnu]. *Měsíc [míra časová].

Sibbechai Chusatský, rytíř ze stráže Davidovy, jež se proslavil tím, že v Gázer zabil Sippaje [*Sáfu] Filištinského, zrozeného z obrů [2S 21,18; 1Pa 20,4]. Byl jedním z 12 hejtmanů, jemuž připadlo velení nad 24.000 muži královského vojska Davidova vždy osmý měsíc v roce [1Pa 11,29; 27,11]. Ve 2S 23,27 má jméno *Mebunnai.

Sibma [Iz 16,8; Jr 48,32] *Saban [Nu 32,3]

Siboleit [Sd 12,6] *Šiboleit.

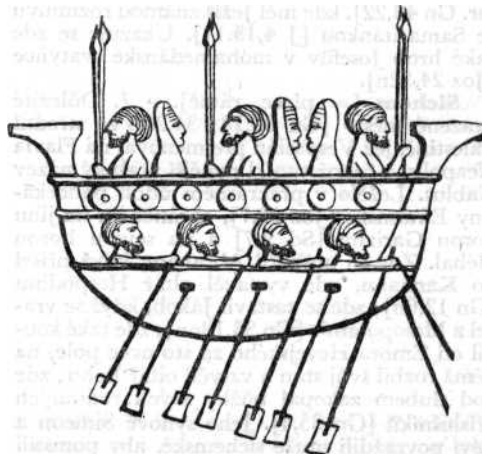
Sibram, jedno z míst, jež vypočítává Ez 47,16 na sev. hranici Kananejské země, snad totožné s dnešním Šomerijé, vých. od jezera Chomského. *Sefarvaim.

Sicelech, místo, které nabylo zvláštního významu jako bydliště a soukromý majetek Davidův, jež obdržel jako vasal Achisa, krále Gát [1S 27,6; 1Pa 12,1-22]. Prvně se S. uvádí v seznamu měst judských; potom však bylo přikázáno pokolení Simeon [Joz 19,5; 1Pa 4,30], avšak zůstalo v držení Filištinských. Bylo napadeno a zničeno Amalechitskými, jež však David pronásledoval, při čemž se zmocnil bohaté kořisti [1S 30,1-31; 2S 1,1; 4,10]. V S-u bydlil David rok a čtyři měsíce. Po smrti Saulově se odebral do Hebronu [2S 2,1-4]. Po návratu ze zajetí babylonského byl S. opět obsazen Židy [Neh 11,28]. Přesná poloha S-u není známa, obecně jen víme, že bylo v jejíž-nější části Judstva [Joz 15,31].

Siddim [= (solné) planiny?], údolí při Mrtvém moři [Gn 14,3.8.10]. Stalo se jevištěm bitvy čtyř proti pěti králům a proslulo mnoha klejvatými studnicemi, jež měly vliv na výsledek bitvy.

Sidon, Sidonští. Sidon [= rybářství, rybářské místo], dnešní Saida, starobylé kananejské město [Gn 10,15.19], nazvané po prvorozeném synu Kanánovu [podle bibl. tradice]. Leželo asi 35 km sev. od Tyru na úzkém skal

natém mořském útesu, takže mělo dvě přístaviště. V 15. stol. podléhalo Egyptu, ale záhy nabylo zvláštního významu, takže Feničané byli prostě nazýváni Sidonskými [už u básníka Homéra, který se často zmiňuje o S-u, nikdy však o Tyru]. Tvořilo nejsevernější část Kananejské země [Gn 10,19]. Podle Gn 49,13 území, přidělené pokolení Zabulonovu, mělo sahati až k S-u právě tak jako území pokolení Asserova [Joz 19,28; sr. 11,8]. Avšak tomuto pokolení se nepodařilo vyhnat původní obyvatelstvo [Sd 1,31], naopak se připomíná, že S-ští sužovali Izraelce [Sd 10,12] a sváděli je k uctívání svých božstev [Sd 10,6; sr. Sd 18,7.27]. Patrně tu šlo především o Bále [1Kr 16,31], jehož modloslužba pronikla do Izraele zvl. pod vlivem Jezábel, dcery Etbála, krále sidonského, provdané za Achaba, krále izraelského. Hlavní úcty však požívala u S-ských *Astarot, bohyně plodnosti [1Kr 11,5.33; 2Kr 23,13]. Izaiáš předpovídá, že S. upadne do područí Cítim [Kypru, Iz 23,12]. Na čas podléhal Tyru, pak se podrobili Senacheribovi, králi assyrskému [r. 701 př. Kr.]. R. 677 př. Kr. bylo zničeno nástupcem Senacheribovým *Esarchaddonem. Jeremiáš pak předvídal, že se S-u zmocní babylonský král Nabuchodonozor [Jr 27,3.6], Ezechiel prorokuje Boží soud [mor, krev a meč] nad S-em [Ez 28,21n], Joel vyčítá S-ským, že nejen pomáhali loupit Jerusalema, ale také vyvážet Izraelce za otroky do Řeka [Jl 3,4nn]. Kolem r. 526 př. Kr. se S-ští podrobili králi perskému Kambysovi, synu Kyrovi. Rozkvětu jejich obchodu to nikterak nepřekáželo. Až když se vzepřeli r. 351 př. Kr. králi perskému Ochovi, bylo město zničeno [r. 345 př. Kr.]. Po opětovém znovuvybudování se r. 333 př. Kr. dali pod ochranu Alexandru Velikému. R. 64 př. Kr. připadlo město Římanům. Ve Sk 12,20 čteme, že Herodes Agrippa II., který nechtěl dodávat do Tyru a S-u potraviny ze svého

Sidonská válečná loď.

[878] Sidrach-Síla

území, přece jen se dal přemluvit svým komorníkem Blastem k ústupnosti.

S-ští vyráběli a vyváželi do svých středo-mořských přístavů v Azotu, Aškalonu, Gáze a do svých kolonií jemné tkaniny. Vynikli také v barvířství; zhotovovali i skleněné výrobky, což se patrně přiučili od Egyptanů. Za Ezdráša dováželi do Joppen cedrové dříví na stavbu Zorobábelova chrámu [Ezd 3,7]; ale už za Salomouna prosluli S-ští uměním dřevorubeckým a tesařským [1Kr 5,6]. Pozoruhodné byly četné skalní hroby v okolí S-u s různými vápencovými a mramorovými sarkofágy s řeckými hlavami, většinou z 5. stol. př. Kr. N.

V NZ je S. uváděn zpravidla společně s Tyrem. Tato dvojice mocných fénických měst bývá představitelkou pohanského světa: tak Mt 11,21n [= L 10,13n]. Proto má patrně zvláštní význam, když čteme, že mezi posluchači Ježíšovými byli také mnozí ze S-u [Mk 3,8; L 6,17; sr. 10,13n] a že Ježíš navštívil území S-u, ne-li S. sám aspoň jednou [Mt 15,21; Mk 7,24,31]. - Také Pavel na cestě do Říma mohl navštívit své přátele v tomto městě [Sk 27,3]. XX

Sidrach [snad zkomolenina jména božstva Marduk nebo »vláda Aku-ova« (Aku, měsíční božstvo)], jméno dané Chananiášovi, jednomu ze tří věrných židovských zajatců, kteří byli později zázračně zachráněni z ohnivě pece [Dn 1,7; 2,49; 3,12-30]. Má značnou úlohu ve vypravováních apokryfických knih. *Daniel.

Sifi [= hojný, mající nadbytek], Simeonovec, syn Allonův [1Pa 4,37].

Sifmejský Zabdi, správce královských vinic a vinných sklepů Davidových, nejspíše rodák anebo obyvatel nějakého místa Sifmot [1Pa 27,27].

Sichar [J 4,5], vesnička 'Aksar na vých. svahu hory *Hébal, asi 3 km sv. od Sichemu, vzdálená asi 700 m sv od studnice Jákobovy [sr. Gn 48,22], kde měl Ježíš známou rozmluvu se Samaritánkou [J 4,13,14]. Ukazuje se zde také hrob Josefov v mohamedánské svatyni [Joz 24,32n].

Sichem [= plece, rámě]. - I. Důležité hrazené město [Gn 33,18; 34,20] ve střední Palestině, jež Vespasián přejmenoval na Flavia Neapolis, z čehož vznikl nynější arabský název Nablus. Leželo v překrásném údolí pahorkatiny Efraimské [Joz 20,7], chráněném na jihu horou Garizim [Sd 9,7] a na severu horou Hébal. Zde se utábořil Abraham, když přišel do Kanaanu, zde vystavěl oltář Hospodinu [Gn 12,6n]; zde se zastavil Jákob, když se vracel z Mesopotamie [Gn 33,18nn]; zde také koupil od Emora Hevejského za sto ovec pole, na němž rozbil svůj stan a vztýčil oltář Bohu; zde pod dubem zakopal bůžky svých rodinných příslušníků [Gn 35,4]. Jeho synové Simeon a Lévi povraždili muže sichemské, aby pomstili zneuctění své sestry Diny [Gn 34,25-29; 49,5-7]. Zde také Josefovi bratři pásli svá stáda

[Gn 37,12n]. Sem se také umísťuje hrob Josefov [Joz 24,32; sr. také J 4,6]. Po rozdělení zaslíbené země připadlo S. pokolení Efraimovu [Joz 20,7], ale bylo přiděleno levitům a stalo se městem útočistným [Joz 21,21]. Do údolí S. shromáždil Jozue všechna pokolení izraelská a slavnostně je zavázal k plnění Zákona Hospodinova [Joz 8,30-34]. Sem také svolal lid a dal mu před svou smrtí poslední radu a napomenutí [Joz 24,1,25]. Zde byl Abimelech, syn Gedeonův, prohlášen za krále sichemského [Sd 9,1,3,6]. V Sd 8,33; 9,4 se připomíná, že zde byl v chrámě uctíván Bál Berit [= Pán smlouvy]. Výkopávky potvrzují mohutné stavby v tomto městě, z nichž některé byly nejspíše chrámy [sr. Bič II., 25nn.29n]. Do S. svolal Roboám lid izraelský, aby byl prohlášen za krále [1Kr 12]. Došlo však k odtržení desíti severních kmenů, které si ustanovily za krále Jeroboáma, jenž město opevnil a učinil na čas hlavním městem severní říše [1Kr 12,25]. Po vyvrácení říše izraelské stalo se S. hlavním městem Samaritanů [sr. Jr 41,5; Ecclesiasticus 50,26]. Jan Hyrkán z rodu Makkabejských město dobyl a připojil ke svému panství. Moderní Nablus je vzkvávající město, mající asi 25.000 obyvatel, většinou mohamedánů. Spojeno je železniční tratí s Haifou a s Damaškem a prochází jím hlavní silnice, vedoucí z Jerusalema do Galileje.

2. Syn Emora Hevejského, sídlícího v S. [Gn 34,2]. *Sechem.

Sichor [egyptsky *Ši-chvr* = rybník Horův], snad označení Nilu [Iz 23,3] nebo nejvých. jeho průplav rovnoběžného s Pelusijským ramenem.

Sichor Libnat, malá říčka na jz hranici území pokolení Asserova [Joz 19,26] poblíž Karmelu, snad dnešní Zerká.

Síla. Podle české konkordance překládají tak Kral. ve SZ nejméně 23 různých hebr. výrazů, jež nelze obsahově jasně rozlišit a jež Kral. nadto překládají velmi různě. Tak na př. hebr. *chajil* [1S 2,4; Ezd 4,23; Z 33,17; 76,6; Př 31,3; Iz 60,5; Za 4,23] překládají také udatnost [Z 18,33,40; 108,14] nebo vojsko [Ex 14,28]; hebr. *z'ró* [= rámě, Iz 17,5] překládají také v přeneseném smyslu síla [Z 79,11], hebr. *keren* [= roh, Gn 22,13] je symbolem síly, a proto bývá překládáno výrazem s. [Jb 16,15] a pod. Na fyzickou s-u se myslí výrazy 'osem [Dt 8,17; Jb 21,23], 'étán [Gn 49,24], 'él [Dt 28,32], *le'ch* [= svěžest, Dt 34,7], *jál [Z 88,5, snad spíše pomoc, sr. Z 22,20], *chózek* [Am 6,13] a pod. Lidské úsilí, jež zahrnuje všechny schopnosti člověka, vyjadřuje hebr. *m'ód* [Dt 6,5; sr. 2Kr 23,25]. Hebr. *nésach* [= sláva, lesk] překládají Kral. v Pl 3,18 výrazem s. -Velmi často je tak překládáno hebr. *g'burá* [= moc, navláda], na př. o slunci, které vychází v s-e své [Sd 5,31], o přirozené životnosti mladého koně [Jb 39,19; Z 147,10], o bojovnosti člověka [Sd 8,21] a válečné zdatnosti [1Kr 16,27; 22,46; 2Kr 10,34; 13,8,12; 14,15,28; 18,20; Iz 11,2; 36,5], o přirozené s-e mladého člověka [Jr 9,23]. Původcem a zdrojem i této při

rozené s-y je Bůh [1Pa 29,12; 2Pa 20,6; Jb 12,13; Iz 63,15; Dn 2,20] a nebeská Moudrost [Př. 8,14]. Cestou k nabytí s-y je utišení před Bohem a doufání v něho [Iz 30,15], ale moudrost je lepší než s. [Kaz 9,16]. Nejčastěji je výrazem s. překládáno hebr. *óž*, jež vyjadřuje jak fyzickou [Jb 26,2; 41,13; 2S 6,14; 1Pa 13,8], tak duševní s-u [Ž 138,3; Př 31,25]. Bůh jí dává králi [1S 2,10], svému lidu [Ž 29,11; 68,36], svému služebníku [Ž 86,16; sr. 30,8]. Hospodin sám je člověku s-ou [Ex 15,2; Jb 12,16; Ž 81,2; 84,6; 89,18; 118,14; Iz 45,24; 49,5; Jr 16,19], zprovází jej „v síle své“ [Ex 15,13]; v něm je skála síly věřícího [Ž 62,8], s. spasení [Ž 140,8]. Ale i chrám Hospodinův může být s-ou, který ovšem Bůh může poskvrnit [Ez 24,21]. - Velmi častým výrazem pro s-u je hebr. *ko'ach*, jež se obvykle odvozuje od slovesa, znamenajícího pevně udupatí, přemoci, takže je tohoto výrazu možno opět užítí jak pro fyzickou [Lv 26,20; Sd 16,5.6.8.17.19; 1S 2,9; 28,20.22; Jb 39,11.21; Ž 22,16; 31,11; 38,11; 102,24; Př 14,4; Iz 10,13; 44,12; Dn 10,8.16n; Za 4,6] a vojenskou [2Pa 20,12], tak pro duševní a duchovní s-u [Mi 3,8; Dn 1,4] nebo pro obojí dohromady [Sd 6,14; Joz 14,11; Jb 6,11n; Př 20,29; Iz 40,31]. V Gn 49,3 nazývá Jákob prvorozenného syna svou „sílu a počátkem své moci“, t. j. plodem své mužné síly [sr. Dt 21,17; Ž 105,36]. V 1Kr 19,8 se mluví o výživné s-e pokrmu. - Hebr. *má'óz* znamená vlastně horskou pevnost, hradbou, baštu [Iz 23,11.14; Ez 30,15; Dn 11,7.10.19], ochrannou skálu [Ž 31,3; Iz 17,10], přílbu [Ž 60,9; 108,9], v přeneseném smyslu ochranu, pomoc [Př 10,29; Iz 27,5; 30,2n; Dn 11,1], zvláště Boží pomoc [2S 22,33; Ž 27,1; 28,8; 31,5; 37,39; 43,2; 52,9; Jl 3,16]. Radost Hospodinova je s-ou člověku [Neh 8,10].

Pro místa, kde český text mluví o s-e Hospodinově, odkazujeme na heslo *Moc, mocen, mocný. Zde uvádíme jen některá z míst, jež postupně mluví o s-e Hospodinově v souhlase s tím, co bylo uvedeno ve zmíněném hesle: Bůh svou s-ou vyvedl Izraelce z Egypta [Ex 13,3; 15,6; 32,11; Nu 14,13; 23,22; Dt 4,34; 5,15; 7,19; 9,29; 2Kr 17,36; Ž 77,15; 136,11n; Iz 51,9], stvořil a udržuje svět [Ž 50,1; Iz 40,26], nikdo není tak silný jako Bůh [1S 2,2; Jb 9,4; Ž 24,8; 77,14; Jr 32,18]. Truhla úmluvy je symbolem jeho s-y [2Pa 6,41]. Vychvalování a rozhlašování s-y Hospodinovy patří k základním náboženským povinnostem jeho lidu jako celku i každého jednotlivce [Ž 29,1; 59,17; 68,35; 145,11; 150,1], takže se vynášení s-y Hospodinovy dostalo i do kultických doxologií [1Pa 29,10-12; 2Pa 20,6; Ž 21,14]. V těchto doxologiích je současně vyjádřena důvěra v Boží s-u a prosba o ni. Celý SZ je přesvědčen, že Bůh dává s-u těm, kdo o ni prosí [Jb 22,25; Ž 46,2; 86,16; Iz 40,29.31; 41,10; Na 1,7 a j.]. Hospodin se ustavičně obléká v s-u a přepasuje se s-ou [Ž 65,7; 93,1; Iz 51,9] a láme s-u těch, kteří se holedbají svou vlastní s-ou [Jr 49,35; sr. 9,23; Ž 89,11; Iz 40,10; Ez 7,24; Mi

4,3]. Zato z úst, nemluvňátek a kojenců dokazuje svou s-u [Ž 8,3], t. j. podle běžného výkladu: jejich neumělé a neartikulované zvuky jsou svědectvím o jeho moci a tak zahanbují Boží nepřátele, kteří, ač dospěli, nechťejí uznat Boha. Boží předivná moc a s. se projevuje v Božím předivném opatrování a chování dítek [Kral. v Poznámkách]. Překladatelé a vykladači si s tímto místem nevědí rady.

O síle Boží, Ježíšově a jeho učedníků v NZ viz heslo *Moc. Člověk má ve smyslu sz příkazání milovat Boha [Dt 6,5] ze vši své síly, t. j. s vypětím všech svých schopností [Mk 12,30]. Kristus je silnější než Belzebub [L 11,20-22]. Vnikl do jeho pevnosti, t. j. do oblasti jeho panství [L 4,6; 13,16], svázal jej, pobral jeho nádoby [Mt 12,29; Mk 3,27], jeho odění a loupeže [L 11,22], jeho sině [L 11,21], t. j. jeho lidské otroky, a proto má jako silnější právo vymítat ďábly [Mt 12,29; Mk 3,27; sr. Iz 49,25; 53,12; také Iz 25,8]. Jeho *moc je mocí vlamujícího se království Božího. Byla vyvrcholena jeho smrtí [sr. Žd 2,14] a zmrtvýchvstáním [Mt 20,28]. Je to v podstatě s. Boží, jež nejen vzkřísila Ježíše z mrtvých a posadila na své pravici, ale také vyvolává v člověku víru [Ef 1,18n, kde obrat »působení mocnosti síly jeho« = působivá moc jeho síly = přenesmírná jeho síla, sr. Iz 40,26]. Sláva Boží působí svou s-ou i na posilnění věřících [Ko 1,11]. V Kristu jako Pánuje soustředěn zdroj duchovní síly, z něhož mohou čerpat věřící svou s-u v boji se zlem [Ef 6,10nn]. Tak jako ve SZ i v doxologie velebí s-u Boží a Kristovu [1Tm 6,16; Zj 5,13; sr. 1Pt 4,11; Zj 1,6; Ju 25].

U L 9,1 je užito řeckého *exúsia* [= zplnomocnění, pravomoc]. *Moc 3.

Silas [asi pofečtené aram. *š'elá=* Saul], v epištolách Pavlových vždy Silvánus; buď tedy měl dvě jména, anebo bylo S. pokládáno za zkráceninu latinského Silvánus. Byl podle všeho římský občan [Sk 16,37], zaujímal čestné postavení v prvotní jerusalemské církvi [Sk 15,32]. Po t. zv. koncilu apoštolském [Sk 15,22.27.32] byl jako delegát poslán s Pavlem a Barnabášem do Antiochie s důležitým poselstvím jerusalemské církve. Doprovázeli apoštola Pavla na jeho druhé misijní cestě [Sk 15,40n]; byl s ním uvězněn ve Filipách [Sk 16,19.25.29], prožil s ním bouři Židů proti evangeliu v Tesselonice [Sk 17,4], zdržel se s Timoteem v Berii, kdežto Pavel odešel do Athén a do Korintu, kam za ním pak přišel s Timoteem [Sk 17,14n; 18,5]. O Silově přítomnosti v Korintě svědčí 2K 1,19 a 1Te 1,1; 2Te 1,1. Potom se jeho stopa ztrácí. Má se však všeobecně za to, že v 1Pt 5,12 uvedený Silvánus jest táž osoba, z čehož se soudívá, že přišel do Říma v době, kdy tam také byl Petr, tedy před r. 64. Někteří ho mají dokonce za původce 1Pt. Podle tradice byl S. biskupem v Korintě.

Silen *Silný.

Silcha [= (Hospodin) poslal?], otec Azuby, matky Jozafatovy [1Kr 22,42; 2Pa 20,31].

[880] Silíti se-Silný

Silíti se, stč. = sílu svou zvětšovati [Ex 19,19; 2S 3,1; Ž 9,20], nabývati síly [Ž 38,20].

Silla, dnes už nezjistitelné místo poblíž Betmillo [2Kr 12,20].

Silnice. *Cesta. *Cestování. Hebr. *m^esillá* = uměle vybudovaná a upravená cesta, snad i poněkud vycínající nad plochým okolím, aby odolala náporům deště a byla dobře patrná [Iz 49,11; sr. 40,3; 62,10]. »S. obecná« [Nu 20,19] = hlavní silnice. »S-i jednou« = toutéž cestou, přímo [1S 6,12]. »Každý s-i svou půjde« [Jl 2,8] = nebude se držeti nasypané s. Proroci předvídají, že Hospodin sám vystaví a upraví cesty, aby se zajatci izraelské mohli navrátit do své země [Iz 11,16; 19,23; 49,11]. Bude to s. a cesta, »kteráž svatou slouti bude«, vyhrazená všem, kteří zůstanou kulticky čisti, t. j. budou připraveni k putování do svatyně [Iz 35,8; sr. 52,11; 62,12]. I ten »nejhloupější«, t. j. nevěřící [sr. Ž 14,1], který se připojí ke svatým poutníkům, nebude na ni bloudit ani druhé svádět ke hříchu [sr. Iz 32,6].

Silný. *Moc, mocný. *Pevně, pevný. *Sila. - Výraz »Bůh silný všemohoucí« [Gn 17,1; 43,14; Ex 6,3] je překladem hebr. *'él šaddaj* [snad souvisí s babylonským *šadu rabu* - velká hora, po případě Vyvýšený], při čemž výraz s-y je vlastně opisem hebr. *'él*, jež Kral. podle tradičního pojetí odvozuje od slovesa *'al* ['*vl* = být silný]. Sr. *Bůh, 1. b-f. Někdy má toto *'él* různé přívlastky: Silný Věčný [v Bersabě, Gn 21,33], Silný Bethel; [všimni si, co Kral. v Gn 31,13 tisknou kursivou, aby naznačili, co vsunuli do textu jako svůj výklad], Silný Bůh vidění [poblíž Kádés, Gn 16,13], Silný Bůh Izraelský [v Sichemu, Gn 33,20; sr. Iz 1,24, kde je tak přeloženo hebr. *'abbir* = býk. Viz Bič I. 270; II, 199n], Silný Nejvyšší [Gn 14,18n] a již uvedené Silný Všemohoucí. Snad šlo původně o rozlišení podle různých svatyní. Záhy však se stalo *'él* stálým přívlastkem Boha Hospodina [Kral. »Silný Bůh Hospodin«, Joz 22,22; Ž 50,1; 77,14; sr. Dt 10,27]. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův [Ex 3,6; 4,5] se naprosto liší od ostatních božstev, jež Kral. jmenují »Silní« [*'elim*, Ex 15,11 = Vůdcové, Ex 15,15; snad také Ez 17,13; Jb 41,16]. [Téhož výrazu užíval starý Orient arci i o božných kráľích, takže ve výkladu sz oddílů je nutno být velmi obezřetný!]. V 1S 2,2 překládají Kral. výrazem s. hebr. *sûr* [= skála, 2S 22,32], když mluví o Bohu; podobně v 1S 4,8 hebr. *'addir* [= mohutný, vznešený, vládnoucí, velkomocný], jimž Filištinští označují »božstva« Izraelců. Hebr. *cházák* [= pevný, tvrdý, silný, Sd 18,26; Ž 35,10; zdravý Ez 34,16] je užito o Bohu u Jr 50,34. »V ruce silné«, t. j. silnou rukou vysvobozuje Bůh svůj lid [Ex 6,1; Dt 4,34; Jr 32,21].

S. [hebr. *gibbôr* = mocný, náramný, silný] může znamenat bojovníka [Joz 1,14; 8,3; Sd 5,23; 6,12; 11,1; 1Pa 11,11; 2Pa 13,3] nebo válečníka z povolání [1S 2,4; Iz 3,2; Jr 5,16; 9,23; 48,14,41; 50,9]. Téhož slova, jež bývá překládáno také výrazem udatný rek [o Bohu

Iz 10,21; o Mesiáši Iz 9,6], je užito ironicky o pijácích [Iz 5,22]. Ale Bůh učiní přítrž pyše silných [Iz 40,15; Ez 7,24] a bude trestati silné národy za dlouhé časy [Mí 4,3; sr. Jr 9,23; Ez 34,16; Am 2,14]. To je přivede k uctívání Boha [Iz 25,3] a k bázni. - Práví-li se o *Nimrodovi, že byl »silný lovec před Hospodinem« [Gn 10,9], je to snad narážka na mythologickou tradici babylonskou, v níž se vyskytují obrovití lovci, zobrazovaní zvláště na pečetiích válečcích. Jde o giganty [hebr. *gibbôr* = Kral. »mocný«, Gn 10,8]. Někteří vykladači tvrdí, že jde původně o arabské označení souhvězdí Orionu [arab. *džabbâr* = hebr. *gibbôr*]. Pak by výraz »silný« byl titulem zbožnělého Nimroda. - »Silní země« [2Kr 24,15; Ez 17,13] snad znamenají vůdce, vladaře [ale viz výše!]. - Ž 90,10 překládá Zeman: »Dnů našich let bývá sedmdesát let, a jsou-li v plné síle, osmdesát let«.

V NZ je řeckého výrazu *ischyros* [= silný] užito v protikladu proti mdlému, slabému, bezmocnému, neúčinnému. Podle 1K 1,25 »mdloba [= slabost] Boží je silnější než lidé«. Mdlobou Boží je tu míněn Boží spasitelný plán, kříž Kristův, který v lidských očích znamená porážku a slabost, ale ukázal se býti mocnější, působivější, účinnější než všechno mravní, náboženské, myšlenkové úsilí člověka, silnější než všechna lidská moudrost. Právě proto mají věřící v Kristově spasitelném činu, vyvrcholeném v jeho nebeské úloze v nebeské svatyni, svou přepevnou [*Pevně, pevný] naději [Žd 6,18]. Takto věřící jsou silní [1J 2,14], protože slovo Boží o kříži Kristově [= evangelium] trvale v nich působí jako živá síla, takže vítězí a zvítězí »nad tím zlostníkem«. Podle přirozeného lidského úsudku bývají tito lidé z kruhů »slabých«. Ale právě tyto opovržené vyvoluje Bůh, aby zahanbil, co je »silné« a tak projevily vrchovanost svého vyvolování [1K 1,27]. V 1K 4,10 [sr. 2K 13,9] apoštol Pavel ironicky mluví o těch ve sboru, kteří se blouznivě domnívali, že jsou dokonalí, silní, rozumní a slavní. Pavel sebe naproti tomu staví mezi slabé, pošetilé, zneuctěné, aby těm »silným« ukázal, že dokonalost je hodnota eschatologická, kdežto pobyt na světě pro křesťana znamená stále kříž, slabost, urážky a pronásledování. Jejich síla spočívá právě v jejich slabosti před světem, protože y ní se může působivě a plně zjevit síla Boží [Žd 11,34]. Neboť moc Boží je nejdokonaleji patrná tam, kde ke svým účelům užívá nejslabších nástrojů [2K 12,9; sr. 4,7]. Proto se Pavel vychloubá raději svou slabostí než svými přednostmi, aby tím více v něm přebývala a skrze něho se projevovала síla Kristova, jež je v podstatě silou zmrtvýchvstání. V tom smyslu jest snad rozuměti i výzvě »Buďte silní« v 1K 16,13 [sr. 2S 10,12; Ž 27,14; 31,25], t. j. nechť Boží síla vás naplňuje! - V 15,1 jsou »silnými« míněni ti, kteří se necítí v důsledku evangelia už vázání kultickými předpisy SZ o pokrmech. Ale právě tito silní mají mít bratrský ohled na slabé a nedráždit je a nesvádět je svým příkladem ke

hříchu. Nemají raději jíst masa ani pít vína, aby nebyli bratřím ku pohoršení [R 14,20]. Neboť síla je dána věřícím »ne ke zkáze«, ale »ke vzdělání« [2K 10,8; 1K 10,23-33].

Babylon je sice silné město [Zj 18,10], ale Bůh má dost síly, aby nad ním provedl soud [Zj 18,8]. Jeho silní andělé ochotně vykonávají jeho rozkazy [Zj 5,2; 10,1; 18,21]. Jásot nad vítězstvím Božím a Kristovým, nad příchodem království Božího je v nebi tak všeobecný a hlučný, že zaznívá jako »zvuk hromů silných« [Zj 19,6].

Ježíš jako Mesiáš je silnější, mocnější než Jan Křtitel, který byl pověřen pouze křtem vodou na znamení pokání jakožto přípravy pro nadcházející království Boží, kdežto Ježíš bude křtít Duchem svatým a ohněm [Mt 3,11; Mk 1,7; L 3,16]; Jan Křtitel se nepovažuje ani za dost hodná, aby u Mesiáše zastával nejnižší otročskou službu. S. je tu tedy míněno i ve smyslu mocný i ve smyslu vyvýšený a slavný [sr. *Síla o L 11,20-22; Mt 12,29; Mk 3,27]. V 1Pt 5,9 je užito řeckého výrazu *stereos* = pevný, tvrdý, vytrvalý. Škrabal překládá: »Postavte se proti němu [d'áblu] pevní ve víře«. Žilka: »Vzepnete se mu pevně vírou«.

Sílo [= pokoj, uklidnění, klid; místo pokoje. Ale viz další výklad!]. - 1. Staré kultišťe na území pokolení Efraimova, sev. od Bethel [Sd 21,19], vých. od cesty, spojující Bethel se Sichelem, nyní *Chirbe Seilún*. Po dobytí Palestiny shromáždila se zde pokolení izraelská za vedení Jozuova a postavila zde stánek úmluvy [Joz 18,1]; zde byla losem rozdělena země [Joz 18,8-10; 19,51; 21,1n; 22,9]. Téměř po tři století bylo potom S. posvátnou svatyní celého Izraele. Sem byl shromážděn lid a oběslány kmeny, bydlící vých. od Jordánu, aby se zodpovídaly za postavení oltáře při pomezí Jordánu [Joz 22,11-34]. V době Soudců zde bývala výroční slavnost Hospodinova [Sd 21,19; 1S 1,3]. Při jedné z nich se zmocnili Benjaminovci plesajících žen [snad chrámových zpěvaček, sr. Bič II., 129n] a pojali je za manželky, když jejich kmen byl téměř vyhuben [Sd 21,16-23]. Stánek úmluvy, s truhlou Boží byl zde ještě v době velekněze Eliho a v prvních letech Samuelových, kdy snad stánek ustoupil pevnější budově chrámové [Sd 18,31; 1S 1,9,24; 2,14,22; 3,3,21; 4,3n; 14,3]. Když se truhly Boží zmocnili Filištinští, bylo to pro Izraelce znamením, že Bůh zavrhl S. [Z 67,60n; Jr 7,12,14; 26,6,9]. Když pak truhla byla Filištinskými vrácena, nebyla už nikdy převezena do S. [1S 6,21; 7,1n; 2S 6,2.11.17]. Nástupci Eliho se přestěhovali do Nobe [1S 14,3; 22,11]. Podle 1Kr 11,19; 14,2,4 bylo S. bydlíštěm proroka Achiaše. Zdá se, že město bylo řídké obydleno až do dob Jeremiášových [Jr 41,5]. Jsou však badatelé, kteří tvrdí, že i na území Benjaminově byla svatyně, pojmenovaná S. a že tato dvě místa byla tradicí zaměňována.

2. Význam obratu »Nebude odjata berla od Judy..., dokudž nepřijde S.« [Gn 49,10] je sporný už proto, že starověké překlady [LXX,

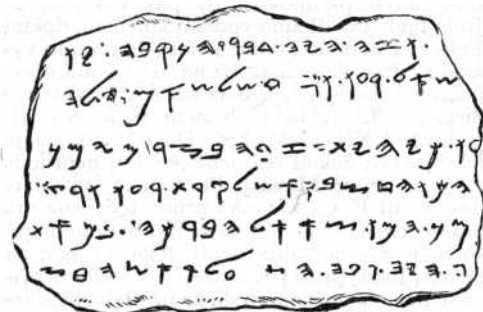
Akvila, Pešitto a j.] se navzájem podstatně liší. Reformační překlady předpokládají, že jde o vlastní jméno Mesiášovo, při čemž toto jméno pokládají za zkráceninu výrazu »kníže Pokoje« [sr. Iz 9,6] nebo »pokoj« [sr. Mi 5,5]. Jiní vykladači se domnívají, že jde o jméno místa a překládají: »Dokudž nepřijde do S.« V tom případě by šlo o prorocství, jež se splnilo tehdy, když kmeny Izraelců se shromáždily po dobytí země do svatyně S. [Joz 18,1]. Při tom berlou nemíní královskou berlu, nýbrž vůdcovskou hůl. Smysl předpovědi by pak byl ten, že Juda bude tak dlouho vůdčím kmenem, dokud Palestina nebude podmaněna. Ale tomuto výkladu odporuje jednak různé hláskování obou jmen v hebrejštině, jednak stará židovská tradice, jež S. překládá obratem »jeho syn« [t. Judův]. LXX překládá: »Dokudž to, co je jeho [nebo: dokud ten, jenž je jeho] nepřijde« [miněn zřejmě Mesiáš]. Při tom se vykladači dovolávají Ez 21,27: »Až přijde ten, jenž má právo, které jsem jemu dal«. Jiní se domnívají, že S. je zkomolenina hebr. *šē'ilō* = ten, za něhož [Juda] prosí [sr. Dt 33,7]. V každém případě musíme mít na mysli, že už podle nejstarších židovských výkladů šlo o mesiášský text. Uvažuje se v něm o době, kdy Juda, jenž byl nositelem požehnání, daného Abrahamovi a jeho potomkům [Gn 49,8], odevzdá vládu eschatologickému králi, jenž uzavře novou požehnanou smlouvu podobnou té, jež byla uzavřena v S. Kolem tohoto Mesiáše z pokolení Judova se shromáždí národové. I kdyby se Jákobův výrok vztahoval původně na S., »místo pokoje«, jehož dosáhl Izraelci po dlouhém putování pouští a po dobytí země, plný smysl výroku pochopili teprve proroci, kteří ve všech událostech s lidem Izraelským viděli předjímku oné konečné události, kdy se potomek Judův, Kristus, ujme vlády a dovede k pokoji všechno lidstvo [sr. Iz 2,2-4; Jl 3,9-21; Mi 4,1-5].

Siloe [= poslaný nebo vedený, sváděný, o vodě, jež je sváděna vodovodem, sr. J 9,7], rybník, vlastně nádrž na jz straně Ofelu pod Jerusalemem, do níž se sváděly prameny s hory chrámové a prameny Gihonu vodovodem Ezechiášovým. Jde o vody »tíse tekoucí«, o nichž mluví Iz 8,6. U Neh 3,15 má jméno Selach s podotknutím, že je u královské zahrady. K tomuto rybníku poslal Ježíš slepého od narození, jehož oči potřebl blátem [J 9,7n], aby se umyl a prozřel. Poblíž byla vysoká věž na šikmém svahovitém skalisku, která se zřítíla a zahubila 18 lidí. Těto okolnosti použil Ježíš k poučení učedníků, aby nesoudili lidi, jež stihne nějaké neštěstí, ale raději usilovali o nápravu svého vlastního života [L 13,4n]. V den novoroční slavnosti [1Kr 8,2], kdy truhla Hospodinova byla slavnostně vnášena do chrámu na znamení, že Bůh se opět ujímá vlády, putovávalo se v procesí k rybníku S., odkudž se voda nosila do chrámu a tam vylévala k oltáři [Bič II., 162] za zpěvu Iz 12

[882] Silonský-Simeon

[viz zvl. v. 2n]. Snad na tento zvyk navazuje slovo Ježíšovo u J 7,37.

R. 1880 byl nalezen šestiřádkový starohebrejský nápis ve vodovodním tunelu, ústícím do nádrže S. Podle úsudku badatelů pochází tento nápis z doby krále Ezechiáše [kolem r. 700 př. Kr. Sr. 2Pa 32,30]. Ličí, jak dělníci, nakopávající tunel současně se dvou stran, konečně se setkali, prokopavše chodbu o celkové délce asi 512,5 m a o spádu něco přes 2 m.

Starohebrejský nápis z tunelu silojského vodovodu. V převodu prof. Biče zní: „...prorazení. A toto byl průběh prorazení: Když ještě (pozvedal?) motyku jeden proti druhému a zbývalo ještě prorazit tři lokty, (bylo lze slyšet), jak jeden na druhého volal; neboť byla skulina (?) ve skále po pravé straně (...) A v den prorazení kopali dělníci proti sobě, motykou proti motyce; tu tekly vody od svého pramene k rybníku, 1200 loktů; a 100 loktů byla výška skály nad hlavami dělníků.“ [Střední část nápisu.]

Silonský, rodák nebo obyvatel města Sílo [1Kr 11,29; Neh 11,5]. *Achiáš 3.

Silsa, Asserovec, syn Zofachův [1Pa 7,37].

Silván *Silas.

Sima [= On slyšel]. - 1. Levita z čeledi Merariovy, z rodiny Moholiovny [1Pa 6,30], - 2. Levita z čeledi Gersomovy [1Pa 6,39-43].

Simam, Benjaminovec, syn Miklotův. Bydlil v Jerusalemě [1Pa 9,38]. V 1Pa 8,32 má jméno Simea.

Simat [= zpráva], Ammonitka, matka jednoho z vrahů krále Joasa [2Kr 12,21]. Kral. překládají tak, jako by šlo o otce tohoto vraha.

Simatský, Cinejský příslušník cechu písařů, sídlících v Jábězu [1Pa 2,55].

Simea [1Pa 8,32]. *Simam.

Simei [= On slyšel]. - 1. Přívrženec Davidův a Šalomounův za revolty Adoniášovy [1Kr 1,8], snad syn Elův, jeden z nakupovačů Šalomounových na území Benjaminovců [sr. 1Kr 4,18. *Semei].

2. Benjaminovec, hlava čeledi, bydlící v Aialonu [1Pa 8,21], nazývaný ve v. 13 Sema.

3. Syn Jedutunův, přední z desáté třídy chrámových zpěváků [1Pa 25,3,17].

4. Levita ze synů Hémanových, který měl

účast při vyčišťování chrámu za krále Ezechiáše [2Pa 29,14nn].

5. Bratr levity Konaniáše za krále Ezechiáše [2Pa 31,12n].

6. Levita v době Ezdrášově, který pojal ženu cizozemku [Ezd 10,23] a na naléhání Ezdrášovo ji zapudil.

7. Muž ze synů Chasumových, který na naléhání Ezdrášovo zapudil svou pohanskou ženu [Ezd 10,33].

8. Syn Báníův, který na naléhání Ezdrášovo propustil svou pohanskou manželku [Ezd 10,38].

9. Syn Cís z pokolení Benjaminova, předek Mardocheův [Est 2,5].

Simeon [= slyšící]. - 1. Druhý syn Jákoba a jeho manželky Lie [Gn 29,33], vlastní bratr Rubena, Lévi, Judy, Izachara, Zabulona a sestry Díny. S. s Lévim vyvraždili hebejské obyvatelstvo města Sichem pro zneuctění své sestry Díny [Gn 34,24-31]. To Jákoba velice zarmoutilo a ještě při své smrti vytýkal svým synům tento zločin [Gn 49,5-7]. S-ona podržel Josef jako rukojmí, když bratři jeho přišli do Egypta pro obilí [Gn 42,19.24.36; 43,23]. Synové S-onovi byli: Jamuel [nazývaný Namuel v Nu 26,12], Jamin, Ahod, Jachin, Sohar a Saul, který byl synem jedné ženy kananejské [Gn 46,10]. Všichni tyto synové až na Ahoda založili kmeny [Nu 26,12-14; 1Pa 4,24]. V době putování po poušti stál v čele pokolení S-onova Salamiel, syn Surusaddaiův [Nu 1,6; 2,12; 7,36.41; 10,19], později Samuel, syn Amiudův [Nu 34,20]. Při prvním sčítání na poušti Sinai [Nu 1,23; 2,13] bylo napočteno z pokolek S-onova 59.300 mužů bojovných. Při druhém sčítání v Sitim klesl počet jejich na 22.200 [Nu 26,12-14]. Bylo to pak jedno z nejslabších pokolení. Safat, syn Huriův, zastupoval pokolení S-ovo mezi zvědy, kteří byli vysláni z pouště Fáran k propatřání země [Nu 13,5]. Je příznačné, že Mojžíš při žehnání, které uděloval pokolením izraelským před svým odchodem na horu Nébo, vynechal pokolení S-ovo [Dt 33], ač o jiných pokoleních se zmiňuje jménem. To ovšem neznamená, že S. byl vyloučen z požehnání [sr. Dt 33,2-5.26-29; také Dt 27,12]. S. s Judou společně táhli k dobývání území jim přikázaných [Sd 1,3,17]. Dědictví S-ovo bylo uprostřed dědictví Judova [Joz 19,1-8; 1Pa 4,28-43; sr. 1Kr 19,3; Neh 11,26-29]; netrvalo dlouho a pokolení S-ovo i jeho města splynula s pokolením Judovým. Tak se naplnilo proroctví jejich otce [Gn 49,7]. Avšak prorok Ezechiel ve vidění o budoucím rozdělení země počítá s pokolením S-ovým [Ez 48,24n.33] a podle Zj 7,7 budoucí církev má 12.000 zamenaných Simeonovců.

2. Syn Charimův, jenž na pobídku Ezdrášovu zapudil svou pohanskou manželku [Ezd 10,31].

3. Předek Ježíšův, jenž žil po Davidovi, ale před dobou Zorobábelovou [L 3,30].

4. Spravedlivý a nábožný muž v Jerusalemě [L 2,25-35], který vzal v chrámě děťátko Ježíše na lokty a chválil Boha za milost, že před

svou smrtí směl spatřiti Mesiáše. Tehdy byl předsedou synedria také jakýsi S., nástupce proslulého Hillela. Někteří vykladači mají za to, že jde o téhož S-ona, o němž podává zprávu Lukáš.

Símě, semeno. Ve SZ tak překládají Kral. hebr. *zera'* jež v původním významu znamenalo jednak rostlinné s. [Gn 1,11n.29; 47,23; Lv 26,16; Kaz 11,6; sr. Mt 13,24.27.32.37n; Mk 4,31; 1K 15,38], jednak to, co ze zasetého semena vzešlo, tedy úrodu [Jb 39,12; 1S 8,15; Iz 61,11], jednak mužské sperma [semen virile: Lv 15,16; 22,4; sr. Žd 11,11]. V přeneseném smyslu jde o označení bezprostředního potomka [Gn 4,25; 1S 2,20; Iz 59,21 »potomci semene tvého«], převážně však o kolektivní označení potomstva [Gn 3,15; 7,3; 13,16; 15,13.18; 21,13; 22,17; 28,14; 32,12] nebo rodu [1Kr 11,14; 2Kr 11,1; 25,25; Ezd 2,59] nebo národa [Dn 9,1; snad také Ezd 9,2]. Velmi často je užito výrazu *zera'* k označení duchovně-mravní pospolitosti bez ohledu na tělesnou příbuznost. Tak na př. »símě služebníků Božích« = pokolení těch, kteří slouží Bohu [Ž 68,37], s. požehnaných [Iz 65,23], s. spravedlivých [Př 11,21], nebo jejich protiklad [Ž 37,28], s. zlostníků [Iz 1,4; 14,20], cizoložníků [Iz 57,3], s. postranni [Iz 57,4]. Izrael je nazýván s. Izákovo [Gn 21,12] nebo Abrahamovo [Ž 105,6], Jákobovo a Davidovo [Ž 22,24; Jr 33,26] v tom smyslu, že jde o ty, na nichž spočívá a kteří jsou nositeli požehnání, daného nejprve Abrahamovi [Gn 28,4.13n]. Proto lze krátce mluvit o semeni Izraelově [1Pa 16,13; Iz 45,25], které Bůh zasel mezi národy [Ž 106,27]. N.

V NZ je podobně řečeno *sperma* označením jednak rostlinného semene [Mt 13,24 a j.], k němuž je přirovnáváno slovo Boží [L 8,11] nebo synové Božího království [Mt 13,38], jednak děti [Mt 22,24n; Mk 12,19-22; L 20,28], potomstva v hromadném smyslu [Ž 12,17]. Mesiáš má přijíti a přišel ze semene, t. j. potomstva Davidova [J 7,42; Sk 13,23; Ř 1,3; 2Tm 2,8; sr. 2S 7,12; Ž 89,5]. »S. Abrahamovo« je označením Izraele [L 1,54n], t. j. těch, jimž platí a na něž se vztahuje jak požehnání, tak zaslíbení dané Abrahamovi [Sk 3,25; 7,5n; Ř 4,13.16.18; 9,7n; 11,1; 2K 11,22; Žd 2,16]. Nejde tu o tělesný původ, jimž se chlubil současníci Ježíšovi [J 8,33.37; Ř 9,7], nýbrž o určitý výběr; neboť mezi potomstvo Abrahamovo se mohl počítat i Izmael a Ezau, ale pouze linii Izákově bylo dáno zaslíbení [Ř 9,7nn; Ga 4,22nn; Žd 11,18]. Jen ti, kteří jsou z víry, jsou skutečnými syny Abrahamovými a jeho semenem [Ga 3,7n]. Zvláštního vyhrčení se dostává pojmu s. v Ga 3,16. Zdůrazňuje se tam, že zaslíbení, řečená Abrahamovi, jsou určena semeni v jednotném čísle, a tímto semenem že je Kristus. Apoštol tím chce říci, že pravým synem Abrahamovým, pravým Izraelem, pravým vyvoleným Hospodinovým je vlastně a v plném smyslu toliko Mesiáš Izraele, jimž je Ježíš. Ostatní mají na semeni Abrahamově, t. j. na pravém lidu

Božím, účast jen tak, že se vírou a křtem stanou účastníky Ježíše Krista. Semenem Abrahamovým není tedy všechno jeho tělesné potomstvo [Gn 21,13; 25,1-6.12-16; sr. Gn 17,4.18-21], nýbrž pouze to, na něž se vztahuje zaslíbení, t. j. které má skrze Krista podíl na Božím vyvolení [Ř 9,6-33]. Ježíš Kristus, syn Abrahamův, Izákův a Jákobův [Mt 1,1n], je totiž, abychom tak řekli, universálním dědicem zaslíbení, které všechny, kdo věří v něho, činí spoludědici [Ga 3,14], ať patří tělesně k jakémukoli národu [Ga 3,9.26-29; sr. Mt 3,9; J 8,31-58]. Jim platí smlouva Boží i Boží sliby [sr. 1K 12,12; Ga 3,29].

IJ 3,9 navazuje na J 1,13; 3,3nn. Tak jako jinde je Slovo Boží přirovnáváno k semeni, jež působí v tom, kdo je přijal, tak také Duch svatý je símě Boží, jež ve věřících zůstává a působ životodárně jako živá síla, zabraňující hříchu. XX

Simon, potomek Kálefův, jehož synové jsou vyjmenováni v nejasném rodokmenu Judově [1Pa 4,20].

Simrat [= hlídka], Benjaminovec, syn Simeie z Aialon [1Pa 8,13.21].

Simri [= On hlídal, chránil]. - 1. Simeonovec, syn Semaiášův [1Pa 4,37]. - 2. Otec jednoho z rytířů Davidových [1Pa 11,45]. - 3. Levita z čeledi Merariovy, syn Chosův [1Pa 26,10]. - 4. Syn Elizafana z čeledi Kahatovců, z rodiny Uzielovy [2Pa 29,13].

Simrit [= bdící, bdělá], moábská matka jednoho z vrahů krále Joasa [2Pa 24,26]. Ve 2Kr 12,21 má jméno Semer, nejde-li tu o jejího manžela.

Simron [= strážný, bdící]. - 1. Město na území pokolení Zabulonova [Joz 11,1; 19,15]. Uplněji slulo S. Meron, Jozue porazil jeho krále [Joz 12,20]. - 2. Čtvrtý syn Izacharův, z něhož pochází čeleď simronská [Gn 46,13; Nu 26,24; 1Pa 7,11].

Simron Meron *Simron 1.

Simsai [= sluneční], písař kancléře Rechuma, jenž byl správcem dobyté provincie perské v Judstvu a Samaří. Napsal syrsky králi Artaxerxovi Longimanovi stížnost na Židy, že znovu budují chrám [Ezd 4,8n. 17.23].

Sin, *poušť mezi Elim a Sinai, na kterou přišli Izraelci, když se hnuli od Rudého moře [Ex 16,1; 17,1; Nu 33,11n]. Jde snad o dnešní *Debbet er-Ramlé* na úpatí vnitrozemské hory *Džebel et-Tih*. Jiní se domnívají, že jde spíš o pobřežní planinu *el-Marchá*. Zde byla po prvé sbírána manna. Následující stanici bylo *Rafidim.

2. Město a pevnost egyptská, která se uvádí toliko u Ez 30,15n. Vulgáta toto místo ztotožňuje, patrně neprávem, s Pelusium při ústí pravého ramene Nilu; toto bylo silně opevněno, takže právem slulo »klíčem Egypta«. LXX ve v. 15 Sais, jež však nikdy nebylo důležitou pevností. Ve v. 16 čte *Sýné*, dnešní Assuan. Zdá se, že toto poslední pojetí je správné [sr. Ez 29,10, kde je jméno Sevéné].

[884] Sinai-Síň, síňce

Sinai, pohoří s mnoha vrcholy na j. polo-
vici poloostrova Sinajského mezi zálivy Suez-
ským a Akaba. Nejdůležitější vrcholy tohoto
pohoří jsou: *Džebel Musa* [1528 m], jižněji
položená hora sv. Kateřiny [2602 m], a *Džebel Ser-
bal* na severozápadu [2052 m]. Zda *Džebel Musa*
jest horou Oréb, na níž byl vydán Zákon,
nelze přesně zjistit. Někteří badatelé se
domnívají, že planina *er-Rácha* na sz úpatí hory
Ras-Sufa [*Rás es-Safsáfah*], jež tvořila protějšek
hory *Džebel Musa*, byla místem, kde se
utábořili Izraelci. Planina, zabírající asi 312
ha, má výbornou akustiku, takže se dobře hodila
k předčítání Zákona i k táboření [Ex 19,2].
Celé to pohoří je divoké, skalnaté, prorvané
úzkými, hlubokými údolními, kde zřídka teče
voda. Skládá se z prahorních útvarů, na jižní
straně příkrytých pískovcem anebo vápencem.
Biblické zprávy udávají, že Izraelci sem dospěli
třetího měsíce po odchodu z Egypta [Ex 19,1],
že vzdálenost od Kádesbarne směrem od hory
*Seir byla 11 dní [Dt 1,2], že vrchol hory byl
viditelný z tábořiště [Ex 19,16.18.20], ač bylo
těsně pod horou [Ex 19,2.12]. Zde se zběhly
nejdůležitější události v dějinách lidu
izraelského. Hospodin dal svému lidu Zákon
a uzavřel s ním smlouvu, podle níž Bůh byl
jediným králem Izraele [Ex 20,1-24,8]; zde
byla vydána ustanovení pro izraelské
soudnictví [Ex 24,12; 31,18; 34,2; Lv 1,1;
16,1; 25,1; 26,46; 27,34; Nu 1,1; 9,1]. Zde se
však také lid zpřonevřil Bohu a klaněl se
zlatému teleti, když Mojžíš prodléval na hoře.
Zde byl lid sečen a zorganizován, povinnosti
levitů stanoveny a vše bylo uvedeno ve
spořádané řady [Ex 19 - Nu 9]. Tato posvátná
krajina byla hned od počátku křesťanské éry
poseta kostely a kláštery, jež leží nyní z větší
části ve ssutinách; je zachován pouze klášter
sv. Kateřiny, proslulý objevem Tischendorfo-
vým z r. 1844 a 1859, jenž zde nalezl t. zv.
Codex Sinaiticus, t. j. rukopis Písma ze 4. stol.
Zde také objevila r. 1892 paní A. S. Lewisová
rukopis, jenž obsahoval text starosyrského pře-
kladu evangelii [asi z konce 2. stol. po Kr.].

Sine [hebr. šiní], jméno národa Kananej-
ského [Gn 10,17; 1Pa 1,15], bydlícího někde
v kraji Libanonském, kde byla ve starověku
známa nějaká pevnost Sinna necelý km od
Nahr 'Arka.

Sinear jest biblické jméno Babylonie anebo
její části. Je to kraj aluviální, jímž protéká
Eufrat a Tigris. Pravěcí Sumérové [Sumérové]
bydleli v dolních končinách této země. Podle
Gn 11,2n se zde stavělo z cihel, ne z kamene,
a lepká hlína sloužila místo malty. Z měst nej-
hlavnější byly Erech, Achad a Chalne [Gn
10,10; Dn 1,2]. Není ovšem jisto, zdali S. zna-
čilo Židům také dolní Mesopotamii, odkud
vyšel Abraham [z Ur Kaldejských]. V jeho
době byl podle bibl. zpráv Amrafel králem
Sinearským [Gn 14,1.9]. Někteří ze židovských
zajatců byli zavezeni do tohoto kraje [Iz
11,11; Za 5,11].

Sinim, vzdálená krajina, odkud se podle Iz
49,12 vrátí rozptýlení Izraelci do své země.
Poněvadž sever [půlnoc] a západ [moře] jsou
v tomto výroku už jmenovány, soudí se, že
země S. musila ležet někde na jihu nebo na vý-
chodě. Někteří badatelé se domnívají, že jde
o Sin [Pelusium nebo Syéné, bibl. *Sevéne,
*Sin2.], kde již od 6. stol. př. Kr. byla židovská
kolonie [v Elefantíně]. Sr. Ez 29,10; 30,15. Jiní
[Duhm a j.] myslí na Gn 10,17 [*Sine] a před-
pokládají, že t. zv. Deuteroizaiáš žil v této krajině
pod Libanonem. Jiní se domnívají, že jde o
Elám, jež ve staroakkádštině se jmenovalo *Si-
nim* [= vysocina]. Anebo prý jde o krajinu na
úpatí pohoří Hindukuš, kde žil starověký kmen
Šina. Další komentátoři myslí dokonce na
Čínu. Nevíme ovšem, kdy se tam Židé
dostali. Čínští obchodníci podle čínských zpráv
prý už od dvanáctého století př. Kr. obchodo-
vali s cizími krajinami a cizinci navštěvovali
Čínu už od 10. stol. př. Kr. Je pravděpodobno,
že Číňané měli obchodní styky s Indií a tedy
nepřímo se západem. Chtěl-li tedy prorok
zdůraznit, že rozptýlení Izraelci se vrátí až «od
končin země», mohl myslit i na tuto zemi S.
Nezapomínejme však, že proroku už perský
Kyros bydlil «na východu slunce» [Iz 41,25]
a že tedy S. není třeba hledat až v Číně.

Síň, síňce. Většinou označení uzavřeného,
ale nekrytého prostoru [hebr. *chásér*], nádvoří,
dvorů u soukromých domů [Neh 8,16], králov-
ských paláců [1Kr 7,8n.12; Jr 32,2; 33,1;
37,21; 39,15], před královskou komnatou nebo
komnatami [Est 4,11; 5,1; 6,4] nebo kolem
stánku úmluvy a chrámu [Ex 27,9; 40,8;
1Kr 6,36]. Prostor kolem chrámu byl rozdělen
na dvě síň [nádvoří, 2Kr 21,5]. Proto se často
mluví o síních, síňcích Hospodinových [Ž
65,5; 84,3.11; 92,14; 96,8; 116,19; Iz 1,12;
62,9]. Síňe soukromých, tím spíše královských
domů a chrámu bývaly opatřeny studnami.

Někdy však jsou míněny kryté ochozy,
kolonády, jejichž kryt byl podpírán sloupo-
řadím [1Kr 7,6n]. Někdy takové sloupová-
dí bylo i ve vyvýšeném patře [Sd 3,23 užívá
hebr. výrazu, který se vyskytuje pouze na tomto
místě, takže jeho význam je nejistý]. Nejpro-
slulejší krytá kolonáda biblická byla při vých.
průčelí Šalomounova chrámu [1Kr 6,3; Ez
8,16; Jl 2,17]. V chrámu Herodově byla také
kolonáda, nazývaná »síňce Šalomounova«
[J 10,23; Sk 3,11; 5,12]. V této s-i na vých.
straně chrámu se obyčejně shromažďovali
učedníci Ježíše Krista, dokud nebyli vyloučeni z
židovské náboženské pospolitosti. V 1Kr
17,19 jde o podkrovní světničku nebo spíše
o přístřeší, zřízené na ploché střeše orientálního
domu [hebr. *l'ijjá*, řecky *hyperoon*, Sk 1,13;
9,37.39; snad také Sk 20,8].

Řecké *aulé* znamená otevřené nádvoří
[dvůr veleknězova paláce Mt 26,3.58.69; Mk
14,54(Kral. dvůr).66; (u Mk 14,68 je tak pře-
loženo řecké *proaulion* - předdvůr); L 22,55; J
18,15; u Mk 15,16 jde o nádvoří pretoria, t. j.
sídla Pilátova. *Rathouz], sloužící někdy také
za shromaždiště ovci, takže Kral. tentýž řecký

výraz překládají slovem ovčinec, Žilka ohrada [J 10,1.16]. U soukromého domu jde o dvůr [L 11,21], u chrámu o předšíň, zevnější dvůr [Zj 11,2], vyhrazený pro pohany [*Chrámy].

Recké *katalyma* znamená původně místo, kde se vypřáhali koně pro přenocování [L 2,7 maji Kral. hospoda = útulek pro pocestné], pak všeobecně přístřeší se zaopatřením [L 22,11; Mk 14,14].

Sion [hebr. *šijôn* = tvrž?]. - 1. Jeden z vrchů, na nichž byl vybudován Jerusalems, původně starobylá pevnost Jebus [Sd 19,10], kterou David po dobytí přejmenoval na »město Davidovo« [2S 5,7; 1Pa 11,5]. Sem přenesl truhlu úmluvy [2S 6,10nn], takže se S. stal posvátnou horou [Ž 2,6; 9,12; 24,3; 132,13]. Podle nejnovějších výzkumů původní S. ležel na jv straně pozdějšího Jerusalema [viz Bič I., obr. 4, kde je původní S. vyznačen mřížkováním, nebo obrázkem v tomto slovníku na str. 290, kde je původní S. označen výrazem Akra], j. od chrámu, který byl vystavěn na vrchu Moria [1Kr 8,1; 2Pa 3,1; 5,2; sr. Gn 22,2]. S. měl čtyři brány, jak bylo zjištěno vykopávkami. Když byl chrám dokončen a truhla Boží do něho přenesena, bylo také jméno S. rozšířeno na oblast chrámovou [Iz 8,18; 18,7; 24,23; Jl 3,17; Mi 4,7] nebo na celý Jerusalems [Ž 48; 69,36; 133,3; Iz 1,8; 3,16; 4,3; 10,24; 33,20; 52,1; 60,14]. Symbolicky bylo užíváno tohoto jména o náboženské pospolitosti Izraele [Ž 126,1; 129,5; 137,3; Iz 33,14; 34,8; 49,14; 52,8], o eschatologické pospolitosti lidu Božího [Iz 2,3], jež se stane středem světa, v NZ o nebeském Jerusalemu [Žd 12,22; sr. Jz 14,1]. Kristus je podle R 9,33 předpověděným [Iz 28,16] kamenem urážky a pohoršení na Sionu [= církvi], protože ruší všechno doufání ve skutky a spásu spojuje jedině s vírou. Zklamání ujde pouze ten, jenž tomuto »kameni« Kristus, věnuje plnou důvěru. Izrael se na čas. zatvrdil právě pro tento »kamen urážky« a dědicem S-a se stali pohané, ale v plnosti času tento Vykupitel ze S-a spasi i zatvrdělého Izraele [R 11,26]. Podobně i 1Pt 2,6nn vztahuje Iz 28,16 na Krista, jenž je »kamenem úhelným na Sionu-Církvi.

K výrazu »dcera Sionská« *Dcera d).

2. Hebr. *š'ôn* [= zřícenina?], město ležící na území pokolení Izacharova [Joz 19,19] asi 5 km sz od hory Tábora.

3. Hebr. *š'ôn* [= vyvýšený, strmící?], jiné jméno hory Hermon [Dt 4,48].

Sior [= malost], město v hornaté krajině judské poblíž Hebronu [Joz 15,54], snad dnešní *Sa'ir* nebo *Š'ir*, 8 km sv od Hebronu. *Seir.

Sippai [1Pa 20,4]. *Sáf.

Siptéti, stč. syčeti jako had, pískati, míti chraplavý hlas [Iz 10,14; 29,4; Jr 46,22].

Síra [Gn 19,24; Dt 29,23; Jb 18,15; Ž 11,6; Iz 30,33; 34,9; Ez 38,22; L 17,29; Zj 9,17; 14,10; 19,20; 20,10; 21,8n], hořlavina, vyskytující se hojně na pobřeží Mrtvého moře. Zpohanštění Izraelci snad užívali s-y ke spalování lidských obětí v údolí *Tofet. Snad také spojovali ozon, jehož vůně je cítit poblesku,

s přítomností s-y, jak to činili i Řekové a Římané. To snad by pomohlo vysvětlit obrat »dštíti sírou a ohněm« v Gn 19,24; Ž 11,6; Ez 38,22; L 17,29. Téměř všechna nahoře citovaná místa se vztahují na Boží soud.

Sirach, studnice nebo cisterna asi 2,5 km sz od Hebronu, snad dnešní '*Ain Sárá*. U této studnice byl na návod Joábův chycen Abner a přiveden do Hebronu, kde byl zabit [2S 3,26nn].

Sirion [Ž 29,6], jedno z různých jmen hory Hermon. *Sarion. *Sanir.

Siroba, stč. = zbavenost pomoci, dětí, rodičů, mužů [Ez 36,12], vdovství; osiřelost, opuštěnost. »Uvésti s-u« = zbavit děti [Lv 26,22; Dt 32,25; 1S 15,33; Iz 47,8; Jr 15,7]. »Synové s-y« [Iz 49,20] je vykládáno buď jako »dětí, které ti zůstaly po ztrátě ostatních«, anebo jako výrok o bezdětné ženě, již je zaslíbeno tak četné potomstvo, že pro ně nebude dost místa [obrazně o Sionu ve smyslu lidu Božího]. »Přivést na s-u« [Ez 14,15] = zničit, zpusťšiti.

Sirotek. Hebr. *játôm* značí většinou dítě bez otce nebo ztrativší otce [sr. Ž 68,6; 109,9; Pl 5,3] a tudíž bez právní ochrany [Jb 6,27; 24,3; 29,12; 31,21n; Jr 5,28]. Zákon Mojžišův a celá bible doporučuje a zdůrazňuje ochranu vdov a sirotek a vytýká, že je tato povinnost opomíjena [Ex 22,21; Dt 16,11.14; 24,19-21; 26,12n; 27,19; Iz 1,17.23; 10,2; Jr 7,6; 22,3; Ez 22,7; Za 7,10; Mal 3,5]. Zákon stanovil, že paběrky na poli i na vinici a vše, co samo naroste při úhorování každého sedmého roku, patří vdovám, sirotkům a jiným potřebným [Dt 24,17; sr. Ex 23,11; Lv 19,10; 23,22]. Také část povinných desátků měla připadnouti vdovám a sirotkům [Dt 14,28n]. Vdovy a sirotci stojí pod zvláštní Boží péčí [Dt 10,18; Ž 146,9]. Tomu, kdo by je utiskoval, hrozí Bůh tresty i na manželce a na dětech [Ex 22,22-24]. NZ pak vidí ve starosti o vdovy a sirotky v jejich tísní jeden ze základních rysů čisté a bezvadné zbožnosti [Jk 1,27].

U J 14,18 ujišťuje Ježíš, že své učedníky nepustí osiřelé, i když jim na čas bude odňat smrti. Snad je v tom obsažena i myšlenka, že nezůstanou bez ochrany jako děti bez otce. Ježíš tím navazuje na v. 15-17, kde učedníkům slibuje Utěšitele, toho Ducha pravdy, ale připouje, že přijde sám. Ani jeho smrt je nepřipraví o jeho přítomnost.

Sisa, písař Davidův a později Šalomounův [1Kr 4,3], nazývaný Sasa v 1Pa 18,6 a Seiáš v 2S 20,25, snad totožný se Saraiášem z 2S 8,17. V jeho rodině se udržovalo písařské umění, takže i jeho synové Elichoref a Achiaš byli téhož povolání.

Sisera, jeden z Netinejských, jehož potomci se vrátili ze Zorobábelem ze zajetí babylonského [Ezd 2,53; Neh 7,55].

Sismai, Judovec z čeledi Ezronovy, z rodu Jerachmeelova [1Pa 2,40].

Síti *Seti.

Sítí, hebr. *góme'* [= různé druhy rákosí, botan. *Juncus* nebo spíše **Papyrus antiquorum*, Jb 8,11; Iz 35,7]. Podle Iz 18,2 byly ze s. zhotovovány čluny, patrně splétáním [Kral. »nástroje z sítí«]. Matka Mojžíšova zhotovila ošitku ze s., omazala ji tmelem a smolou, aby byla vodotěsná [Ex 2,3]. - Hebr. *'agmôn*, nějaká rákosovina, rostoucí v bažinách, patrně nízkého vzrůstu [Iz 9,14; 19,15], svěšující listy [Iz 58,5]. Hodila se dobře ke kroucení provazů.

Egyptané loví v papyrovém houští ryby. Jejich čluny jsou zhotoveny z papyru. Reliéf z chrámu v Thebách.

Sítka, nvč. síťka, síť. K chytání ptáků [Př 1,17 *Léč. *Osídlo] a zvěře bylo užíváno různých sítí. Bývaly rozprostírány na zemi tak, že se do nich oběť zapletla [sr. Jb 19,6; Ž 9,15; 25,15; 57,7] nebo přímo házeny na zvíře [Ez 12,13]. Při *lovení ryb bylo užíváno vlečných sítí [Ab 1,15,17; sr. Mt 13,47n] nebo čeřenů [Mt 4,18; J 21,6]. *Rybolov. Ž 69,23 překládá Duhm: »Budiž jim stůl jejich před nimi pastí, a pokojné oběti léčkou«, a vykládá, že jde o kněze, obětní stůl a oběť. Kral. chápou verš tak, že žalmista prosí, aby se jeho nepřátelé dočkali opaku pokoje, štěstí; aby tam, kde očekávají »pokojný způsob«, přišel pravý opak.

Sitnah [= osočení, nepřátelství; v hebr. tentýž kořen jako ve slovu *satan*], jméno druhé studnice, kterou vykopal na fílištinském území v údolí Gerar Izák. Tato studna se stala předmětem sporu mezi pastýři gerarskými a Izákovými [Gn 26,21]. Snad dnešní *Šutnet er-Ru-cheibé* [Rehobot, sr. Gn 26,22].

Sitrai Sáronský, který dohlížel na Davidova stáda v Saron [1Pa 27,29].

Sít *Sítka.

Siza, otec jednoho z Davidových udatných vojevůdců [rytířů] z pokolení Rubenova [1Pa 11,42].

Sjednomysliti se = shodnouti se na jednom úmyslu, učiniti rozhodnutí [Zj 17,17].

Skákání, stč. = tanec, skoky, o poskakování rychle jedoucích válečných vozů na nerovné půdě [Na 3,2].

Skákati, poskakovati [Gn 11,21; Ž 29,6; Pis 2,8]. Obrat »kameníčko skálo« [Ž 77,18] vysvětluje Kral. v Poznámkách, že jde o kroupy a že výraz »skálo« = sem i tam běhalo. Zeman a většina novějších překladatelů mají: »Mračna vylévala vodu, oblaka vydala hlas a tvé šípy [blesky] procházely sem tam«. *Kameníčko. Sloveso s. má ve stč. často smysl tancovati [1Kr 18,26; Iz 13,21; Mt 11,17; L 7,32].

Skála. Tak překládají Kral. různé hebr. výrazy, jež obecně vyjadřují sílu, bezpečnost, skalisko a pod. V kopcovité a hornaté Palestině bylo mnoho skal, jež měly určitá vlastní jména. Na př. s. *Goréb [Sd 7,25; Iz 10,26], Etam [Sd 15,8, *Etam 4], *Remmon [Sd 20,45; 21,13], s. v *Lechi [Sd 15,19], s. Bóses a Seneh [1S 14,4], s. *rozdělující [1S 23,28], s-y kamzíků [1S 24,3]. Viz také *Sela. S-y byly sídlištěm orlů [Jb 39,27n], kamzíků [1S 24,3], králíků [Př 39,26; sr. Ž 104,18] a pod. Am 6,12 připomíná, že kůň nemůže běžet po skále, a Př. 30,19 se zmiňuje o nezbadatelnosti cest hada na s-e. Dt 32,13 vděčně vzpomíná na to, jak Bůh živil svůj lid medem skalních včel [Ž 81,17; sr. Iz 7,18n]. Jb 29,6 si všímá s uspokojením, že i na skalnaté půdě se někdy daří olivovníkům. Skal, zvláště pískovcových, do nichž bylo možno vydlabat umělé jeskyně, bylo užíváno jako bydlíšť [Jb 24,8; 30,6; Jr 49,16]. Bývaly do nich vytesávány hroby [Iz 22,16; Mk 15,46]. Jb 19,24 připomíná nápisy, vryté do s-y. Na neúrodnost, pustotu a vyprahlou s-y naráží Ez 24,14, když prorokuje, že z Tyru [hebr. = Skála] učiní Bůh s-u vyprahlou [Kral. »vysedlou«, sr. Ez 24,7n; L 8,6]. S. byla vhodným útočištěm v nebezpečí a zdála se dokonale ochranou [1S 13,6; Iz 2,14; 7,19; Jr 4,29; 48,28; 49,16; Abd 3; sr. Ž 27,5; 40,2; Zj 6,15]. U Jr 5,3 je s. symbolem lidské zatvřelosti. Svržení se skály byl jeden z druhů poprav [2Pa 25,12; snad také 2S 21,6,10; sr. L 4,29]. S. nebo osamělý bludný balvan býval často oltářem [Sd 6,20,26; 13,19; sr. Iz 57,5].

Hospodin je ve SZ a, zvláště v žalmech velmi často nazýván s-ou [Ž 18,3,47; 19,15; 31,3n; 62,3,7n; Iz 37,10; 44,8; Ab 1,12 a j.], s-ou věčnou [Iz 26,4], s. Izraelovou [Iz 30,29], s-ou spasení [Ž 95,1]. Je tím vyjádřena neměnitelnost a spolehlivost Boha jako pomocníka a ochránce vyvoleného lidu, jako bezpečného úkrytu »v zemi vyprahlé« [Iz 32,2]. Co Izrael mínil, když Boha nazýval s-ou, je nejlépe vyjádřeno v t. zv. písni Mojžíšově [Dt 32,1-43], jež opěvuje neměnnou věrnost ke smlouvě a za

slíbením, jeho péči a ochranu nad Izraelem [Dt 32,10nn], jeho otcovství [Dt 32,18], jeho spasitelnou činnost [Dt 32,4]. S touto naprostou stálostí a spolehlivostí Boží je srovnávána nevěrnost a nespolehlivost Izraelova. Někteří vykladači se domnívají, že hebr. *sûr* [= skála] je dokonce jedním ze jmen Božích, protože i assyrská božstva Assur a Bel jsou nazývána »Velká skála« [sr. Dt 32,31; Iz 31,9]. Hebr. *sûr* právě v tomto smyslu se vyskytuje také ve složených izraelských jménech [Nu 1,5.6.10; 3,35]. Snad je někdy i hlubší význam za obratem, že Hospodin, jeho hněv, jeho slovo rozrážejí skály, než jen náboženský popis přírodní katastrofy [1Kr 19,11; Jb 14,18; Jr 23,29; Na 1,6; sr. Mt 27,51].

V NZ to, co bylo řečeno o Hospodinu ve SZ, je přeneseno na Krista. Neboť v něm se zjevily všechny vlastnosti Boží, jež byly symbolisovány s-ou. Člověk, který vystavěl dům svého života na s-e Kristových slov, je prohlášen za moudrého muže [Mt 7,24-27 = L 6,48]. Víra v Krista je skálou, na níž je založena církev [sr. 1K 3,10-15]. Tak jest rozuměti výroku Ježíšovu u Mt 16,18: »Ty jsi Petr [řecky *petros*], a na též skále [řecky *petra*] vzdělám církev svou«. *Petros* v řečtině znamená úlovek skály [petra]. Je sotva myslitelné, že by Ježíš chtěl označit Petra za skálu, na níž spočívá církev, když přece celý NZ pokládá Krista za jediný základ církve. Petr byl sice vůdcem apoštolské skupiny a její práce mezi Židy [Ga 2,7], mohl být tedy představitelem první vrstvy duchovní stavby-církve [sr. Ef 2,20n], ale zdá se, že na t. zv. apoštolském koncilu nikoli Petr, ale Jakub má přední místo [Sk 15; sr. pořadí v Ga 2,9], a Pavel připomíná, že musel Petra pokárat pro pokrytectví [Ga 2,11nn]. Spíše tedy jde o Petrovu skálopevnou víru v Krista, na níž je vzdělána církev. Tak vykládali tento výrok staří exegetové, na př. Origenes: »Máš-li Petrovu víru, jsi úlovek skály jako on; máš-li Petrovy moci, máš Petrovy klíče«. Církev za všech dob spočívala na mužích, kteří měli skálopevnou víru; títo mužové byli skalami, protože byli založeni na skále [petra], již je Kristus sám. V 1K 10,4 Pavel výslovně jmenuje Krista *petra* = skála. Ovšem, zde navazuje na mimobiblickou židovskou tradici, podle níž »duchovní skála« šla za Izraelem při putování pouští, vždy znovu připravena k napojení žíznivých [sr. Ex 17,6; Nu 20,8; 21,16-18; sr. J 7,37n]. Tuto duchovní skálu prohlašuje Pavel za preexistujícího Krista.

»S. pohoršení« [R 9,32n]. *Kámen. *Pohoršení.

Skáli, skálé, stč. = místo, kde je více skal pohromadě, skaliska [Jb 30,6; Jr 4,29; Mt 27,51; Zj 6,15]. *Skála.

Sklad, t. j. skladiště, skladištní město, kde byly ukládány potraviny a jiné zásoby [Ex 1,11; 1Kr 9,19; 2Pa 8,4; Jr 41,8; sr. Gn 41,48.56], obilnice, zbrojnice [Neh 3,19], ale také tržiště [Iz 23,3].

Skladatel, stč. ten, jenž něco dohromady skládá, zlomyslně vymýšlí, zvláště lži [Jb 13,

Skáli-Sklíčen [887]

4; sr. Ž 119,69]. Nesnadný je výklad Kaz 12,11, kde mají Kral. výraz »slova skladatelů«, při čemž výraz »slova« vsunují. Někteří myslí na členy shromáždění mudrců, jiní na sběratele přísloví nebo na přísloví sama, ale taková, jež jsou nejpodatřejší, nejznamenitější [vybraná přísloví]. Jejich původcem je »pastýř jeden«, t. j. Hospodin.

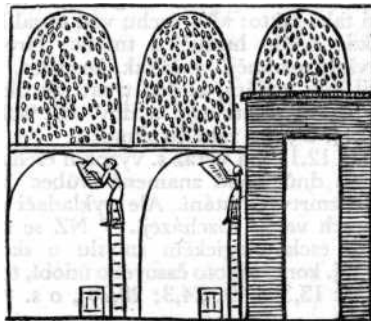
Skládati, stč. = vymýšleti, zamýšleti [Gn 50,20], osnovati [Ž 50,19; Iz 32,6], ukládati [Jb 31,24; 38,11], uchovávat [Ž 119,11; L 1,66; 2,19], shromáždit, dohromady sehnati [Ž 49,15]. »S. nadějí« = složiti důvěru = doufati [Ž 33,21; 40,5; 73,28]. »S. poklady« [Mt 6,19n], doslovně z řeckého *thésaurizein* = thesaurovati, ukládati v pokladně, hromaditi [sr. 2Kr 20,17; Ž 39,7; Za 9,3; o hromadění nátisku a loupeže Am 3,10]. Podle Mt Ježíš vyzývá ke skládání nebeských pokladů [sr. Mk 10,21; L 12,33n] na místo pokladů pozemských. Být v Bohu bohatý - to rozhoduje časně i věčně [L 12,16-21]. Všecko spoléhání na zemské poklady považuje za neslučitelné s vírou v Boha [Mt 6,24nn; sr. Jk 5,3].

Pavel doporučuje Korintánům, aby každý vždy v neděli dal stranou a uložil určitou částku na sbírku pro jerusalemský sbor [1K 16,2].

Skláněti se. Tak překládají Kral. většinou dva hebr. výrazy: *kára'* [= klekati, 1Kr 19,18; Ž 22,30; 72,9; 95,6; Iz 45,23 a j.] a tvar slovesa *šáchá* [= padnouti na zem, Gn 27,29; 2Kr 5,18; Ž 45,12; 99,5]. Jde o modlitební gesto [*Klekati. *Modlitba. *Padati], jež bylo výrazem jednak poddanství, jednak pokorné poslušnosti ať vůči Bohu nebo božstvům [1Kr 19,18; sr. s Ř 11,4; 2Kr 5,8; Ž 106,19; Jr 1,16]. Celý SZ je nesen přesvědčením, že jednou se budou před Hospodinem skláněti všichni národové [Ž 22,30; 66,4; 72,9; 86,9; Iz 45,23; sr. F 2,9nn].

Sklený *Moře sklené.

Sklíčen, -ý, sklíčiti. Ve významu zkřiviti se, pohnuti se, býti zkřiven [L 21,3], zkroutiti se [úzkostmi, bolestmi, nemocí], na př. Ž 38,7.

Egyptská obilní sýpka. Nahoře tři plná oddělení, dole otroci nasypají obilí otvory ve stropě. Podle Wilkinsona.

[888] Sklípek-Skropiti

Hospodin pozdvihuje s-ě, t. j. sehnuté, snížené, ponížené [Ž 145,14; sr. Ž 57,7; 146,8]. U Iz 21,3 jde snad o závrat: »Zmocňuje se mne závrat« [sr. Iz 19,14, kde jde o výraz téhož hebr. kořene].

Sklípek [Jr 37,16]. Geologické ohledání pudy v Jerusalemě a okolí ukazuje značnou pórovitost hornin. Jsou zde jeskyně, chodby, komíny, průrvy. Dům Jonatana písaře [Jr 37,15] stál nejspíše na přirozené trhlíně horniny, která mohla být snadno rozšířena o jednotlivé sklípky, vězeňské cely. Č.

Sklizení, sklízeti. *Slavnost. *Žeň, žně.

Sklo, řecky *hyalos* [Zj 21,18,21; sr. 4,6; 15,2], snad skutečně s., jež bylo známo Rekům už od dob Herodotových a Egyptanům [v době XVII. až XX. dynastie] a Feničanům dávno před odchodem Izraelců z Egypta. Hebr. *z'kúkit*, které však Kral. u Jb 28,17 překládají »drahý kámen« [Hrozný v souhlase s novějšími překlady: sklo].

Skloniti [se]. *Skláněti. Ve významu sehnouti se [J 8,6], pokořiti [se], na př. Iz 2,11; Mi 6,6; zhroutiti se [Ž 44,25], v účtě padnouti na zem [Gn 18,2; Ab 3,6]. »S. šiji pod jho« = přijmouti nadvládu někoho, podrobiti se někomu [Jr 27,11n]. »S. se k hlavám lůže« [Gn 47,31] = zaujmouti modlitební postoj na loži [sr. 1Kr 1,47]. O ženě, pracující ku porodu, říkají Kral., že se sklonila [IS 4,19]. S. hlavu = položit hlavu [Mt 8,20]. L 24,5 překládá Hejčl-Col: »Sklipily zrak k zemi«.

Skonání, skonati, skonávati [se], stč. = dokonání, konec [Žd 7,3], zakončení; dokonati, dokoněti [L 4,2], vyplňovati se, dokonávati se, končeti [se], na př. Joz 17,9; 19,29,33; Jb 31,40; Ž 72,20]. Někdy skonati = odumřítí, dokonati, zemřítí [Gn 25,8,17; 35,29]. Skonání = smrt [Dn 11,45; sr. Mk 5,23], úplný konec, zničení [Ez 11,13; 21,25]. Ž 78,33 překládá Zeman: »Tu dal pominout jejich dnům jako vánku [t. j. nicotnosti]«. Do textu Jb 7,2 vsunují Kral. výraz s-i [dila svého]. Avšak hebr. *po'al* [= dílo, práce] může znamenat také výsledek práce, mzdu. Hrozný překládá: »Jako nádeník čeká na svou mzdu«. Jb 26,10 lze překládati také takto: »Na vrchu vod opsal kruh, tam, kde světlo hraničí s tmou« [Hrozný]. Kral. však rozumějí verši tak, že meze, které vyměřil Bůh vodám, budou trvat tak dlouho, pokud budou trvati noci a dny. »S. *soboty« [Mt 28,1], t. j. po západu slunce.

U Dn 12,13 má výraz s. význam eschatologický: »s. dnů« snad znamená vůbec konec času po zmrtvýchvstání. Ale vykladači se tu v názorech velmi rozcházejí. V NZ se mluví v tomto eschatologickém smyslu o skonání *světa, t. j. konci tohoto časového údobí, tohoto éonu [Mt 13,39n.49; 24,3; 28,20], o s. *věků [Žd 9,26].

Skončení, stč. ukončení, konec; smrt [Ž 7,10; 90,9; Jr 12,4; Pl 1,9; Dn 9,26 a j.]. *Skonání.

Skopec byl důležitou složkou jak výživy

[Gn 31,38], tak obětního života tam, kde šlo o oběť zápalnou [Gn 22,13; Lv 1,10; 8,18; Iz 1,11] a pokojnou [Lv 3,6; 9,4; Nu 7,17,88], zvláště však oběť za vinu [Lv 5,15; 6,6]. Ze skopových koží na červeno barvených byla zhotovena část příkrývek, kryjících stánek úmluvy na poušti [Ex 26,14]. Ze skopových rohů byly zhotovovány válečné hlásnice [Joz 6,4-6.8.13], jež však sloužily také při svolávání některých náboženských slavností. Daniel spatřil ve vidění skopce se dvěma rohy různé velikosti: menší znamenal říši Medskou, větší Perskou [Dn 8,3-7.20]. »Skopec naplnění« [Ex 29,22.26] *Naplnění. K Ez 34,17 viz Mt 25,32. *Beránek.

Skoro, stč. skóro = brzo, rychle. Skoro-li = jak brzy, kdypak, kdy již [Ž 41,6; 42,3; 119,82.84].

Skořice, kořená, vonná vnitřní kůra mladších stromků skořicovníku [*Cinnamomum Ceylanicum*], který se pěstuje hlavně ve vých. Indii a na Ceylonu, ale také v Arábii. S. se uvádí v Ex 30,23 jako součást oleje »k svatému pomazání«, v Př 7,17 jako voňavka, v Pis 4,14 jako rozkošná rostlina zahradní, ve Zj 18,13 je vyjmenována mezi kupeckým zbožím Babylonu.

Skot. S nomádkým životem Izraelců souviselo, že pěstovali velká stáda, v nichž skot [jsou jmenováni býk, kráva, jalovice, tele] měl důležitý význam. Podle Lv 22,24 bylo zakázáno vyklešťování při zvířatech, určených k oběti. Vyklešťování ovšem bylo známé v celém starověku.

Skoták, pastýř skotu [Am 7,14], *Amos, e.

Skoupěti se, stč. = skrbli, lakomě si počínati [Př 21,26].

Skrbný, stč. = lakomec, držgrešle [Iz 32,5,7].

Skropení, hebr. *nesek* [od slovesa *násak* = vylítí, vylévatí. *Oběť, 1c), které Kral. obvykle překládají výrazem mokrá oběť [Iz 57,6; Jr 7,18; 19,13; 32,29; 44,17-19.25; Ez 20,28 vesměs o pohanské modloslužbě; Ex 29,40n; 30,9; Lv 23,13.18.37; Nu 6,15.17; 15,5,7; Ez 45,17; Jl 1,9 a j., vždy ve spojení s jinými oběťmi]. Jde o t. zv. úlitbu, jež se prováděla tak, že víno bylo vyléváno k oltáři nebo na oltář nebo na posvátný sloup [Gn 35,14]. Tato úlitba se nesměla konat ve spojení s obětí za hřích a vinu. Někteří vykladači však vidí v Iz 53,12 narážku na tuto úlitbu.

1Pt 1,2 navazuje nejspíše na Ex 24,3.8, kde se Izrael před uzavřením smlouvy nejprve zavázal k poslušnosti a pak byl pokropen obětí krví na očistění od hříchů [sr. Žd 12,24; 1J 1,7].

Skropení, stč. = strakatý [Gn 31,10].

Skropiti, skropovati, pokropiti [Lv 6,27; Ž 68,10]. V Ž 65,13 je tak přeloženo hebr. *rá'af* [= kapati; poprchávati; rositi]. Zeman překládá: »Oplývají pastviny pouště«, což ovšem dává příčinu k plesání pastýřů. U Iz 52,15 hebr. *názá* [= střikati, postříkati, pokropiti, sr. Ex 29,20; Lv 4,6; Iz 63,3] podle některých novějších překladačů v tomto případě zna

mená »vyskočit v úžasu«, nikoli kultický obřad kropení [krví]. Heger a j. podle LXX překládají: »Užasnou nad ním kmenové četní«. Jde prý o popis zděšeného neklidu při pohledu na Mesiáše.

Skrotiti, nč. zkratiti, ukrotiti [Mk 5,4; Jk 3,7], umlčeti [Z 31,18], tišiti [Z 65,8], konejšiti [Z 89,10]. »Skrocut jazyk od zlého« [1Pt 3,10] = zdržuj jazyk od zlého. Velmi těžký je překlad Z 76,11, kde Kral. hebr. *chagar* [= opásati se] překládají slovesem s. V Poznámkách pak toto sloveso vykládají jako »stáhneš, obklíčíš«. Zeman překládá: »Zbytek výbuchů hněvu si opášeš« a v poznámce vykládá: »jako meč, aby vykonal Boží plány«. Duhm podle LXX překládá: »Ostatek kmenů bude tobě slavit svátky«, při čemž mění i první polovinu verše: »Všecka lidská pokolení tě budou chváliti« [sr. Za 14,16-19].

Skroušený *Zkroušený.

Skrýše. Tak překládají Kral. několik hebr. a dva řecké výrazy, jež znamenají ukryt, tajné místo [Jb 31,33; Z 10,8; 64,5; Jr 13,17; 49,10 a j.], světnici, komoru, spíž [Jb 37,8; Př 7,27], doupě, houštinu [na př. lvi brloh, Jb 38,40], vojenský, obranný kryt [Na 2,5], nejskrýtější místo domu [Mt 24,26], komoru, sklep [L 11,33] a pod. Zvláště o nepříteli lidu Božího se praví, že číhají v skrýších [Z 10,8; 64,5], ale Bůh jej ukryje v nejtajnějších místech svého stanu, t. j. bude jejich útočištěm [Z 27,5], skrývá je v skrýších svého obličej, t. j. jsem své přítomnosti oslepi nepřátele, takže jeho lid bude bezpečen [Z 31,21; sr. Iz 4,6]. Zalmisté znovu a znovu vyznávají, že Bůh je jejich s., t. j. ochrana [Z 32,7; 61,5; 91,1; 119,114]. Jednou z vlastností Mesiášových je to, že »bude jako skrýše před větrem« [Iz 32,2]. Před Bohem se ovšem nikdo neukryje: všechny s. svých nepřátel i nevěrných přátel odhalí [Jr 23,24; 49,10] a zatopí [Iz 28,17]. Jb 20,26 praví v Kral. překladu, že neštěstí číhá na Božího nepřítele i ve skrýších jeho vlastního domu, kde se bláhově cítí před Bohem naprosto bezpečen. *Skrýti [se], skrývati [se].

Skrýt, skrytý, skrytost *Skrýti [se]

Skrýti [se], skrývati [se]. Tak překládají Kral. nejméně 12 různých hebr. kořenů, jež nadto překládají velmi rozmanitě [*Tajiti, zatajiti. *Tajný. *Mrákota]. Toto překvapující bohatství hebr. slovníku je známkou toho, že Izraelec měl hluboký smysl pro skrytost, tajemství, neprobadatelnost věcí, zatím co současný řecký člověk se domníval, že rozumová schopnost stačí na všechna tajemství skutečna. Proto je v klasické řečtině a také v LXX patrná výrazová chudoba pro vyjádření toho, co je skryto.

Není třeba zvláštního výkladu míst, kde se v bibli mluví o skrývání v běžném a všedním slova smyslu, na př. Gn 3,8; Ex 2,2n; Joz 2,4; 7,22; Sd 21,20; 1S 13,6; Př 6,27; Jr 13,4. Výrazy »skryté poklady«, »poklady skryté v poli« [Jb 3,21; Iz 45,3; sr. Mt 13,44] snad navazují na orientální zvyk zakopávat cenné věci v době nebezpečí a válek do země. Hledání skry

tých pokladů se tam stalo tak běžným, že do dneš orientálci podezřívají archeology, řídící vykopávky, že hledají skryté poklady. »Skryté poklady v písku« [Dt 33,19] prý označují písek, z něhož bylo možno vyráběti sklo. Strabo a Plinius dosvědčují tento skelný písek na břehu Středozemního moře právě tam, kde se původně usadil kmen Zabulon.

Theologického významu nabývá sloveso s. se tam, kde se mluví o Bohu. Podle Iz 45,15 je Izraelův Bůh Bohem silným, skrývajícím se, t. j. jeho podivuhodné spasitelné cesty se vymykají lidskému postřehu a jsou nepředvídatelné. Kral., závorkami u tohoto verše patrně chtějí naznačit, že nejde o vyznání Egyptských, Sabejských a j., nýbrž o poznámku prorokovu. Novější vykladači však [Orelli, Duhm a j.] nesdílejí tento názor a kladou i tento výrok do úst bývalých Božích nepřátel. Neprávem. Vždyť i pro Izraelce je Bůh-Stvořitel nebe i země Bohem skrytým. Vyslychá »ze skrýše hromu« [Z 81,8; sr. Ex 14,24; Dt 4,11], přebývá v »mrákotě« [1Kr 8,12], zná skryté, t. j. budoucí věci, zatím co člověk náleží zabývati se tím, co mu bylo zjeveno, t. j. vůli Boží [Dt 29,29]. Neboť Bůh bible vystupuje ze své skrytosti, zjevuje se tam, kde je toho třeba a pokud je toho třeba. Zvláště svým mimořádným nástrojem odhaluje své zámysly [sr. Gn 18,17; Dn 2,22], svou skrytou moudrost [Z 51,8], svou vůli [Dt 29,29; 30,11]. Ale ve své podstatě zůstává skrytým, nepřístupným tajemstvím jakožto svatý Hospodin [sr. Ex 3,5; Jb 28,21; Př 25,2; Iz 6,5]. Zato jemu nezůstává nic skryto [Gn 18,14; Jb 34,22; Z 69,6; Jr 16,17; 23,24; 32,17; 49,10; a zvl. Z 139], což je povzbuzením a útěchou zbožným [Z 38,10; Iz 40,27], ale hrůzou těm, kteří se stavějí proti Bohu. Proto se skrývají [Gn 3,8.10; 4,14; Iz 2,10], štítí se světla [sr. Z 10,10; Iz 29,15], své modly ukrývají [Dt 27,15], utíkají před Bohem. Svým věrným však dává Bůh podíl na své skrytosti, skrývá je [Z 27,5; 31,21; Iz 4,5n; 49,2]. Dokonce i v šeólu [hrobě] se smí zbožný cítit jako skrytý v ruce Boží [Jb 14,13]. Ovšem, někdy se Bůh na čas skrývá i před zbožnými, buď aby je zkoušel anebo káral a soudil. To patří k nejbolestnějšímu zkušenostem těchto lidí [Jb 13,24; Z 10,11; 43,25; 69,18; 89,47; 102,3; 143,7]. Někdy jim Bůh dokonce připadá jako »lev v skrejších« [Pl 3,10], ale utěšují se, že veliké jest milosrdenství Hospodinovo, a tak od Boha skrývajícího se apelují na zjeveného Hospodina, jehož slitování nepřestávají [Pl 3,22.28nn, sr. Z 22,25]. Ale právě proto zbožný člověk schoává ve svém srdci Boží slovo [Jb 23,12; Z 119,11] a nezatajuje je, nýbrž svědčí o něm [Z 40,11; 78,4].

V NZ Bůh se svým královstvím je skrytý člověku, přístupný pouze cestou zjevení [Mt 11,25]. Království Boží je podobno pokladu, skrytému v poli [Mt 13,44], anebo kvasu, ukrytému [Zilkův překlad!] do tří měřic mouky [Mt 13,33; L 13,21]. Poklad ovšem může být nalezen

[890] Skřipěti-Skutek [dílo]

a kvas začne působit. »Není nic skrytého, co by nemělo zjeveno býti, ani tajného, co by nemělo zvědino býti« [Mt 10,26; L 8,17; 12,2n; Mk 4,22]. Právě učedníci Ježíšovi mají, až přijde čas, vydávat svědectví o těchto skrytých pokladech [Mt 5,14nn; L 8,16; 11,33]. Za života Ježíšova ovšem jim zůstávalo mnoho skryto, zvláště význam jeho utrpení a smrti [L 9,45; 18,34; sr. Mt 16,22nn; Mk 8,32nn]. Bůh před těmi, kdo jej vážně nehledají, před moudrými a opatrnými skrývá dokonce i cestu spásy [Mt 11,25n; L 10,21; 19,42; sr. Mk 4,11n; Mt 13,35]. Ten však, jemuž bylo tajemství království Božího zjeveno, má učinit vše, aby si je zajistil [Mt 13,44]. Ovšem, nesmí si při tom počínat tak jako nevěrný služebník, který svěřenou hřivnu zakopal v zemi a skryl ji [Mt 25,18.25nn, sr. L 19,20nn]. Člověk nemůže být natrvalo skrytým, tajným učedníkem Ježíšovým anebo chodit k němu jen ve skrytu noci [J 3,2; 7,50; 19,38n]. Tím však se nepraví, že učedník Ježíšův má svou zbožnost vytrubovat, jak to doslovně činili farizeové [Mt 6,17n]. Jeho dobročinnost má »býti v skrytém« [Mt 6,4], stejně jako jeho modlitební život [Mt 6,6] a půst [Mt 6,18]. Neboť tu jde výhradně o záležitost mezi Bohem a člověkem. Bůh vidí v skrytosti a odplácí v skrytosti [viz Žilkův překlad uvedených míst!].

V souhlase s jistotou, že Ježíš koná vše jen tenkrát, naplnil-li se jeho čas nebo přišla-li jeho hodina [J 7,8; 8,20], evangelista Jan mluví několikrát o tom, že Ježíš konal své dílo v skrytém [J 7,4.10] anebo že se skryl [J 8,59] anebo že odešel a skryl se [J 12,36]. Snad je v tom i znamení soudu, že s odchodem Ježíšovým přestává pro nevěřící Židy čas milosti. Ale před soudem velekňezovým připomíná Ježíš, že »tajně nic nemluvil« [J 18,20] a kdo chtěl, mohl slyšet.

I NZ je zřejmě přesvědčen, že člověk nemůže Bohu uniknout anebo se před ním skrýt přes všechny své pokusy a svá přání [L 23,30; 1Tm 5,25; Zj 6,15n, sr. s Oz 10,8]. Pán, který přijde, osvíti to, což jest skrytého ve tmě, a zjeví rady srdci [1K 5,4; sr. Ř 2,16; 2K 5,10; Kaz 12,14]. I v NZ dává Bůh svým věrným podíl na své skrytosti [Ko 3,3; 1Pt 3,4] a na skrytých [eschatologických] darech, na zjevení tajemství, skrytého od věků [Ko 1,26; Ef 3,9; sr. 1K 2,7nn], na skryté manně [Zj 2,17]. Neboť ten, kdo má Krista, má otevřen zdroj všech skrytých pokladů moudrosti a poznání [Ko 2,3; sr. Iz 45,3]. Kristus je zjevením skrytého tajemství Božího [1K 2,6nn; Ko 1,27].

Skřipěti, stč. a Kral. skřipěti = skřipati, zvláště o skřipání zubů jako výrazu nepřátelského, nenávistného hněvu [Jb 16,9; Z 35,16; 37,12; 112,10; Pl 2,16], spojeného s přáním zničení odpůrce, *spravedlivého [sr. Sk 7,54]. V NZ jde o zimniční třesavku, jež vyvolává cvakot zubů. Ježíš výrazem »pláč a skřipění zubů« popisuje duševní stav těch, kteří jsou vyloučeni z království Božího, ačkoli vstup do něho byl původně i pro ně jako »syny králov

ství« připravován. Nejde tu jen o popis chladu, jenž panuje v »temnostech zevnitřních«, nýbrž o pozdní zoufalé pokání, jež otřásá celým tělem [Mt 8,12; 13,42.50; 22,13; 24,51; 25,30; L 13,28].

Skutečné činění. F 2,13 překládá Hejčl-Col: »Bůh je to, jenž působí ve vás, jak se mu líbí, že chcete i konáte«, t. j. že nezůstává u vás při pouhé vůli, ale dochází i k činům.

Skutečné = skutkem [Dt 8,1; 1Kr 8,24; Za 6,15].

Skutek [dílo], výsledek nějaké činnosti, práce nebo působení [*Působiti; *Dělati, viz Doplnky!].

1. Skutkové Boží. Bible myslí především na *stvoření nebe i země jako na základní skutek, dílo Boží v minulosti [Gn 2,2.3], při čemž někdy u tohoto celku stvoření jsou vydvíženy některé jeho části. Každá z nich vypravuje o slávě, moci, moudrosti a dobrotivosti Boží [Z 8,4nn; 19,2; 104,24; 139,14], zvláště však člověk, stvořený k obrazu Božímu, takže zaujímá mimořádné postavení mezi dílem Božím [Z 8,7]. Právě proto, že svět a s ním člověk jsou jeho dílem, shlíží na ně Bůh se zvláštním zájmem a milostí [Jb 10,3; 14,15; Z 138,8; 145,9; Iz 64,8], ale ovšem také s naprostou svrchovaností [Iz 41,25; 45,9; Jr 18,6; Ř 9,20n; 2Pt 3,5nn]. Podle Př 8,22 byla to *Moudrost Boží, jež zprostředkovala skutky Boží při stvoření, takže lidská moudrost nestačí na jejich vystižení [Kaz 8,17].

Ale vedle stvoření nebe i země myslí bible i na činnost Boží v přítomnosti, projevující se jeho zásahy do dějin lidstva vůbec a lidu Božího zvláště. Tím se obrací proti deistickému názoru, který se zdál plynout z Gn 2,3 [Bůh odpočinul sedmého dne]. Bůh sice odpočinul od práce na stvoření, ale ustavičně dělá [sr. J 5,17] mezi lidmi a pro lidi. Boží zásahy do dějin vyvolené lidi jsou toho pro biblické pisatele zřetelným dokladem [Ex 34,10; Dt 3,24; 11,3.7; Joz 24,31; Sd 2,7.10]. Boží skutky byly patrné ve vítězstvích Izraelců, v podivuhodných událostech při putování pouští a v jejich opanování zaslíbené země. Tyto skutky Boží byly současně *znamenami [záznaky]: Dt 11,3.7; Z 66,3.5; 77,12. Dějiny lidu Božího byly doprovázeny a určovány skutky Hospodinovými, o nichž sice pozdější pokolení už nic nevěděla [Sd 2,10], ale jichž se směla dovolávat při očekávání skutků Božích v současnosti. Zvláště proroci viděli s-y Boží v současných dějinách, i když široké vrstvy lidu neviděly nic [Z 5,12.19]. Ovšem, pro zatvrzelce tyto přítomné s-y Boží znamenají soud [Iz 28,21; sr. Sk 13,41; Ab 1,5], protože nechť »myslí přiložit ke s-ům Hospodinovým« [Z 28,5; Iz 5,12], pro věřící však spásitelné zasahování Boží do dějin [Jr 50,25; 51,10; sr. Zj 15,3n] i do osobního života jednotlivcova [Iz 45,11; 64,8]. Když Bůh zasáhl do manželského života Ózeášova [Oz 1,2; 3,1], bylo to jeho dílo právě tak, jako když zasáhl do života Jonášova nebo Abrahamova. Zvláště žalmisté viděli ve všech událostech svého života dílo a působení Boží. Při tom

toto zasahování Boží je popisováno jako dokonalé [Dt 32,4], stálé [Ž 33,4], divné [Ž 40,6; 107,8], předivné [Ž 75,2], veliké [Ž 92,6; 111,2], mocné [Ž 111,6]. Jeho s-y jsou prostě pravda [Ž 111,7; Dn 4,34], t. j. s-y pravého Boha, skutečné činy Hospodinovy. Pro věřící, ale i pro nevěřící je Hospodin hrozný ve svých skutcích [Ž 66,3], věřící však jsou jimi rozveseleni [Ž 92,5], ano, Bůh sám se v nich *rozveseluje [Ž 104,31]. Věřícím jsou důkazem Božího milosrdenství [Ž 145,17] a spravedlnosti [Dn 9,14]. Není divu, že se člověk pokládá za svou radostnou povinnost rozhlášovat s-y Hospodinovy [Ž 46,9; 64,10; 92,5n; 107,22.24; 118,17; 145,4nn.17] a dovolává se jich k podpoře své žádosti o záchranu a pomoc [Ž 86,8; 111,2nn; 139,14; 143,5n]. Neboť Bůh zaslubuje své spasitelné jednání i do budoucnosti [Jl 2,21; Am 9,11; sr. Iz 28,21].

Avšak teprve NZ chápe důsledně a plně činnost Boží a jeho skutky s hlediska vykupitelského záměru Božího. Zvláště evangelium Janovo popisuje s-y Ježíšovy jako s-y, které mu dal Otec [J 5,36]. Myslí při tom převážně na divy Ježíšovy, jež jsou svědectvím jeho mesiášství a toho, že v něm přišla spása [J 5,36; 10,25.37n; 14,10nn; 15,24]. Jsou to dobré skutky [J 10,32]; dokazují Boží působení v Kristu; jsou svědky Božího spasitelného jednání [J 9,3]. Ježíš přišel, aby dokonal dílo Boží [J 4,34; 17,4], aby probudil u lidí víru ve své spasitelné poslání [J 6,29]. Ale nevěřící ani v těchto skutcích Kristových nevidí dílo Boží. Může v nich vidět dokonce i dílo ďáblovo [Mk 3,22].

U Pavla je dílem Božím [Kristovým] budování církve [R 14,19n; 1K 16,10; F 2,30] skrze Ducha sv. [Sk 13,2; 14,26], »v Pánu« [sr. 1K 9,1], skrze Slovo [2Tm 4,5]. Je to současné dílo Kristovo, ale i pro Krista; v tomto díle se mají všichni rozhojňovat [1K 15,58; sr. Zj 2,26]. Je to dílo služby [Ef 4,12], jejímž základem je dobré dílo, započaté ve věřících samým Bohem [F 1,6; Ef 2,10; sr. Sk 5,38] a předvedené už od věků [Sk 15,18; sr. Am 9,11]. Ve všech těchto a podobných případech nejde o skutek lidský, ale o dílo Boží, třebaš konané skrze lidi.

2. NZ zná ovšem také dílo, skutky ďáblovy. Ďábel pracuje, je činný v neposlušných synech [Kral. »v synech vzpoury«, Ef 2,2; sr. J 8,41]. Jeho dílo je doprovázeno »vší mocí, divy i zázraky lživými [2Te 2,9], ale přece jen podléhá moci Boží, který je dokonale ovládá [2Te 2,11]. Kristus přišel proto, aby kazil s-y ďáblovy [1J 3,8].

3. Skutkové lidští. Bible má k lidským skutkům nedůvěru, protože i pro ně platí kletba vyslovená v Gn 3,17nn. I tam, kde není uveden žádný odsuzující přívlastek, mívá výraz s. [dílo] nepřiznivý příděch, patrný ze souvislosti [Iz 29,15; 41,29; 65,7; 66,18; Jr 7,13; 25,6; Ez 16,30; Am 8,7; Mi 6,16]. Dílo hříšníků je falešné [Pr 11,18], za nic nestojí [Iz 41,29], nic není [Iz 41,24]. »Dílo rukou lidských« je ustáleným sz výrazem pro modly [Dt 4,28; 2Kr 19,18; Iz 2,8; Jr 1,16; »skutek rukou svých«,

Zj 9,20]. Zvláště NZ ví o skutcích temnosti [R 13,12; sr. Ef 5,11], těla [Ga 5,19], o zlých skutcích [J 3,19; 7,7; 1J 3,12; 2J 11; 2Tm 4,18; Ko 1,21; sr. L 11,48; J 8,41; Tt 1,16], nešlechetných skutcích [2Pt 2,8], mrtvých skutcích [Zd 6,1; 9,14]. Jsou to vesměs skutky, které koná přirozený, k Bohu a Bohem neobrácený člověk, zaprodaný hříchu a hříchu nezbavený [sr. Mt 7,18; L 6,43; Ž 14,2]. Právě proto může SZ mluvit o relativně *spravedlivých [výraz Sellinův], kteří byli přijati na milost [Gn 6,8], a s nimi i jejich skutky [sr. Gn 6,9; 7,1; Ez 14,14.20]. Ne, že by byli bez hříchu, ale uvěřili Hospodinu a počteno jim to za spravednost [Gn 15,6]. Jejich spravednost je však měřena na hříšnosti okolí, je tedy relativní [sr. Gn 18,23nn; 1Kr 2,32; Iz 3,10n; Ab 1,13], a to i tam, kde za spravedlivého je prohlašován ten, jenž zachovává přikázání Boží [Ez 33,12nn; Ž 1,2.5]. Jde v podstatě o ty, kteří usilují o spravedlnost, bojují o ni a touží po ní [Iz 51,1; Mal 3,18]. Vedle těchto čistě prorockých tónů se ozývají už ve SZ náznaky, které prozrazují, jak snadno člověk spoléhá na své skutky, zvláště kultického rázu [Ž 18,25; 26,6; 73,13; 101,2; sr. Jb 31,5nn; Ž 7,4-6.9; 17,1.3; 35,12nn]. Právě na této půdě vyrostl později farizeismus se svým názorem o dobrých skutcích, které Hospodin spatřuje a příznivě hodnotí [sr. Ž 33,15], podle nichž odpáčí [sr. Ž 62,13; Př 24,12; Jr 25,14; Pl 3,64]. Při tom ovšem i SZ zná skutečnosti, jež odporují tomuto názoru: skutky odplata [Kaz 8,18].

NZ navazuje na sz prorockou linii. »Dobrý s.« je pouze ten, který plyne z upřímné víry v Ježíše Krista, z uctěnívtví a příslušnosti ke Kristu. Farizeové činí všechny své skutky, aby dosáhli lidské chvály [Mt 23,5]. Kristovi učedníci proto, aby byl oslaven Bůh [Mt 5,16]. Ale k těmto skutkům musí být člověk stvořen, t. j. musí je konat se srdcem od Boha v Kristu přetvořeným [Ef 2,10; sr. Mt 7,18]. V R 14,23 je to formulováno slovy: »Cožkoli není z víry, hřích jest«. Odtud pochopíme Pavlův boj proti »skutkům zákona«, t. j. proti těm ustanovením, jež se stala Židům prostředkem k dosažení vlastní spravedlnosti, na nichž si zakládali a na něž spoléhali i před Bohem, ať už to byla obřízka nebo něco podobného. [*Ospravedlnění 4, c-d.]. Člověk podle Pavla není ospravedlněn na základě skutků zákona [Ga 2,16; 3,2.10; R 3,20.27; 4,2nn], nýbrž pouhou milostí, z víry v Krista [Ef 2,8n; 2Tm 1,9; Tt 3,5]. Proti skutkům Zákona staví NZ skutek Boží [Kral. »dílo Boží«]: věřiti v toho, koho Bůh poslal [J 6,29]. Tam, kde člověk ještě nějak spoléhá na některý skutek Zákona, na př. na obřízku, ztrácí spásu v Kristu [Ga 5,2-4]. Na druhé straně však Pavel nepřestává zdůrazňovat, že z víry v Krista plynou skutky, vyvolané Duchem svatým. Tímto Duchem sv. je třeba mrtviti skutky těla [R 8,13; 13,12; Ga 5,19]; nutno slvíci starého člověka s jeho skutky [Kó 3,9]. Cokoli věřící činí, činí ve jménu Pána

[892] Skutky apoštolů

Ježíše [Ko 3,17]. Proto Pavel může mluvit o skutku víry [1Te 1,3; 2Te 1,11] a napomínat, aby věřící byli hojní ke všelikému skutku dobrému [2K 9,8; Ko 1,10; 2Te 2,17; 1Tm 2,10; 6,18; 2Tm 3,17; Tt 2,7,14; 3,8; Fm 14; Žd 10,24; 13,21]. Podle těchto skutků, plynoucích z pravé, odpovědné a poslušné víry ve spravedlnost Boží v Kristu Ježíši, Bůh odpálí [R 2,6-11; sr. Mt 16,27; 2Tm 4,14; Zj 2,2; 3,2; 14,13]. Je to »víra, skrze lásku dělající« [Žilka: »účinkující láskou«, Ga 5,6]. Všecky ostatní skutky jsou mrtvé [Žd 6,1; 9,14], jimiž nelze sloužiti živému Bohu a jež vedou konec konců k smrti. Proti falešným důsledkům, jež by někteří mohli vyvozovat z Pavlova učení o spáse z pouhé milosti bez skutků Zákona [sr. R 6,1nn], bojuje Jk 1,25; 2,14,17nn, který ovšem vírou myslí něco jiného než Pavel [sr. Jk 2,19, kde jde o myšlenkový souhlas s větou, že jest (jeden) Bůh].

Skutky apoštolů. 1. Název tohoto nz spisu, pocházející asi spíše ze staré církevní tradice než přímo od autora, by byl snad výstižněji přeložen slovem »Činy«. Je tu totiž užito jiného řeckého slova [*praxis*] než je to [*fergon*], jímž se zpravidla označují »skutky, kterým zákonicky orientovaní lidé přikládali zásluznost; mimo to v nejstarších rukopisech čteme prostě »Činy« bez dalšího určení, čímž se zřetelně vystihuje, že pisatel nechtěl v prvé řadě vyzvedávat výkony lidských nositelů evangelia, nýbrž svědčit o tom, co Ježíš sám činil [a učil] skrze své služebníky po svém oslavení [1,1]. Nebudeme se ovšem pokoušet vytlačit název již vžitý, pamatujeme však, že vlastní jednající osobou je v tomto spisu sám oslavený Pán, vůči němuž jsou skutky a zejména osobní osudy jeho služebníků poměrně nedůležité; pomůže nám to lépe pochopit stavbu i obsah spisu.

2. Obsah je ve zkratce naznačen 1,8: Ježíš Kristus uplatňuje své panství tím způsobem, že mocným svědectvím svého evangelia zasahuje stále širší okruh, nejprve Jerusalelem, potom Judstvo, dále Samaří a nakonec širý mimopalestinský svět, ano až do nejzazších končin země. Vystřídá se při tom řada pozemských nositelů zvěsti: apoštolé jerusalemsí, sedm vedoucích evangelistů hellenistické části prvotního sboru, proroci a učitelé antiochijsí a ovšem zejména Saul-Pavel se svými rozličnými spolupracovníky. Naráží se na rozmanité těžkosti a protivenství, také na nesnáze, nejasnosti, ano i poklesky a spory uvnitř církve, ale Pán je vždy mocen svůj lid navenek ochránit a uvnitř vést, pročišťovat a sjednocovat, takže jeho jméno je přese všechno strádání i bloudění lidské oslaveno. Na životopisné podrobnosti se neklade žádný důraz ani u vedoucích osob; proto Petr uprostřed spisu mizí s jeviště bez náznaku, co se s ním stalo, proto celý spis může bez vnitřní kusosti končit zprávou, že Pavel v římském čestném vězení mohl po dvě léta kázat o království Božím bez překážky. Záleží přece právě jen na tom, že skrze službu Pavlova

bylo evangelium zvěstováno a tím panství Kristovo vyhlášeno v mnoha končinách, ohlášeno před synedriem, prokurátory a králem Agrippou, tedy před pohany, králi i syny Izraelskými [sr 9,15], a nakonec vneseno i do samého hlavního města říše.

V tomto smyslu lze obsah spisu vystihnouti tímto přehledem:

I. hlavní díl: Jerusalelem [kap. 1-7]:

1. Oslavení Ježíš přikazuje, aby apoštolé v Jerusalemě očekávali naplnění zaslíbení Otcova [1,1-14].

2. Doplnění kruhu Dvanácti [1,15-29].

3. Utvoření vylitím Ducha, počátek zvěstné činnosti a růstu církve [2].

4. Apoštolé činí mocné činy a zvěstují Krista přes protivenství se strany synedria [kap. 3-5]. V tomto oddíle je důležitá vložka 4,32-5,11, ukazující, jak pospolitost víry a lásky byla na samém počátku narušována rouhavým hříchem lidským, jak však Pán v soudu i milosti svou církev uchránil [Ananiáš a Zafira].

5. Spor mezi hebreji a hellenisty řešen ustanovením sboru Sedmi [6,1-7].

6. Štěpán, jeden ze sedmi, zdůrazňuje radikální novost evangelia proti staré smlouvě, naráží na odpor Židů a je ukamenován [6,8-7,60].

II. hlavní díl: Judstvo, Samaří, přechod k širší misii [kap. 8-12]:

1. Rozptýlení pronásledováním vede k misii v Judstvu a Samaří, konané pod dohledem apoštolů jerusalemských [8,1-25].

2. Setkáním Filipa s komorníkem královny etiopské a obrácením komorníka naznačuje Pán nutnost rozšířití obzor zvěstovatelů za hranice palestinské [8,26-40].

3. Obrácením Saula před Damaškem si Pán připravuje předního zvěstovatele mezi pohany [9].

4. Viděním i příběhem se setníkem Kornéliem Pán ukazuje Petrovi, že i neobřezaný pohan může být přiveden k víře a křtu [10,1-11,18].

5. Zvěst o Ježíši Kristu proniká za hranice Palestiny a tvoří si v Antiochii nové středisko, kde se po prvé záměrně obrací k pohanským Řekům; Saul začíná působit v Antiochii, která nepřerušuje vztah k jerusalemskému sboru [11,19-30].

6. Sbor v Jerusalemě projde novým protivenstvím za Heroda Agrippy, Jakub Zebedeovec je popraven, Petr Pánem vysvobozen a odejde na jiné místo, církev ochráněna smrtí zpupného Agrippy [12].

III. hlavní díl: dílo Pavlovo [13-28]: A.

Vlastní misijní činnost a poslední cesta do Jerusalema: 13,1-21,25:

1. »První misijní cesta« z pověření antiochijského sboru spolu s Barnabášem [a nejprve též s Janem Markem] na Kyp a do jižní Malé Asie [13-14].

2. Sporná otázka, zda a v jaké míře mají věřící pohanského původu býti podrobeni zákonu Mojžišovu, je řešena bratrskou dohodou na poradě v Jerusalemu - t. zv. apoštolský sněm [»koncil«]: je to v jistém smyslu ústřední a

nejdůležitější oddíl celé knihy Sk [15,1-35].

3. T. zv. »druhá cesta« spolu se Silou do Makedonie, Achaje [Korint], nakonec na chvíli do Efesu [15,36-18,21].

4. T. zv. »třetí cesta«, jejímž jádrem je dlouhý pobyt v Efesu a jejímž zakončením je cesta do Jerusalema s delegací misijních sborů, která patrně nesla sbírku ve prospěch bratří jerusalemských [18,22-21,25]. Pavel přitom předvídá své mučednictví za pobytu v Milétu [20,17-38].

B. I v zajetí, při výsleších a na cestě do Říma Pavel svědčí o Kristu [21,26-28,31]:

1. Zatčení a řeč v chrámě [21,26-22,30].

2. Výslech před synedriem [23,1-11].

3. Uklady proti Pavlovi, transport do Cesareje [23,12-32].

4. Výslechy před Felixem [23,23-24,27].

5. Výslech před Festem a odvolání k císaři [25,1-12].

6. Výslech před Herodem Agrippou II. [25,13-26,32].

7. Gesta do Říma [27,1-28,16].

8. I v římském věznění Pavel bez překážky zvěštuje evangelium [28,17-31].

3. O autorovi lze takřka s plnou jistotou říci tolik, že je totožný s pisatelem třetího evangelia; vždyť oba spisy jsou věnovány témuž Theofilovi a Sk 1,1 navazují výslovně na »první slovo«, t. j. právě na L. Stará církevní tradice ztotožňuje pisatele s Lukášem lékařem, přítelem a průvodcem Pavlovým [Ko 4,14; Fm 24; 2Tm 4,11]; není však zaručeno, že toto ztotožnění je správné. Jisté znaky evangelia L i Sk naznačují totiž, že jde spíše o dílo druhé křesťanské generace. O životě a díle jerusalemského sboru je autor Sk zřejmě zpraven nikoli z vlastní zkušenosti, nýbrž z podání a patrně i z písemných záznamů, způsobem jejichž používání někdy prozrazuje, že neměl již zcela jasnou představu o poměrech a událostech. Tak na př. při líčení vylíčení Ducha v kap. 2. na sebe dosti zřetelně naráží dvojí pojetí: podle jednoho, patrně staršího, šlo o t. zv. glossolalii [vyslovování nesrozumitelných výkřiků ve vytržení mysli, sr. 1K 14,2-25], podle druhého, asi mladšího, šlo o zázračné promlouvání cizími lidskými jazyky. Pisatel obě pojetí spojil, aniž se jasně rozhodl pro jedno z nich, asi v úmyslu znázornit, že evangelium Duchem svatým potvrzené je určeno všem národům a jazykům a překonává tak zmatení bábelské [sr. Gn 11]. Pozoruhodné je také, že o některých věcech pisatel vypravuje dvakrát, tak o vylíčení Ducha a o společenství všech věcí [kap. 2 a kap. 4,31-37], o výslechu apoštolů před synedriem [kap. 4. a 5.]. Mohl k takovému zdvojení mítí slohové [skladebné] důvody - vždyť o obrácení Pavlově vypravuje dokonce třikrát [kap. 9., 22., 26] - ale bylo mu to patrně umožněno tím, že o týchž věcech měl po ruce dvojí podání, po př. dvojí pramen. Někdy takové zdvojení vedlo k porušení obrazu dějinného děje a k rozporům s jinými zprávami. Tak podle Ga 1-2 byl Pavel po svém obrácení v Jerusalemě po prvé po třech letech a

po druhé po 14 letech, když tam s Barnabášem šel k jednání o otázce obřízky křesťanů pohan-ského původu. Ale podle Sk 9,26 byl Pavel v Jerusalemě po prvé neurčitou, spíše však krátkou dobu po obrácení, po druhé v době jerusalemského hladu [11,27-30; 12,25], po třetí na t. zv. apoštolském sněmu [kap. 15]. Je pravděpodobné, že pisatel Sk považoval dvě různé zprávy o téže cestě za zprávy o dvou různých cestách. To všecko ukazuje k tomu, že byl událostem už dosti vzdálen. Pro pozdější původ Sk mluví také to, že se v tomto spise nejeví pronikavější pochopení pro základní osy a osobité rysy zvěsti a theologie Pavlovy. Pavel je sice ústřední postavou třetího, největšího dílu Sk, ale nejen že mu je titul apoštola přiznán toliko Sk 14,4.14, nýbrž ve spisu nikterak nevyniká jeho evangelium spravedlnosti z milosti a svobody od Zákona. Zbývá z něho toliko dosti formalisovaná zmínka 13,39, a spor s některými Jerusalemskými, podle Ga 1-2 tak zásadně vyhracený, je Sk 15 líčen ve světle nápadně mírnějším a neškodnějším. To ukazuje na ovzduší druhé generace, která stojí na výsledcích Pavlova zápasu, neuvědomuje si však plně jeho obtížnost a má zájem hlavně na tom, aby - po pravdě! - zdůraznila, že všemi těmi zápasu nebyla rozbita bytostná jednota církve. Opačným směrem ukazuje ovšem, že v líčení Pavlových cest je několik oddílů psaných v 1. os. mn. čísla [16,10-17; 20,5-16; 21,1-18; 27,1-28,16]. Tyto oddíly líčí události s tak živou plasticností a zároveň s tak hodnověrnou prostotou, že není rozumného důvodu popírat, že jde opravdu o zprávy očitého svědka, průvodce cest Pavlových. Byl tím očitým svědkem sám autor celé knihy Sk, který zde popsal to, co znal z vlastní zkušenosti, ale pro jiné události byl odkázán na zprávy z druhé ruky? Nelze tuto možnost beze zbytku popřít. Pravděpodobnějším se však jeví, že autorem celku byl příslušník pozdější generace, který však měl po ruce zprávu onoho očitého svědka - snad skutečně Lukáše lékaře - a vpracoval ji na vhodných místech do svého spisu. Jméno Lukášovo mohlo v tomto případě snadno z autora onoho pramene psaného v 1. osobě mn. č. přejít na celé Sk a odtud i na třetí evangelium. Podle této domněnky, k níž se spíše přikláníme, je kniha Sk - a s ní i L - dílem osmdesátých, ano možná i devadesátých let I. století a je svědectvím toho, jak se děje i život nejstarší církve a zejména i dílo Pavlovo jevíly viře hel-lenistických sborů prvé popavlovské generace.

S.

Skyva, stč. = skýva, kus chleba na délku ukrojený, krajíc; sousto [Rt 2,14; Jb 31,17; Z 147,17; Př 23,8; J 13,26nn].

Sláma. Ječná a pšeničná s-a, jež byla při mlácení obilí rozdrcena a pomíšena s roztroušenými nevymláčenými klasy, sloužila Izraelcům za krmivo dobytka, velbloudů, mezků a koní [Gm 24,25.32; Sd 19,19; 1K 4,28; sr. Iz 11,7]. Ke stláni se však užívalo su

chého hnoje. Egypťané zužitkovávali s-y k upevňování cihel [Ex 5,7.10.12.16]. Iz 33,11 ukazuje na marnost plánů Assyřanů: otěhotnějí s-ou, porodí strniště, t. j. plán, který pojali, je právě tak neplodný a neužitečný jako s., jež se hodí pouze za potravu ohni [sr. Iz 5,24].

Slané, solnaté údolí, v němž David pobil 18.000 Aramejců [Syrů, 2S 8,13] nebo Idumejců [2S 8,14; 1Pa 18,12; sr. 1Kr 11,15nn; Ž 60,2]. Snad jde o údolí říčky *vadi el-Milch* [údolí solné], jež protéká vých. od Bersabě u úpatí návrší *tell el-Milch*. Dřívější vykladači ztotožňovali s. ú. s krajinou na jihu Mrtvého moře, kde mezi horským pásmem, skládajícím se z několika vrstev soli, a mořem je údolí dlouhé asi 12 km.

Slatinný, v hebr. solnatý, neplodný, neúrodný kraj [Jb 39,6; Ž 107,34; Jr 17,6]. Také ve stč. slatina = místo, kde se vyskytuje sůl.

Sláva *Chvála. *Okrasa. *Oslavití. Kral. tak většinou překládá hebr. *kábôd* [jež souvisí se slovním kořenem *k-b-d* = býti těžký a pak i vážený], tedy to, co činí něco nebo někoho závažným, významným, váženým; to, co na někom imponuje, co k někomu budí úctu. U Jáкова to bylo v očích synů Lábanových to, co pobral jejich otci, tedy majetek [Gn 31,1], u Abrama dobytek [hebr. »Abram byl velmi těžký (= *kábêd*) na dobytek« (Gn 13,2) = proslul dobytkem]. Bohatství a s. domu tvoří v Ž 49,17 líc a rub též věci [sr. Est 1,4; 5,11; Př 22,4; Kaz 6,2]. Ale v 1Kr 3,13; Jb 19,9; Ž 8,6 [není-li zde myšleno na odlesk slávy Boží?]; Kaz 10,1; Iz 28,1; Ag 2,4] je s. chápána jako proslulost bez ohledu na bohatství stejně jako u Iz 16,14; 21,16; v Gn 45,13 jde o vysoké úřední postavení. Iz 17,4 staví vedle sebe s-u Izraelovu [Jákovovu] a jeho tělo. LXX dokonce překládá: »Tuk slávy jeho vymizí«. Musí tedy být nějaký rozdíl mezi slávou Jákovovou a tukem slávy [těla] jeho. Prvním výrazem je nejspíše míněna duchovní a duchovní síla, jejímž opakem je hanba, pohanění [Oz 4,7], takže s. bývá někdy souznačným výrazem za duši nebo život [Gn 49,6; Ž 7,6; 16,9; 57,9; 108,2] S-ou mohou být i lesy nebo města [Iz 17,3; 35,2; 60,13]. N.

Recké *doxa* má zajímavý vývoj významu. Je odvozeno od *dokein* = očekávat, mínit, a znamená proto původně očekávání, potom mínění, domnění, zdání. Odtud není daleko k objektivnějšímu významu: mínění, které lidé mají o některém člověku, je jeho pověstí čili reputací, a v kladném smyslu jeho cti, proslavenosti, slávou. Tím bylo umožněno, že LXX slovem *doxa* překládá hebr. *kábôd*. Také v NZ-ě *doxa* skoro veskrze znamená buď lesk a záři [po př. odlesk 1K 11,7; sr. blesk Sk 22,11], nebo s-u. [Na př. Mt 6,29; L 12,27; 1K 15,40n; 1Pt 1,24; sr. Iz 40,6; Zj 21,24.26]. V evangeliu J se však aspoň zpovzdálí ožívá i původní význam »mínění«; proto Kral. slovo *doxa* často překládá českým »chvála« [J 5,41.44; 7,18; 8,50.54; 9,24; sr. též L 14,10; 17,18; R

4,20; 1Te 2,6]. Jiný Kral. překlad je velebnost [Mt 19,28]. xx

S. Boží znamená to, co je na Bohu závažného, co vyžaduje úcty, co na něm padá do očí člověka. Bůh je sice neviditelný, ale může se projevit přírodními úkazy, jež vzbuzují posvátnou hrůzu [Ex 19,16; Ž 29; 97,2-6; 102,16; sr. Iz 2,10.19.21; kde je tak přeloženo hebr. *hádár* = ozdoba, okrasa]. »Tvárnost s-y Hospodinovy« je jako oheň spalující [Ex 24,17; sr. Sd 5,4; Ez 1,4]. Všecky tyto přírodní úkazy nazýval Izraelec s-ou Hospodinovou, aniž je ztotožňoval s podstatou Boží. Bůh Izraelův není přírodním božstvem. Bůh je stvořitelem nebe i země. Proto nebesa se všemi svými úkazy a celá příroda svědčí o jeho s-ě [Ž 19]. Ale Bůh se rozhodl, aby jeho lidu svědčil o jeho slávě i stánek úmluvy, zvláště truhla smlouvy. Proto tento stánek naplňoval a posvěcoval svou s-ou, svou posvátnou přítomností, jež byla dosvědčována fyzickými projevy jeho s-y [Ex 25,22.29.43n; 39,6; Nu 16,19; sr. Ez 10,18; 11,23], ale i tu musel zahalovat svou s-u oblakem nebo rukou, aby ji smrtelný a hříšný člověk nebyl zničen [Ex 33,22; 40,34nn, sr. Ex 16,10; 24,15nn; Nu 14,10; 20,6]. Souvislost Boží s-y a truhly úmluvy je patrná z výroku, že se »přestěhovala s. z Izraele«, když truhla Boží byla vzata Filištinskými [1S 4,22]. Ze s-y Boží sestupoval oheň na připravenou oběť [Lv 9,6.23n]. Odlesk této s-y se objevoval na tváři Mojžíšově, kdykoli se vracel z rozmluvy s Hospodinem. Byl to odlesk tak silný, že byl pro lid nesnesitelný [Ex 34,28-35]. Toho druhu je zpravidla i sláva žalmistova. Je to odlesk slávy Boží, která žalmistu činí jeho prostředníkem vůči lidu [Ž 8,6 a j.]. Ezechiel ve svém vidění mluví o podobnosti s-y Hospodinovy [Ez 1,28]: o prudké světlosti, ohni, blesku, duze, zvuku vod mnohých [sr. Ez 43,2nn], dokonce o něčem, co nazývá tvárností člověka. Pro Ez je příznačné, že i nebeské bytosti jsou obdařeny s-ou Boží [Ez 9,3; 10,4.18; sr. Žd 9,5; Zj 18,1], takže to vypadá někdy tak, jako by s. Hospodinova nesplývala s Bohem, ale existovala samostatně tak jako Moudrost, Slovo, Duch a Jméno. Možná, že zdůrazňováním s-y Hospodinovy bojoval SZ proti nebezpečí hrubých antropomorfních [příliš zlidšťujících] představ Boha.

Ale ne všichni Izraelci byli s to vidět s-u Boží tak jako Mojžíš a Ezechiel anebo jako Izrael za svého putování pouští. Mluví-li se tedy ještě o s-ě Boží, děje se tak obvykle ve spojení s jeho silou a mocí. Všecky tyto tři výrazy vyjadřují obvykle proslulost, závažnost, jedinečnost [sr. Iz 48,11], svatost Boží, jeho skutečnou přítomnost. Jeho moc, síla, velebnost, důstojnost jsou výrazem jeho s-y. Bůh je Bohem s-y [Ž 29,3], králem s-y [Ž 24,7nn]. Jeho říše je královstvím s-y [Ž 145,11n]. Jeho moc v dějinách vypravuje o jeho s-ě [Nu 14,22; Ez 39,21] stejně jako jeho moc v přírodě [Ž 29,3.9]. Žalmista touží po tom, aby ve svatyni spatřil s-u a sílu Hospodinovu [Ž 63,3]; opěvuje velikost s-y Boží [Ž 138,5], vyzývá k vypravování jeho s-y [Ž 96,3nn, sr. 145,11n]. Je

přesvědčen, že s. je spojena s Božím jménem [Ž 66,2; 72,19; 79,9]. »Vzdát Hospodinu s-u« [Ž 29,2; Iz 42,12] je souznačně se vzdáváním mu cti, t. j. s uznáním jeho božského nároku a vyvýšenosti, kterou nemá žádné jiné božstvo [Iz 42,8; 48,11; sr. Sk 12,23; Zj 16,9]. Právě-li Iz 6,3 [sr. Nu 14,21], že s. Hospodinova naplňuje všecku zemi, znamená to, že Bůh má nárok na celý svět. Někdy je to formulováno jako naděje a přání [Ž 57,6.12; 72,19; 108,6], ano jako eschatologická jistota, že všichni národové uznají Boží s-u [Iz 35,2; 40,5; 66,18n]. Tehdy se ukáže, že Izrael byl stvořen k Boží s-ě [Iz 43,7], ale že také Bůh byl Izraelovým největším bohatstvím a s-ou [Jr 2,11; sr. L 2,32].

NZ převzal sz pojem s-y se všemi jeho přívlastky, když mluví o s-ě Páně, jež někoho osvětila [L 2,9] nebo provázela [L 9,31n; 2Pt 1,17; sr. Sk 22,6.11] nebo naplnila chrám [Zj 15,8] anebo nebeský Jerusalem [Zj 21,23]. S. Boží je na výsostech [L 2,14; 19,38]. Bůh a s. tvoří v myslech nz pisatelů naprostou jednotu, takže i tam, kde lze překládat »Bohu buď s.«, je tomu rozuměti spíš jako vyznání, že v Bohu je a jemu přísluší s. [Sk 7,2; Ř 11,36; 16,27; Ga 1,5; Ef 3,21; F 4,20; 1Tm 1,17; Zj 7,12; sr. 1Pt 4,11]. Ježíš Kristus je zjevením s-y Hospodinovy: byl vzkříšen Otcovou s-ou [Ř 6,4 překládají Kral. chybně »k s-ě Otce«] a přijat v s-u [1Tm 3,16; 1Pt 1,11.21], takže Štěpán, když byl kamenován, jej mohl viděti v oblasti této s-y [Sk 7,55]. Jemu nyní právě tak jako Otcí přísluší s. na věky věků [Žd 13,21; Zj 5,12n]. Je tak jako Bůh Pán s-y [1K 2,8; Jk 2,1], jehož s. bude jednou plně zjevena a uznána [Tt 2,13; sr. Iz 40,5; 1Pt 4,13; 5,1] až přijde v oblacích k poslednímu soudu [Mt 25,31; Mk 8,38; 10,37; 13,26]. Ale už Ježíšovu pozemskou působnost provázela nebeská s. Tak při jeho zrození [L 2,9] probleskla s., kterou měl Kristus u Otce prve, než byl svět [J 17,5]. Jeho proměnění na hoře bylo předjímku nebeské s-y [Mt 17,2; Mk 9,2n; L 9,29.32].

Zvláště evangelista Jan prohlašuje, že s. Ježíšova byla patrná už za jeho pozemského života těm, kteří v něho uvěřili [J 1,12.14; 2,11; 11,40; sr. v. 4]. Nebyla to však s. oslňujícího lesku a vnější moci. Tuto s-u nebylo možno vidět tělesnými očima, nýbrž byla přístupná jen zraku víry. Nevěřícím nebyl Ježíš nikým mimořádným. Ale ani věřící ještě plně nechápali vše, co se skrývalo za jeho osobou. Ježíš totiž nebyl ještě *oslaven [J 7,39; 12,16.23.28; 14,13; 16,14; 17,1.4.5]. Kříž byl počátkem s-y Kristovy [J 12,23nn; 13,31], protože vedl ke vzkříšení. Tím, že Ježíš pokorně a poslušně bere na sebe kříž, oslavuje Boha, t. j. uznává jeho s-u a podrobuje se jí [J 13,31n], což ho činí účastníkem s-y už za pozemského života.

I věřící v Krista se budou jednou podílet na jeho s-ě [Mt 13,43; sr. Dn 12,3; Mt 19,28], když jejich tělo bude připodobněno k tělu s-y jeho [F 3,21; Ko 3,4]. Právě oslavený Kristus

je základem naděje věřícího na s-u [Ko 1,27], t. j. jistoty, že bude s Kristem. To je konečný cíl jeho povolání v Kristu [2K 4,17; 1Te 2,12; 2Te 2,14; 2Tm 2,10; 1Pt 5,4.10]. Tato naděje je jeho chloubou [Ř 5,2]. Je to naděje a jistota tak silná, že něco z ní se odráží na věřícím člověku už nyní. Platí sice, že všichni zhřešili a nemají s-y Boží [Ř 3,23], že všechno stvoření pečlivě vyhlíží vysvobození v svobodu s-y synů Božích [Ř 8,21], ale odpuštění [ospravedlnění] je takovým zářezem do přítomnosti věřícího člověka, že už nyní budoucí s. probleskuje v jejich životě [1K 2,7; Ř 8,29nn]. Neboť věřící má Ducha sv., který je závdavek budoucího dědictví, tedy i s-y [2K 1,22; Ef 1,14; 1Pt 4,14]. Byla-li totiž Boží s. patrná na tváři Mojžíše, který přisluhoval při vydání Zákona na kamenných deskách, prostředkujícího odsudek, čím více bude patrná tato s. na těch, kteří jsou účastni na službě prostředkující *spravedlnost! S. Mojžíšova byla pomíjející, s. Kristových služebníků je trvalá, protože patří na věčnou s-u Kristovu a tak jsou proměňováni v touž s-u [2K 3,7-18]. Bůh totiž zazářil v našich srdcích, aby osvětil lidi poznáním s-y na tváři Kristově [2K 4,6 v Žilkově překladu]. A tak všichni, kazatelé z povolání i prostí svědkové, zrcadlíme na své odhalené tváři s-u Páně [2K 3,18]. Ale je to přece jen jakýsi náznak s-y. Proto ten obrat »od slávy v slávu«, který odkazuje na budoucnost. Souvisí to s tím, že věřící má zatím jen závdavek Ducha. Ten však stačí na to, aby byl Kristus oslaven ve svých učenících [J 17,10]. Mají jeho s-u, kterou dostal pro své pozemské působení [J 17,22], jsou syny Božími, ale očekává je ještě větší s., až jej budou viděti tak, jak jest [J 3,2].

Slaven, slaviti. *Oslaviti, oslavovati.

*Slavnost. »Slaviti triumf« [Ko 2,15] = oslavit vítězství. Bůh smrti Kristovou slavil vítězství nad mocnostmi zla, jež zbavil své moci.

Slavně, honosně [Pr 12,9], se všemi počtami [Iz 14,18]. V Ex 15,1 je užito v hebr. téhož slovesa ve dvou po sobě následujících různých tvarech, což označuje pronikavost, důkladnost [zvelebení]. Žilka překládá F 4,19 přesněji: »Bůh uspokojí všecku vaši potřebu podle svého bohatství v slávě Krista Ježíše«, t. j. tím, že je učiní podílníky slávy Kristovy nyní a jednou také podílníky jeho věčného života.

Slavnost. Zákon ustanovoval vedle týdení s-i sobotní, památky troubení v první den sedmého měsíce a dne očisťování desátého dne sedmého měsíce [Lv 23,3.24.27] tři hlavní s-i.

a) S. Fáze čtrnáctého dne prvního měsíce, spojená se svátkem *přesnic, jenž začínal patnáctého dne téhož měsíce a trval sedm dní [Lv 23,5-8]. *Beránek velikonoční.

b) S. žně, nazývaná též s-i týdnů [Kral. téhodnů] nebo s-i prvotin [Ex 23,16; 34,22; Nu 28,26], slavená padesátý den po s-i Fáze [sr. Sk 2,1]. *Žně.

c) S. stánků, jež začínala patnáctého dne

[896] Slavný-Slepec

sedmého měsíce a trvala sedm nebo osm dní [Lv 23,34-44; Dt 16,16; 2Pa 8,12n; sr. 1Kr 12,32n]. Její jméno je odvozeno od zvyku bydlet během ní ve stáncích [chýších], zhotovených z větví a ratolestí na prostranstvích města i za městem, na dvorech domů, střechách a v nádvoří chrámovém [Neh 8,16]. Byla to s. vinobraní, spojená se vzpomínkami na bydlení ve stanech za putování Izraelců pouští [Lv 23,43; sr. Oz 12,9]. Možná však, že šlo o napodobení stánku, v němž Bůh slíbil svou přítomnost dříve než se usadil v chrámu. Některí vykladači tvrdí, že šlo prostě o napodobení chýší, v nichž rolníci a vinaři trávili celou dobu sklízňe na polích a vinicích. Původně snad se jmenovala s-i sklízňe [Ex 23,16; 34,22]. Během s-i bylo prý obětováno 70 volů, a to tak, že se prvního dne začalo třinácti, každého dalšího dne vždy o jednoho méně. Současně však byli denně obětováni dva skopci a čtrnáct ročních beránků a jeden kozel v oběť za hřích [Nu 29,12-34; Ezd 3,4]. Každého sedmého roku, kdy země měla mít odpočinutí a žně tedy byly nepatrné, byl o s-i stánků čítán Zákon [Dt 31,9-13]. Poněvadž lid byl kulticky očištěn od hříchů v den smíření, jenž předcházela tuto s., měla s. sama být radostná až bujará, spojený se štědrá sdílností [Lv 23,40; Dt 16,14]. Hned po s-i následovalo svaté shromáždění osmého dne se zvláštními oběťmi [Lv 23,36.39; Nu 29,35-38]. Z tohoto dne se vyvinula s. novoroční, jejíž začátky sahají až do doby královské, ale plně byla rozvinuta teprve v době zajetí anebo brzy po něm. Podle nejnovějšího bádání [Mowinkel, viz o tom podrobněji u Biče II., 161nn] byla tato s. spojena především s nastolením Boha jako Krále, jenž ve slavnostním procesi přicházel do chrámu a užímal se vlády, při čemž dramatickým způsobem byly znázorňovány jeho spasitelné činy. První náznak této s-i snad máme v popisu svěcení chrámu Šalomounova, kdy truhla byla nesena do chrámu, aby se Bůh takto symbolisovaný ujal vlády [1Kr 8,11]. Podle zpráv Josefa Flavia a rabínských výkladů se v tento den putovalo k rybníku *Siloe, odkudž byla odnášena voda ve zlaté nádobě do chrámu, kde byla vylévána vedle oltáře za zvuku trub a recitování Iz 12,3. Snad právě na tento zvyk navázal Ježíš podle J 7,37, ale mezi vykladači není shody o tom, zda tu jde o sedmý nebo osmý, t. j. novoroční den. Nádvoří chrámové bylo slavnostně osvětleno. Se dvou vysokých stožárů, na každém z nichž byly připevněny čtyři ohromné lampy, linulo se světlo nejen po nádvoří, ale daleko za město. Knoty do těchto lamp byly zhotovovány z obnošených kněžských rouch. Snad se tímto světlem symbolisoval počátek stvořitelského díla Božího [Gn 1,3]. Další částí této s-i byla dramatisace některých žalmů [Ž 81; 96; 97; 99 a j.]. S novoroční s-i už za stará splynuly i jiné s-i [na pf. vinobraní a pod.].

Tři hlavní výroční s-i byly pokládány za tak důležité, že se jich měl účastnit každý dospělý muž, jestliže mu v tom nebylo zabráněno nemocí nebo stářím [Ex 23,17; Dt 16,16]. Při tom je připomenuto se zvláštním důrazem, že se nikdo »neukáže před Hospodinem prázdný«, ale přinese oběti a dary podle své možnosti. Můžeme předpokládat, že i Ježíš se pravidelně zúčastňoval těchto s-i, ježto jeho snahou bylo »plnit všelikou spravedlnost« [Mt 3,15; 26,17; Mk 14,12; L 22,7nn; J 2,23; 7,2-37; 13,1].

Vedle tří hlavních s-i byla nařízena v době po zajetí s. *Purim čtrnáctého a patnáctého dne měsíce *Adar [dvanáctý měsíc] na památku vysvobození Židů z úkladů Amanových [Est 9,21-28]. Později byla zavedena s. znovuposvěcení chrámu na památku vysvobození Židů z ruky *Antiocha Epifana za Makkabejců [1 Mak 4,41-59; J 10,22]. S. začínala 25. dne měsíce Kislev a trvala 8 dní [*Posvícení]. Není pochyby o tom, že některé ze jmenovaných s-i byly izraelskou obdobou s-i kananejských, zvláště zemědělských. Izraelci však je naplnili novým obsahem. *Svátek.

Slavný, proslulý, úctyhodný [Iz 5,13; 23,9], nádherný [Jr 3,19], vznešený, důstojný [2S 6,20; 1Kr 1,47; 9,8; Ž 76,5; Iz 4,2; 11,10 a j.]. Jb 32,9 myslí na lidi vysokého věku. Př 25,27 praví, že zpytování vlastní slávy není ještě slávou, a toto uvažování o vlastní slávě přirovnává ke škodlivému, přílišnému požívání medu. »Slaviti jej budete slavný Hospodinu« [Ex 12,14] = slaviti jej budete jako slavnost Hospodinu. »S-é roucho« = skvělé roucho [L 7,25], s-é skutky = proslulé skutky [L 13,17]. V 1K 4,10 staví Pavel ironicky proti sobě Korintány, kteří se cítí s-mi, a sebe, který je pro Krista v opovržení, neděť. S-á církev v Ef 5,27 je církev bez poskvrny a vrásky, svatá a bez úhony. 1Tm 1,11 je snad lépe překládati se Škrabalem »zdravé učení, které je ve shodě s evangeliem o slávě pozhnaného Boha«. Jk 2,1 »s. Pán« = Pán slávy. *Sláva. *Oslaviti.

Slepec, slepota. Na východě byla slepota velmi rozšířena. Byl to následek jednak onemocnění neštovicemi, zvláště však očních zánětů, jež byly stupňovány trvalým slunečním jasem, špinou, množstvím prachu a much. Podle Lv 26,16 malarie bývála provázána slepotou. Některí vykladači mají za to, že Lia

Slepi zpěváci. Reliéf z hrobu z Tell el Amarna.

trpěla očním zánětem [Gn 29,17]. Také vysoký věk někdy přivozoval slepotu [Gn 27,1; 1S 3,2; 4,15; 1Kr 14,4; sr. Dt 34,7]. J 9,1 mluví o člověku, který se narodil už jako slepec. Věřilo se, že slepota byla navštívením Božím [Ex 4,11]. Vylučovala z kněžství [Lv 21,18]. Na druhé straně však Zákon nařizoval ohleduplnost k slepým a stíhal přísnými tresty ty, kdo jim nějak ubližovali [Lv 19,14; Dt 27,18]. Ammonitští, fílištinští, assýřští a babylonští vítězové často oslepovali zajatce [*Oslepiti. Sd 16,21; 1S 11,2; 2Kr 25,7]. Bible vypravuje o několika případech, kdy lidé byli dočasně raněni slepotou [Gn 19,11; 2Kr 6,18-22; Sk 9,9; 13,11]. Za dnů Ježíšových bylo v Palestině mnoho slepých žebračů [Mt 9,27; 12,22; 20,30; 21,14]. Ježíš je uzdravoval různými způsoby [J 9,6nn], ale vždy to byl výraz jeho božské moci. Zdá se, že u slepce z Mk 8,22nn šlo o uzdravení, jež se uskutečňovalo postupně. V tomto uzdravování slepců viděli evangelisté splnění sz zaslíbení o Mesiáši [Mt 11,5; 15,31; L 4,18; 7,22; Iz 35,5; 42,7]. Někteří vykladači se domnívají, že Pavlův »osten v těle« byla slabost zraku [2K 12,7; sr. Ga 4,15]. Podle Zj 3,18 se užívalo proti očním neduhům *kollyria.

Slepota tělesná je biblí velmi často obrazem slepoty duchovní, náboženské i mravní. Tak na př. Dt 28,28 staví slepotu do jedné řady s pominutím smyslu a tupostí srdce [sr. Iz 42,19; Pl 4,14; Sof 1,17]. Tato slepota je jednak přirozeným stavem hříšného, od Boha odvráceného, Bohu nepoddaného člověka, jednak Božím trestem za zatvrzelost [Iz 29,10; 44,18; 59,10; Jr 5,21; J 12,40; Sk 28,27; R 11,8.10]. Ale Hospodin také otvírá oči slepých [Ž 146,8] a Mesiášovým úkolem bude otvírat slepé oči [Iz 35,5; 42,7]. Záhadní »slepí a kulhaví« jsou připomenuti ve 2S 5,6.8. Někteří vykladači se domnívají, že je to označení jebuzitských božstev, o nichž se praví, že duše Davida je má v nenávisti [sr. Ž 115,4-7]. Ježíš nazývá farizeje slepými vůdci [Mt 15,14], kteří nemohou vést nikam leč do zkázy [L 6,39]. Ovšem, farizeové jsou úmyslně, svévolně slepi. Plní se na nich prohlášení Ježíšovo, že přišel na svět, aby ti, kteří nevidí, viděli, a ti, kteří se domnívají viděti, byli slepi. Farizeové jako »moudří« měli možnost správného úsudku o Ježíšovi; proto jsou vinni na své slepotě [J 9,39-41; sr. Mt 11,25n; Ř 2,17-19]. 2Pt

1,5-9 vypočítává řadu vlastností pravého věřícího a dodává: »Kdo jich nemá, je slepý, krátkozraký: zapomněl, že byl očistěn [přijetím křtu] od svých dřívějších hříchů« [Žilkův překlad]. Slepota a krátkozrakost charakterizují toho, kdo si neuvědomuje nutných spasitelných důsledků víry a neuplatňuje je ve svém denním životě.

Slepení, stč. = něco nepevného, nepevně držícího pohromadě; obrazně křehkost, mdloba [Ž 103,14]. Hebr. *jéser* = útvar, složení, ale také smýšlení. LXX má místo toho řecké, *plasma* = výtvar. Snad je tu myšleno na Gn 2,7; Jb 4,19nn a Gn 8,21.

Slepice, původně indický pták, který se ze své vlasti dostal do Persie a odtud v době Alexandra Velikého se rozšířil i do Palestiny. Ve SZ není zmínky ani o s-i ani o kohoutu. To však nevylučuje možnost, že je Izraelci znali. Ježíši byla s. [kvočna] obrazem starostlivé péče [Mt 23,37; L 13,34].

Slepota *Slepec.

Slepý *Slepec.

Sletování [Iz 41,4] od slovesa letovati.

Slevač, slévati, slítý, slivati. Ač byla Palestina chudá na kovy, přece jen podle nálezů vyrobených předmětů a tavicích pecí s kovářskými měchy nutno předpokládat, že kovolijectví, t. j. tavení kovů, hotovení formy, lití, vynětí z formy [Př 25,4] a čištění odlitku, bylo v této zemi známo už v pradávných dobách. Vlastí kovolijectví byly ovšem maloasijské země, Kypř a Egypt, odkudž si Izraelci přinesli dosti značné znalosti v tomto oboru, jestliže si na poušti dovedli ulíti jak nádoby, tak ozdoby stánku úmluvy [Ex 25,12; 26,37; 36,36; 38,5]. Když se však ocitli pod nadvládou Filištinů [1S 13,19nn], nesměli vyrábět zbraně a kovolijectví a kovotepectví nejspíše upadalo. Proto musel Šalomoun povolát pro tyto práce Chírama, týrského umělce, jenž potřebné nádoby odléval v jílovité půdě v rovině jordánské [1Kr 7,13-46]. Proroci pak jsou svědectvím velké činnosti kovolijectví, když se posmívají, jak si lidé dávají slévati modly [Iz 41,29; 42,17; 44,10; sr. Dt 27,15; Sd 17,3]. Zvláštním oborem kovolijectví bylo získávání ryzího kovu. Dělal se to opakovaným přeháněním vzduchu tavicí peci, až zmizela struska [Za 13,9; sr. Ž 12,7]. Čisticí proces byl považován za

Egyptští slevači. Vlevo: „Tavící pec.“ Do ohně se nožními měchy žene vzduch. Tavicí nádoba je přidržována kovovými pruty. Uprostřed je roztavený kov vyléván do formiček. Vpravo: Otroci pod dozorem přinášejí rudu. Z hrobu Thotmesa IV. v Thebách.

[898] Slib-Slinití se

ukončený, když tavič spatřil svůj obličej v přetaveném kovu jako v zrcadle. Na to navazuje Mal 3,2nn, když prohlašuje o Bohu, že tak dlouho přehání svůj lid ohněm utrpení, dokud se jeho obraz neobjeví na jejich duši.

Slib [*Posvětití], dobrovolný závazek Bohu v předpokladu, že Bůh na základě tohoto s-u poskytne pomoc nebo vyslyší prosbu. Byl to výraz vědomí naprosté závislosti na Bohu, který se vyskytoval nejen u Izraelců, ale u všech orientálních národů [Jon 1,16]. Ve SZ byl hlavně dvojího druhu: Hospodinu byl slibován určitý dar [spojený obvykle s obětí záslibnou, hebr. *néder*] za vyslyšení prosby, na př. za ochranu na cestě [Gn 28,20-22], na moři [Jon 1,16], za šťastný návrat [2S 15,8], za vítězství nad nepřítelem [Nu 21,2; Sd 11,30], za potomka [1S 1,11] a pod. Anebo člověk sliboval, že se po nějaký čas ke cti Boží podrobí určitému odříkání dovolených požitků, na př. že nebude nic jísti [1S 14,24], že nebude spát ani doma ani na loži [Z 132,2n], že se zdrží pohlavního styku [1S 21,4-6], když Bůh vyplní určitou žádost nebo předsevzetí. Zvláštního druhu byl s. *nazarejský [Nu 6,4-18; Sd 13,5; 16,17; Am 2,11n].

Zákon nenařizoval s-y, ale uvedl do nich jakýsi řád. Především trval na jejich dobrovolnosti a na pronesení s. slovy [Nu 30,3; Dt 23,21-23; sr. Sd 11,35]. Ale byl-li s. učiněn, byl považován za naprosto závazný [Nu 30,3; Dt 23,21n; Sd 11,35; Jb 22,27; Z 60,13; 76,12; 116,18]. S. svobodné dcery nebo vdané ženy mohl být za určitých podmínek prohlášen za neplatný otcem nebo manželem [Nu 30,4-16]. Nebylo dovoleno zaslibovati nic, co už patřilo Hospodinu, na př. prvotiny [Lv 27,6], anebo čeho člověk nabyl hříšným způsobem, na př. prostitutí [Dt 23,18]. Nemocné zvíře nesmělo být zaslibováno Bohu [Mal 1,14]. Vše, co bylo zaslibeno, posvěceno jako dar Bohu, mohlo být vykoupeno krom obětího zvířete [Lv 27,1-27], a to obvykle cenou, zvýšenou o pětinu skutečné hodnoty. Pole, které bylo zaslibeno a nevyplaceno, nestane se v milostivém létě majetkem původního majitele, nýbrž případně svatyni [Lv 27,20n]. Osoby, zasvěcené Hospodinu, sloužily ve svatyni [1S 1,11.24.28], mohly však být vykoupeny [2Kr 12,4], zvláště v době, kdy bylo dost levitů. K Lv 27,28n viz heslo *Prokatý. *Svatosvatý. Je pochopitelné, že SZ varuje před nerozváznými s-y [Dt 23,21-23; Př 20,25].

Ve Sk 18,18; 21,23 jde o s. nazarejský. Jinak však se zdá, že se v nz době už neklade na s-y náboženského rázu taková váha jako v dobách sz. Jednak se upevnilo poznání, že Boha, svrchovaného dárce všeho dobrého, nelze darem, který mu patří tak jako tak, pochnouti ke změně jeho úradků, jednak věřící pochopili, že plnění Božího zákona patří ke každodenní povinnosti, již je člověk vázán i bez slibu. Ježíš velmi ostře vystoupil proti názoru

na s., vyslovený výrazem *korban [Mt 15,5; Mk 7,9n].

Jinak má s. v NZ význam zaslíbení Božího [Ř 15,8; Ga 3,21; 2Pt 3,9].

Slibnost, stč. = líbeznost. Kaz 12,4 zní v hebr. doslovně: »Dcery zpěvu budou sníženy«. Někteří vykladači soudí, že se tu myslí na hlasivky - celý oddíl totiž popisuje obrazným způsobem poněkud úpadek člověka od mládí až do smrti -, jež přestanou fungovat. Jiní však se domnívají, že v tomto verši jde o úpadek sluchu, takže zpěv žen není mu možno už zachytit [sr. 2S 19,35], a výraz »povstanou k hlasu ptačímu« chápou jen jako udání času, kdy kokrhá kohout, nikoli jako náznak bystrého sluchu.

Slibný, hebr. *chemdā* = předmět žádostivosti; drahocennost. U Iz 2,16 [Kral. »malování slibná«] jde o drahocenné výrobky řezbářského a sochařského umění, jež zdobily domy a zahrady bohatých lidí. Právě na těchto uměleckých výrobcích, které však nějak souvisí s modlářstvím lidu, budou nejpatrnější účinky bouře a zemětřesení, jimiž Hospodin potře vše, na čem si pyšný a zpronevěřilý člověk zakládá a več doufá. *Malování. - 1K 2,4 překládá Žilka: »Mé kázání se dalo ne v líbivých důkazech moudrosti«.

Slibovati *Slib.

Slinití se, stč. = vypouštění sliny. U Mk 9,18.20; L 9,39 jde o doprovodný zjev padoucnice, kdy se při záchvatu objevuje pěna u úst nemocného [sr. 1S 21,13].

Nesmíme však zapomenouti, že údaje Písma sledují jistý zvěstný záměr, který naprosto nemusí podávat popis nějaké viditelné události. Tak na př. slinění náleží k běžné charakteristice ďábelníků, t. j. lidí úpějících pod mocí nečistých duchů a tím vyloučených z obecenství s Hospodinem i jeho lidem. Pro evangelisty vymítání ďáblů [a tedy uzdravování ďábelníků] naprosto nemá nic společného s léčením tělesných neduhů, snad chorob nervových a pod., jak se domnívali dřívější theologové, nýbrž jest příznačným rysem přiblížení království Božího. Bůh se ujímá vlády, démonské mocnosti ustupují. - Velmi přiléhavou ilustraci v tomto směru poskytuje SZ. David vypuzený Saulem dostává se na dvůr filištinského krále Achise [1S 21,10], a to krátce po vítězství nad Goliášem [1S 17], vyzbrojen dokonce jeho mečem [1S 21,9]. Podle 1S 26,19 byl v cizím prostředí domněle zbaven pomoci Hospodinovy a odkázán na službu místním bohům. Taková byla aspoň víra jeho doby, a to patrně sledoval i Saul, aby se zbavil obávaného soupeře. Kdyby se David znečistil stykem s cizím božstvem, pozbyl by svého vyvolení Hospodinem. Jenže u Davida můžeme pozorovati, že si počíná jako skutečný Pomazaný Hospodínův, který je rozhodnut Hospodinu podmanit celou zemi. Právě proto jde k Filištinským, k úhlavním nepřítelům, kteří ještě nezapomněli, že on jest vítězem nad Goliášem [sr. 1S 21,11]. Není proto pravděpodobné, že by si teprve na dvoře Achisově

uvědomil nebezpečí, které mu hrozí, a začal simulovat bláznovství. Ke správnému pochopení biblické zvěsti nám poslouží Ž 34. Nemůžeme zde arci podat podrobný výklad, stačí, poukážeme-li, že situačním nadpiskem [v. 1] je citovaný žalm uveden v souvislost s popisovanou scénou z 1S. V hebrejském originálu více než v českém překladu je nápadná i slovní shoda mezi oběma texty. Nejvýraznější je však slovní hříčka, již »bláznovství« Davidovo [1S 21,13] a žalmistovo »chlubení« v Hospodinu [Ž 34,3] jsou obojí vyjádřeny slovesným kořenem *h-l-l* na znamení, že je mezi nimi těsný vztah. [Sr. *Blázen 3.] S hlediska filistinského byl David bláznem, tedy ďábelníkem, který slouží jinému bohu než místnímu, a Achis měl plný důvod tohoto blázna se obávat více než ostatních - vždyť porážka Goliášova a celého vojska byla výmluvným svědectvím o moci Boha Davidova. Právě-li se pak, že i David se bál [1S 21,12], je možno jeho strach srovnat s úzkostí Ježíšovou v zahradě Getsemanské. Je to strach Pomazaného, jehož vykupitelský zápas vrcholí. Že David tu vskutku vystupuje jako »figura Krista«, mluveno s Kralickými, t. j. jako jeho předobraz, vyplývá nejen z postavení krále v kultu všeobecně, nýbrž i z podrobností naznačených textem bezprostředně. Na př. David je zapuzen Saulem, pomazaným pastýřem lidu Hospodina, k pohanu Achisovi [žalmistův Abimelech je titulem filistinských králů, nevlastním jménem!], stejně Kristus je vtačen od nevěrného pastýře Kaifáše k pohanu Pilátovi - v obou případech k manifestování universalistických nároků Božích na celý svět, jak izraelský, tak pohanský. David je líčen tedy jako »blázen« pro Hospodina, při čemž jeho slinění atd. nemá funkci popisnou, nýbrž chce podepřít zvěstný záměr textu - v souhlase s Ž 34.

Slitina, v bibli vesměs o kovových modlách, zhotovených tak, že se rozžhavený kov [zlato, stříbro] nalil do připravených forem [Dt 9,12; Sd 18,14; 2Kr 17,16; Iz 41,29; 42,17; Jr 10,14 a j.]. Jiný se zlatým plechem potahovaly dřevěné kostry model [na př. »zlatá telata«]. Sr. Bič I. 194n.

Slitování, slitovati se. Hebr. i řecké výrazy, jež Kral. překládají těmito slovy, znamenají původně soucítění nářek nad neštěstím nebo smrtí člověka, pak vůbec soucit s někým [*Lito, litost. *Litostivý. *Milosrdenství. *Milosrdný]. Ale ve SZ nejde jen o výraz pouhého citění bez pomocného zasažení, nýbrž o proměnění tohoto citu v čin, zvláště tam, kde jde o s-i Boží. Proto snad se vyskytují výrazy s-i, s. se ve spojení s výrazy smilování, smilovati se, býti milostiv, milosrdenství [Ex 33,19; 34,6; 1Kr 8,50; 2Kr 13,23; Ž 25,6; 51,3; 69,17; 86,15; 103,8; Iz 27,11; Jl 2,13; Jon 4,2]. Bůh se slitovává podle množství svého milosrdenství [Pl 3,32], jeho slitování jsou mnohá [2S 24,14; 1Pa 21,13; Neh 9,19,27n.31; Ž 69,17; 103,4; 119,156] od věků [Ž 25,6] a vynikají nad všechny jeho ostatní skutky [Ž 145,9]. Člověku

[pří]sluší zahanbení pro hřích, Pánu Bohu slitování [Dn 9,9]. Téhož výrazu se užívá někdy také o člověku [Ž 103,13; 112,5; Př 14,21; Iz 49,15].

I s-i Ježíšovo vede vždy k pomocným činům [Mt 9,36; 14,14; 20,34; Mk 6,34; sr. 9,22]. »Obět' slitování« [1J 2,2], viz *Obět', str. 522 dole. »Střeva s-i« ve F 2,1 je opisný výraz pro srdečný soucit. Střeva byla totiž pokládána ve starověku za sídlo soucitu. Pavel se dovolává soucitu [Žilka: citu a milosrdenství] filipských křesťanů, aby svému napomenutí dodal důrazu. Jiní vykladači [Lohmeyer, J. B. Souček] se však domnívají, že se Pavel dovolává skutků Božího milosrdenství jako nehlubšího důvodu a pohnutky křesťanské mravnosti. J. B. Souček navrhuje proto překlad: »Je-li jaké potěšení v Kristu, je-li jaká účast na Duchu, je-li jaká láska a milosrdenství [Boží]« [Výklad epistol Pavlovy Filipským, str. 41], *Smilovati se.

Slitovnice, hebr. *kapporet* [od kořene *káfar* = přikrývatí nebo *kipper* = smývatí, v přeneseném smyslu o přikrývání hříchů, smíření], zlatá deska, položená na truhle úmluvy [nikoli pouhé viko, neboť s. nebyla součástí truhly úmluvy, nýbrž tvořila samostatný kultovní předmět, jak je patrné zvláště z překladu LXX, sr. 1Pa 28,11], symbolicky znázorňující, že Boží slitování přikrývá Zákon, jenž přináší zatracení. Délka s. byla 2,5 lokte [1,31 m], šířka 1,5 lokte [78 cm]. S obou stran stáli na s-i proti sobě dva cherubíni, pevně se s-i spojení, kteří ji svými křídly zastíňovali [Ex 25,17-21; 26,34; Ž 9,5-9]. Mezi oběma cherubíny se zjevovala Boží *sláva a Bůh zde zasliboval svou přítomnost [Ex 25,22; 30,6; Nu 7,89]. Byl to vlastně trůn Boží [1S 4,4] a truhla úmluvy jeho podnoží [Ž 99,5]. Podobnou s-i dal zhotovit i Salomoun v jerusalemském chrámě [1Kr 6,23-28; 8,6-11] podle plánů, jež pořídil David [1Pa 28,11]. Jednou do roka o veliký den *smíření vcházel velekněz do svatyně svatých, když předtím obětoval obět' za hřích za sebe, a páli kadidlo kolem s., až ji zahalil kouř [Lv 16,13], a nato ji skrápěl krví obětí smíření. Když pak obětoval kozla jako obět' smíření za hříchy lidu, znovu vešel do svatyně svatých a skrápěl krví obětovaného kozla s-i a místo před ní. Tak před deskami smlouvy [Zákonem], jež ležely v truhle úmluvy, a v přítomnosti Boží vyprošoval a prohlašoval smíření s Bohem [Lv 16,2.13-17]. *Smírce, smířiti. Rečky se v LXX s. nazývá *hilašterion* [Žd 9,5]. Pavel užívá tohoto výrazu R 3,25 na označení smířícího významu smrti Ježíše Krista; Kraličti zde překládají »smírce«. xx

Slitovník, ten, který se slitovává [Iz 49,10; 54,10]. *Slitování.

Slitý, slivati. *Slitina.

Slon. Sloní kly tvořily předmět obchodu [1Kr 10,22; Ez 27,15]; sloužily k vykládání nábytku boháčů, zdobení domů [1Kr 22,39; Am 3,15] a k vyřezávání rukojetí nožů a pod.

[900] Slouha-Sloup

O užívání s-ů ve válce nám vypravují knihy Makkabejských [1Mak 1,18; 3,34], jež se zmiňují o tom, že je řídili Indové. Z věže, připásané na sloních hřbetech, bojovali 3-4 bojovníci [1Mak 6,37 snad omylem mluví o 32 bojovnících]. 1 Mak 6,34 připomíná, že před bitvou bylo slonům ukazováno [a snad i dáváno k pití] červené víno a šťáva z moruší, aby

Lov na hrochy (Kral. slon) v papyrovém houští. Relief z egyptského hrobu 4. dynastie.

se vydráždili k boji. S-a chránil oddíl pěchoty. Tvrdí se, že s-y do vojska zavedl poprvé Alexandr Veliký. U Jb 40,10 [v hebr. textu 40,15] jde snad spíš o hrocha [hebr. *b'hémôt* = hovado]. Alexandrijští Židé oslavovali den, kdy byli zázračně zachráněni před s-y, jimiž měli být pošlapáni za Ptolema VII Fyskona [Podle Filonova spisu *Contra Apionem* 2,5].

Slouha, řecky *dúlos* = otrok [Ga 3,28; 4,7; Ko 4,12], nebo *diakonos* = pomocník, vykonavatel, služebník [Ef 3,7; Ko 4,7]. *Sloužiti.

Sloup. Až na několik méně důležitých

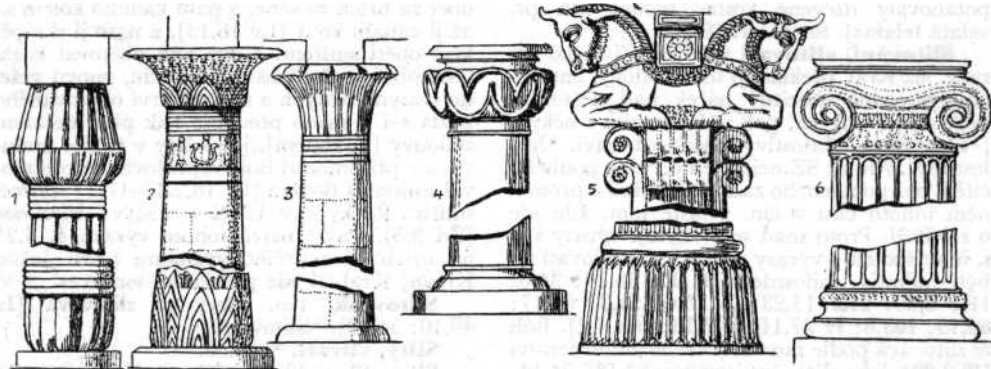
výjimek překládají Kral. tímto výrazem hebr. *'ammúd* a *massébá*. První ve většině případů znamená s., který podpírá střechu nebo jiné části budovy [Sd 16,25n; 1Kr 7,2,6], anebo s-y, na nichž jsou upevněny záclony stánku úmluvy [Ex 26,32]. Viz také *Jachin a *Boaz [1Kr 7,15nn]. Snad s-y, které strhl Samson, byly významovou obdobou s-ů Jachin a Boaz. Strhnouti je znamenalo nadpřirozenou, božskou sílu [sr. Jb 9,6]. Podle starověkého názoru nebe a země byly upevněny na s-ech [Jb 9,6; 26,11; Ž 73,4. V 1S 2,8 jsou místo s-ů v Kral. překladu »stěžeje«]. S. byl obrazem pevnosti a stálosti [Jr 1,18; sr. Zj 3,12] anebo toho, čím je něco nesené nebo podporováno [Ga 2,9; 1Tm 3,15]. Viz také *Sloup oblakový.

Druhý výraz *massébá* znamená něco vztyčeného, ať už jde o sloupovitý kámen anebo mohutný balvan [nazývaný archeology *menhir* = velký kámen]. Ve SZ můžeme rozeznávat tři druhy těchto s-ů:

a) Znamení pamětné [*Pamětný], vztyčované v podobě s-u na hrobech zesnulých [Gn 35,20]. Takový s. si už za svého života vztyčil Absolon [2S 18,18].

b) »S. na svědectví«, vztyčený nebo navršený k připomenutí nějaké důležité události [na př. uzavření smlouvy, Gn 31,44nn; Ex 24,4; Joz 24,27], zvláště zjevení Božího [Gn 28,18.22; 31,13; 35,14; 1S 7,12]. Na památku, přechodu Izraelců přes Jordán dal Jozue pořídit okruh z balvanů [t. zv. *kromlech*, Joz 4,7].

c) Nejdůležitější ze s-ů, o nichž je zmínka v bibli, jsou *masseby*, umístěné u oltáře každé kananejské svatyně. Kral. hebr. výraz překládají buď »obraz« [na př. Ex 23,24; Dt 12,3; 2Kr 17,10; 18,4; 23,14; 2Pa 14,3], nebo modla [Ex 34,13; Dt 7,5; 16,22; 2Kr 3,2; 10,26n; 2Pa 31,1; Oz 3,4; 10,1n], nebo socha [Jr 43,13] nebo také přímo s. [1Kr 14,23]. Oz 3,4; 10,1n ukazují, že také izraelské svatyně, převzaté obvykle po Kananejcích, měly takové s-y, ač Zákon výslovně nařizoval jejich polámání [Ex 23,24; 34,13; Dt 7,5; 12,3; 16,22].

Hlavičky a patky sloupů. 1. Egyptský „květ lotosu“. 2. Egyptský „papyrový“. 3. Egyptský „palmový“. 4. Perský z Chorsabadu. 5. Perský s jednožlábem z Persepole. 6. Řecký íónský z athénskeho Erechtheia.

Podle Woermann